

แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอขุนขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ
AN APPROACH TO ADMINISTRATIVE MONKS PROBLEMS SOLUTION AT
KHUNHARN DISTRICT, SRISAKET PROVINCE

พระชัย สุนตกาโย (สุขเฉลิม)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอขุนซัน จังหวัดศรีสะเกษ

พระชัย สมนตกาโย (สุขเฉลิม)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

An Approach to Administrative Monks' Problems Solution
at Khunharn District, Srisaket Province

Phra Chai Suntakayo (Sukcharoem)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์
เรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(ดร.ประเสริฐ ธิลา)

กรรมการ

(พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

ดร.ประเสริฐ ธิลา

ประธานกรรมการ

พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระชัย สุนตกาโย)

ชื่อสารนิพนธ์: แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ

ผู้วิจัย: พระชัย สุนตะกาโย (สุขณฺเฒิม)

ปริญญา: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

ดร.ประเสริฐ ธิลาวัณ, พธ.บ.(การบริหารรัฐกิจ),

พธ.ม.(รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด.(รัฐประศาสนศาสตร์)

พระมหาสุรินทร์ สุนนฺโท, ดร., พธ.บ.(การจัดการเชิงพุทธ)

พธ.ม.(การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด.(การจัดการเชิงพุทธ)

วันสำเร็จการศึกษา: มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาอุปสรรคการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกสถานภาพตามส่วนบุคคล ๓. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ

ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสำรวจกลุ่มตัวอย่างได้แก่พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๒๘๐ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ ๐.๘๓๗ เป็นทั้งค่าถามปลายเปิดและปลายปิด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t-test และ F-test และงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๔ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

๑. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปของการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=3.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษในด้านการปกครองตามระเบียบวัด อยู่ในระดับสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=3.59$) รองลงมาคือด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ($\bar{x}=3.46$) และด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=3.45$)

๒. ผลการเปรียบเทียบแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษาและวุฒิการศึกษาสามัญมีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภออุ้มผาง

จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ
วุฒิการศึกษานักธรรมและวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๓. ปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันต์ จังหวัดศรีสะเกษ คือ ขาดพระที่มี
ความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครอง ผู้บริหารบางรูปสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์
ตามนโยบาย เลือกปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่แบ่งหน้าที่ให้ภิกษุสามเณรภายในวัดอย่างชัดเจน ขาด
การเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และขาดการประชุมอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาแนว
ทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันต์ จังหวัดศรีสะเกษคือ ควรปกครองให้
เป็นไปตามนโยบาย ควรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน ควรแบ่งหน้าที่ให้พระภิกษุ
สามเณรภายในวัดรับผิดชอบอย่างชัดเจน ควรเอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมาย และควรจัดให้มีการ
ประชุมอย่างเป็นระยะและต่อเนื่อง

Research Paper Title: An Approach to Administrative Monks' Problems
Solution at Khunharn District, Srisaket Province

Researcher: Phrachai Santakayo (Sukcharoem)

Degree: Master of Art (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee:
Dr.Prasert Thilao,B.A. (Puplic Administration),
M.A. (Puplic Administration), Ph.D. (Puplic Administration)
PhramahaSunan Sunando, B.A. (Buddhist Management),
M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist
Management)

Date of Graduation: March 15,2018

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the general condition of administrative monks' problems solution at Khunharn District, Srisaket Province, 2. to study problems, obstacles and commendation for administrative monks' problems solution at Khunharn District, Srisaket Province and 3. to study approaches to administrative monks' problems solution at Khunharn District, Srisaket Province.

Methodology was the mixed methods: Quantitative research collected data using open and close ended questionnaires with reliability score at 0.890 from 280 samples Analysis of the results by using computer program in social science. Statistics used in data analysis. Were Frequency and percentage mean, standard deviation, F test. One-way analysis of variance (One-way ANOVA). The qualitative research collected data from 14 key informants by in-depth-interviewing and analyzed data by descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. Monks' opinions toward problems solution of administrative monks At Khunharn District, Srisaket Province by overall were at high level with the average score at 3.49. Monks' opinions toward administrative monks problems solving at Khunharn District, Srisaket Province, Aspects of abiding by rule and regulations were at high level with the average score at 3.59, rules and regulations according Dhamma, Vinaya were at 3.46 and the aspect that has least average score were the administration according the Sangha rules and regulations with the average score at 3.45

2. Monks' pinions comparison toward the approaches to administrative monks' problems solution at Khunham Dostrict, Srisaket Province, classified by personal factors were that monks with different ages, ordained years, formal education levels, had different opinions toward the approaches to administrative monks' problems solutions at Khunham District, Srisaket Province, at statistical significant level at 0.05. Only monks with different Dhamma and Pali educational levels did not have different opinions towards the approaches to administrative monks' problems solution.

3. Most of the problems of approaches to administrative monks' problems Solution were that: lack of qualified monks for Sangha administration, High ranking monks did not command subordinates to perform according to the policies. High ranking make treated subordinates with bias, did not empower duties to monks and novices, lack of continuous attention and regular meetings. Recommendation: Approaches to administrative monks' problems solution at Khunham District, Srisaket Province were that, there should be administration according to the policies, treat subordinates equally, clear empowerment the work for novices and young monks, there should be close attention to the works and by holding regular meeting.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ดร.ประเสริฐ ธิลาวัณ, ประธานที่ปรึกษาสารนิพนธ์ พระอาจารย์พระมหาสุมนต์ สุนนโท, ดร. กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาชี้แนะและตรวจสอบเพิ่มเติมแก้ไขข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ รศ. ดร. สุรพล สุยะพรหม, ผู้อำนวยการสถาบันจิตศึกษาภาควิชารัฐศาสตร์ และขอขอบคุณอาจารย์ พระปลัดระพีณ พุทธิสาร, ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เป็นผู้ช่วยให้คำปรึกษาด้วยดีตลอดมาในส่วนของการทำงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๕ ท่าน พระปลัดระพีณ พุทธิสาร, ดร., ผศ.ดร.ธิตินันท์ หนัมนี, พระมหากุสุมา กิตติโสภณ ดร., ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา, อาจารย์ดร.สุริยา รักษาเมือง, ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือในการวิจัยแบบสอบถาม และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และรัดกุมยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณพระครูพิศิษฐ์ธรรมานุสาสน์ เจ้าคณะอำเภออุ้มผาง ที่ได้อนุญาตให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของพระสงฆ์ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ และขอขอบพระคุณพระครูสุตธรรมวิวัฒน์ รองเจ้าคณะอำเภออุ้มผาง พระมหาเม้งกร กนตปัญโญ รองเจ้าคณะอำเภออุ้มผาง พระปลัดบำรุง สุวณฺณวณฺณี เลขานุการเจ้าคณะอำเภออุ้มผาง พระครูโสภณวิมลกิจ เจ้าคณะตำบลใจดี – โคกเพชร พระสุขสัณญา กตปัญโญ เจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ พระอธิการประดิษฐ์ วิสุทโธ เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร พระครูปลัดณัฐวุฒิ กุศลจิตโต เจ้าอาวาสวัดเสลานากอก พระทรงกลด อภินนโท เลขานุการเจ้าคณะตำบลใจดี – โคกเพชร พระสมศักดิ์ เมธงุโร เลขานุการเจ้าคณะตำบลห้วยสำราญพระพิศาล อภินนโท เลขานุการเจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น คุณบุญเชษฐ์ คำภา ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร คุณประดิษฐ์ ตาตมวง ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร คณะสงฆ์พระสังฆาธิการอำเภออุ้มผาง คณะญาติโยมบ้านตาองค์ บ้านโคกเพชร คณะญาติคุณแม่สายทอง ขาญพินิจ คุณพ่อทองเหลือง สุขเฉลิม โยมที่สนับสนุนในการศึกษา ที่เมตตาอนุญาตให้สัมภาษณ์ในการนำข้อมูลมาทำการวิจัยครั้งนี้ ตลอดถึงเพื่อนๆ กัลยาณมิตรนิสิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ รุ่นที่ ๙ ทุก ๆ ท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือตลอดมา

สุดท้ายนี้ อานิสงส์คุณงามความดีใดๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พี่ ๆ น้อง ๆ ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลัง สนับสนุนตลอดเวลาที่ดำรงเพศสมณะตลอดมา

พระชัย สุนตกาโย (สุขเฉลิม)

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ในสารนิพนธ์ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๘/๙ หมายความว่า ระบุถึง วินัยปิฎกมหาวิภังค์ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๘ หน้า ๙ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณณาสก	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตค.(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.นวก.(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตรนิกาย	นวกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ท
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๘
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๑๒
๒.๓ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๓๗
๒.๔ บริบทพื้นที่การวิจัย	๕๐
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๓
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๓
๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๖๓
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย	๖๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๙
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๑
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขการปกครอง คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ	๗๔
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ	๘๐
๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ	๑๐๓
๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ	๑๐๖
๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๑๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๑๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๕
บรรณานุกรม	๑๒๖
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย	๑๓๖
ภาคผนวก ข. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ	๑๔๒
ภาคผนวก ค. ขอหนังสือความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๔๘
ภาคผนวก ง. ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ	๑๕๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก จ. รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยและหนังสือขอความอนุเคราะห์ เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๕๓
ภาคผนวก ฉ. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๗๐
ภาคผนวก ช. ภาพกิจกรรมในการสัมภาษณ์	๑๘๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๘๙

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ๖๕
๔.๑	จำนวน ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ๗๒
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแนวทางแก้ไขปัญหาการ ปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม ๗๔
๔.๓	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ๗๕
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแนวทางแก้ไขการปกครอง คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๗๗
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแนวทางแก้ไขการปกครอง คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามภายในวัด ๗๙
๔.๖	เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขการปกครอง คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุโดยภาพรวม ๘๑
๔.๗	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ ๘๒
	ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ
๔.๘	เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ๘๓
๔.๙	เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไข การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๘๔
๔.๑๐	เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ ด้านการปกครองภายในวัด ๘๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๑	เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไข การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามพรรษา ๘๖
๔.๑๒	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา ๘๗
๔.๑๓	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็น ของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ๘๘
๔.๑๔	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความ คิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๘๙
๔.๑๕	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านนการปกครองตามระเบียบวัด ๙๐
๔.๑๖	เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ๙๑
๔.๑๗	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ๙๒
๔.๑๘	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านปกครองตามพระธรรมวินัย ๙๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๙ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๔
๔.๒๐ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการปกครองตามระเบียบวัด	๙๕
๔.๒๑ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครอง ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษา เปรียญธรรม	๙๖
๔.๒๒ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม โดยภาพรวม	๙๗
๔.๒๓ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ด้านปกครองตามพระธรรมวินัย	๙๘
๔.๒๔ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๙๙
๔.๒๕ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการปกครองตามระเบียบวัด	๑๐๐
๔.๒๖ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไข การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๐๑
๔.๒๗ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๑๐๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๘ ปัญหาอุปสรรคของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอยุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	๑๐๔
๔.๒๙ ข้อเสนอแนะของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอยุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	๑๐๔
๔.๓๐ ปัญหาอุปสรรคของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอยุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๑๐๕
๔.๓๑ ข้อเสนอแนะของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอยุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๑๐๕
๔.๓๒ ปัญหาอุปสรรคของแนวทางการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอยุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๑๐๖
๔.๓๓ ข้อเสนอแนะของแนวทางการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหา การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอยุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๑๐๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ แสดงการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภออุษันท์ จังหวัดศรีสะเกษ	๑๒
๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๘
๔.๑ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมสงฆ์เป็นสังคมตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งขึ้น โดยมีพระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระธรรมราชาเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กรสงฆ์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชา นั่นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม”^๑ และทรงใช้วิธีการทำให้มีระบบการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และมีระเบียบแบบแผนในการเป็นอยู่ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้มนุษย์เหล่านั้นได้รับประโยชน์จากการสอนของพระองค์อย่างเต็มที่ ในระยะแรกที่พระองค์ทรงประกาศหลักคำสอนนั้นได้มีผู้ให้ความสนใจและเข้ามาศึกษาด้วยซึ่งพระองค์ทรงดำเนินการรับและสั่งสอนเองพร้อมกันนั้นก็ส่งไปประกาศศาสนายังชนบทอื่นๆ เมื่อกิจการของพระศาสนาเจริญเติบโตมีพระภิกษุจำนวนมากเกินกว่าที่จะทรงดูแลได้ทั่วถึงจึงทรงมอบอำนาจหน้าที่ให้พระสงฆ์ดูแลปกครองกันเองโดยให้เคารพนับถือกันตามลำดับอาวุโสพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งในฐานะธรรมราชาทรงปกครองแบบพ่อปกครองลูกหรืออาจารย์ปกครองศิษย์ถือความสุจริตใจเป็นพื้นฐานและพระพุทธองค์ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่เป็นสามัคคีธรรมซึ่งเราเรียกว่าสังฆาธิปไตยทรงวางระเบียบข้อปฏิบัติร่วมกันที่เรียกว่าพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐานสำหรับยึดถือร่วมกัน^๒

ดังนั้นเมื่อพูดถึงสังคมสงฆ์และการปกครองแล้วจึงต้องดูที่พระวินัยเป็นหลักเพราะพระวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและระบบการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยและพัฒนาบุคลากรในสังคมสงฆ์ ทุกคนจะรู้หน้าที่ของตนเอง ทั้งอำนาจ ขอบเขตของการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งพระวินัยจะเป็นหลักในการปฏิบัติและเป็นแกนกลางคอยยึดเหนี่ยวสังคมสงฆ์ ให้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายใต้อำนาจการเดียวกัน เพราะพระวินัยนั้นเป็นการจัดสรรโอกาส ให้ชีวิตและสังคมมีระเบียบและมีโอกาสเกิดขึ้นทำให้อะไรๆ ได้อย่างคล่องแคล่วดำเนินชีวิตได้สะดวก ถ้าชีวิตและสังคมไม่มีระเบียบ ไม่เป็นระบบก็จะสูญเสียโอกาส ในการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมสังคมให้เป็นไปด้วยดีลักษณะสังคมสงฆ์ในครั้งสมัยพุทธกาลจึงแตกต่างจากสังคมโดยทั่วไป^๓

สมัยก่อนนิยมใช้คำว่าปกครองคณะสงฆ์แต่ปัจจุบันใช้คำว่าบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในการปกครองให้เรียบร้อยดังามส่วนการ

^๑ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๘/๙.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕.

^๓ พระยุดธนา รมณียธมโม (แก้วกันหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

บริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการในการที่จะดำเนินงานนั้นๆให้สำเร็จในการบริหารนั้น พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายของการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาว่าพุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองจะต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหารและต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่าเพราะเสียสละประโยชน์สุขเล็กน้อยบุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”^๔

ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือบทบาทการปกครองคณะสงฆ์จึงต้องเห็นพระธรรมวินัยเป็นหลักเพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมด้วยทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง^๕

การปกครองคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชนซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมการเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัยจะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขพระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไปดังคำที่กล่าวว่าทุก ๆ ระดับซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนและมีบทบาทหน้าที่โดยตรงต่อบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไปพระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่าโดยเฉพาะ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป^๖

จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔ กำหนดให้มีมหาเถรสมาคมมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่งมีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยดูแลพระสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยระเบียบ

^๔ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๐๙/๕๕๔.

^๕พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒.

^๖กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒), หน้า ๘.

การปกครองคณะสงฆ์ฉบับที่ ๒๓ พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยมี พระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบการปกครองคณะสงฆ์ ๖ ประการ^๗ คือ

๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓. ระวังอธิกรณ์วินิจัยการลงนิคหกรรมวินิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๖. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ในเขตปกครองของตนจากภารกิจทั้ง ๖ ประการนี้พระสังฆาธิการจึงมีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่มีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิถีทางและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงยั่งยืนถาวรคู่ประเทศไทยได้นั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนาได้

ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ มีวัดที่ขึ้นทะเบียนของกรมการศาสนาทั้งหมด ๑๑๑ วัด มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการที่จะต้องปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยดีมีความถูกต้องมีความเหมาะสมมีความบริสุทธิ์มีความยุติธรรมมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยและแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบันโดยหลักการพระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์หรือบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไปดังคำกล่าวที่ว่าโดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนแต่เวลานี้โครงสร้างการบริหารและการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยส่วนภูมิภาค รวมศูนย์อยู่ที่จังหวัดซึ่งเจ้าคณะจังหวัด จึงทำงานรับผิดชอบกิจการทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียวโดยเห็นได้จากการที่ไม่มีคณะทำงานหรือมีองค์กรมารองรับเพื่อการสนับสนุนงานไม่มีองค์กรที่จะตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจังในเรื่องเดียวกันนี้เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนเพียงผู้เดียวการรวมศูนย์อำนาจของการบริหารเช่นนี้เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่องเป็นผลให้การปกครองคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพเพราะขาดเครื่องมือหรือกลไกที่จะสนอง

^๗สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๗.

งานอื่นให้ได้ผลนั้นยิ่งยากทั้งในการพระสังฆาธิการมีงานล้นมือและเนื่องจากการไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างคณะสงฆ์ จึงทำให้เกิดปัญหาความประพัตติเสื่อมเสียของพระภิกษุสามเณรตามมา^๔

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ควรจะได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ให้มากขึ้นและได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการปกครอง ได้ทราบการแสดงบทบาทหน้าที่ในการเข้าใจปัญหาและอุปสรรคสาเหตุและปัจจัยอื่นและทำให้พระสังฆาธิการได้พัฒนาสังคม โดยประยุกต์หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนสามารถใช้กลวิธีหรืออุบายโดยใช้คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดีผู้วิจัยในฐานะเป็นพระภิกษุอาศัยอยู่ในวัดในพื้นที่อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นข้อมูลในแนวทางแก้ไขปัญหการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๒.๑ สภาพทั่วไปคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอย่างไร

๒.๒ สภาพปัญหา อุปสรรค การปกครองตามพระธรรมวินัยคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล มีสภาพเป็นอย่างไร

๒.๓ การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ควรมีแนวทางแก้ไขปัญหเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหา อุปสรรค การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกสถานภาพตามส่วนบุคคล

๓.๓ เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

^๔ สำนักงานเจ้าคณะอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ, (เอกสารอัดสำเนา), วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย คือ มุ่งศึกษาเฉพาะแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ โดยจำแนกเป็น ๓ ด้าน ๑) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ๒) ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ๓) ด้านการปกครองภายในวัด^๔

๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) **ตัวแปรต้น (Independent Variables)** คือ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม วุฒิกิจการศึกษามัธยม

๒) **ตัวแปรตาม (Dependent Variables)** คือ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ มี ๓ ด้าน คือ หลักการจัดการ ได้แก่ ๑) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ๒) ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๓) ด้านการปกครองภายในวัด

๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๔.๓.๑ **ประชากร (Population)** ที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาได้กำหนดประชากรเป้าหมายในการวิจัย คือ พระสงฆ์ที่สังกัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งหมด ๙๓๒ รูป

๔.๓.๒ **ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants)** ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๑๔ รูป / คน

๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ ที่ใช้ในการศึกษาทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่ เขตการปกครองคณะสงฆ์สังกัดมหานิกาย ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ

๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน กันยายน ๒๕๖๐ ถึงเดือน มีนาคม ๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

^๔ พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕.

๕. สมมติฐานในการวิจัย

๕.๑ สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๕.๒ สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๕.๓ สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๕.๔ สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๕.๕ สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๖. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

การปกครอง หมายถึง การปกครองและการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ของมหาเถรสมาคมและพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกาย ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลเลขาเจ้าคณะอำเภอ เลขาเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ หมายถึง ภาระหน้าที่ในการควบคุมดูแลการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่

๑. **ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย** หมายถึง กิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติ กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ของมหาเถรสมาคมและพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

๒. **ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์** หมายถึง กิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของการปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ของมหาเถรสมาคมและพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

๓. **ด้านการปกครองภายในวัด** หมายถึง กิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของการบริหารวัด

การปกครอง บังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาส ผู้อยู่ในวัดให้มี ความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๗. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๗.๑ ทำให้ทราบแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

๗.๒ ทำให้ทราบเปรียบเทียบ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

๗.๓ ทำให้ทราบสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

๗.๔ นำองค์ความรู้ที่ได้ค้นพบจากการวิจัยเรื่องแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง”แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ ขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ” โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังมี รายละเอียดดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๓ การบริหารการปกครองกิจการคณะสงฆ์ไทย
- ๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่การงานที่ได้รับ มอบหมาย หรือตามภาระหน้าที่สำคัญกำหนดขึ้น ทั้งนี้บุคคลแต่ละคนอาจจะมีบทบาทได้หลายอย่าง ตามสถานะของตน เช่น เมื่ออยู่ในสถานที่ทำงานก็มีบทบาทไปตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายจาก ผู้บังคับบัญชา เป็นต้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าคนๆหนึ่งจะมีหลายบทบาท ซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง สอดคล้องกับบทบาทนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎี บทบาท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

คำว่า “บทบาท” (Role) ที่ใช้พูดถึงความคิดทางวิชาการมีเยอร์จ ซิลเมล (George Scmmel) ใช้เป็นคนแรกในปี ค.ศ. 1920 ปาร์ค (Park) และเบอร์เวส (Burgcs) ใช้บทบาทในเรื่อง “The Setf as the Individual Conception of His Role” นักทฤษฎีที่สำคัญของบทบาทที่ได้ อธิบายขยายความเรื่องนี้ที่สำคัญมีอยู่ ๓ คน คือ เยอร์จมีด (Gcorgc H. Mead) จาค็อบ โมเรโน (Jacob Moreno) และราฟ ลินตัน (Ralph Linton)^๑

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับความหมายของบทบาทพบว่า ได้มีหน่วยงาน และนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละคน ดังนี้

บทบาทหมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู หรืออีกนัยหนึ่งก็คือการแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่ บทบาท (Role) หมายถึง การทำหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำบทบาท คือ สิ่งที่เราทำ หรือ หน้าที่ที่เราต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราต้องมาคู่กับสิ่งที่เราเป็นสถานภาพ เกี่ยวกับบทบาทที่สังคมกำหนด หรือบทบาทในสังคม (Social Role) หรือรูปแบบของพฤติกรรม

^๑พระมหาสุวิทย์ คงช่วย, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลัง วิฤตเศรษฐกิจ, ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๓)

ประจำตำแหน่ง ซึ่งประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็ต้องแสดงพฤติกรรมตามระบุเป็นบทบาทของตำแหน่งนั้น^๒ สิ่งที่คุณจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^๓ อีกทั้งภาวะที่ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพของแต่ละบุคคลนั้น เช่น เป็นพ่อแม่ นอกจากนั้นจะต้องเลี้ยงดูให้ลูกเติบโตแล้วจะต้องมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ป้องกันมิให้ถูกทำความชั่วหรือดูแลทุกข์สุขอื่นๆ ส่วนครูจะต้องมีบทบาทอื่นๆ นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนวิชาความรู้ เช่น ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนเสื้อผ้า อาหาร ส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนและดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของเด็ก^๔

อีกทั้งได้มีผู้ให้ความหมายของบทบาทว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกับทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้^๕ และเป็นหน้าที่ที่สังคมได้กำหนดไว้ ให้บุคคลในสถานะภาพต่างๆ ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติบทบาทในสังคมจึงแตกต่างกันไปตามสถานภาพของเขา เช่น บทบาทของครู อาจารย์ สังคมกำหนดไว้ว่า ครู อาจารย์ จะต้องสั่งสอนศิษย์ อบรมให้มีความรู้ เป็นพลเมืองที่ดีของชาติได้^๖ บทบาทจึงหมายถึง แบบแผนพฤติกรรมเกี่ยวเนื่องกับสถานภาพ หรือตำแหน่งทางสังคม บทบาทเป็นการเคลื่อนไหวสถานภาพหรือหน้าที่ตามสถานภาพนั่นเอง^๗

นักวิชาการคิดเห็นพ้องด้วยว่าบทบาท หมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งคาดหวังว่าบุคคลอื่นจะปฏิบัติตามตำแหน่งหรือสถานภาพและบทบาทที่เหมาะสมเรียนรู้ได้จากกระบวนการต่างๆ ในสังคมที่ผ่านมาแล้วซึมซับเข้าไปในตัวบุคคล^๘ บทบาทที่สังคมคาดหวังไว้กับพระสงฆ์ซึ่งดำรงสถานภาพเป็นพระสงฆ์หรือ พระภิกษุสงฆ์เองก็ต้องมีสามัญสำนึก และคาดหวังต่อบทบาทจริงของตนเอง ขณะเดียวกันบุคคลอื่น ๆ เช่นประชาชนทั่ว ๆ ไป ข้าราชการ ฯลฯ ก็ย่อมคาดหวังที่จะให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามบทบาทหรือหน้าที่ของท่านด้วย ดังนั้นบทบาทสำคัญของพระสงฆ์หรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลัก นอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามพระ

^๒ สงวนศรี วิรัชชัย, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: ศึกษาปรการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

^๓ ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔.

^๔ ยนต์ ชุ่มจิต, **การศึกษาและความเป็นครูไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๓๓.

^๕ สุพัตรา สุภาพ, **สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๗๓.

^๖ สุชา จันทรเฒ, **จิตวิทยาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๒๙.

^๗ งามพิศ สัตย์สงวน, **สังคมและวัฒนธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๗๓.

^๘ Cohan & Orbuch, *Introduction to sociology*, (Singapore: Mc Graw-Hill, 1997), p.43

วินัยแล้ว^๙ บทบาทเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นบุคคลและเปรียบได้เสมือน "บท" ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัว (ละคร) อะไร มีบทบาทต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทบาทหรือไม่สมบทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลยในความหมายเช่นนี้ "บทบาท" ก็คือ การกระทำต่างๆ ที่ "บท" กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตราบใดที่อยู่ใน "บท" นั้น^{๑๐} “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การ ความคาดหวังขององค์การถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ” บทบาทของพระสังฆาธิการ ย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริม การประพฤติปฏิบัติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้นๆ ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไป บทบาทก็จะเปลี่ยนตามไปด้วยและถ้าบุคคลใดในสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมากขึ้นเท่าใด บทบาทก็จะเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น”^{๑๑} บทบาทคือกระทำหรือการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบและการปฏิบัติตามตำแหน่ง ตามสถานภาพของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่^{๑๒} นักวิชาการได้กล่าวสรุปความหมายของบทบาทไว้ ๓ ประการ คือ

๑) บทบาท หมายถึง บรรทัดฐาน (Norm) ความคาดหวังข้อห้ามความรับผิดชอบซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดไว้ บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุดแต่มุ่งไปที่การชี้หน้าที่อันควรกระทำ

๒) บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่จะคิด และทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

๓) บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่มีการกระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลที่พึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้นๆ นั้นเอง

จากความหมายเกี่ยวกับบทบาทที่นักวิชาการหลายคนได้กล่าวไว้นี้ ผู้ศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง การปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายบทบาทให้รับผิดชอบ โดยปฏิบัติงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของกลุ่มคนหรือสังคมบทบาทเป็นแนวความคิดในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ที่ควบคู่กับฐานะตำแหน่งฐานะตำแหน่งเป็นหน้าที่ของตำแหน่ง ผู้ใดสวมตำแหน่งนั้นๆ ก็จะมีหน้าที่ตามตำแหน่งนั้นด้วย ส่วนบทบาทเป็นการประพฤติปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตามตำแหน่งนั้น ๆ

^๙ พระราชวรมนู (ประยุทธ์ ปยุตโต), **ธรรมกับไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๗), หน้า ๒๗๔.

^{๑๐} ขวณ พลตรี, **มนุษย์กับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๕๔.

^{๑๑} สุรพล สุวดีกุล, “ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).

สรุปได้ว่าบทบาท หมายถึง กลุ่มของพฤติกรรมที่แสดงออกตามความคาดหวังของสังคม ตามสถานภาพของกลุ่มบุคคลนั้นๆ หรือการปฏิบัติตามบทบาทของบุคคล บทบาทจะถูกนำมาใช้เพื่อสิ่งต่างๆ ที่ถูกตนและบุคคลอื่นกระทำ^{๑๒}

คณะนักวิจัย ได้กล่าวถึงบทบาทและพฤติกรรมมนุษย์ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. บทบาทที่ถูกกำหนดขึ้น เป็นบทบาทตำแหน่งหน้าที่สิทธิทางสังคม
๒. บทบาทที่ถูกคาดหวังเป็นบทบาทที่อยู่ในระดับของความคิดส่วนบุคคลหรือเป็นความคาดหวังของสังคมที่ต้องให้บุคคลแสดงบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งความคาดหวังของตนเองแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวัง
๓. บทบาทที่เป็นจริงเป็นบทบาทที่เจ้าของตำแหน่งหน้าที่ตามสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดหรืออาจจะไม่เป็นตามทั้งบทบาทที่ถูกกำหนดและบทบาทที่ถูกคาดหวังก็ได้การที่คนเราอยู่ร่วมกันในชุมชนหนึ่งๆนั้น ย่อมมีการปฏิสัมพันธ์กัน พึ่งพาซึ่งกันละกันต่างมีหน้าที่ สถานะและมีบทบาทแตกต่างกันไป บทบาทและสถานภาพเกิดจากการที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการแบ่งงานกันทำตามตำแหน่งหน้าที่ในสังคม ดังนั้น องค์กรทางสังคมจะประกอบด้วยบทบาท จึงเป็นการกำหนดแนวทางการกระทำของแต่ละบุคคลในสังคมตามตำแหน่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบในสถานภาพที่บุคคลนั้นได้รับทำให้เกิดบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่เป็นรูปแบบของพฤติกรรมอันเกิดจากตำแหน่งที่ตนต้องการกระทำและมีบทบาทที่สังคมคาดหวังจึงหมายถึงบทบาทที่ควรจะปฏิบัติเพื่อที่สังคมจะได้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นระเบียบ

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์กรโดยย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสำคัญมีความจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม และเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุก ๆ องค์กรพึงต้องศึกษาเรียนรู้และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับองค์กรของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรคณะสงฆ์ไทย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีการบริหาร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

^{๑๒} ฐา ฐูปุณฺณ, การพยาบาลครอบครัว : แนวคิดทฤษฎีและการนำมาใช้, (ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารโดยทั่วไป

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับเกี่ยวกับความหมายของการบริหารปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร ไว้หลายท่าน ดังนี้

ความหมายของคำว่า “การบริหาร” มีศัพท์ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปสองคำ ได้แก่ “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) ซึ่งมักจะใช้สลับกันไปมาจนยากที่จะแยกความหมายออกจากกันได้อย่างเด่นชัด^{๑๓}

คำว่า “การบริหาร” นั้น นอกจากใช้คำภาษาอังกฤษว่า “Administration” ยังมีอีกคำหนึ่งที่ใช้แทนกันได้ คือ คำว่า “Management” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันแต่ทางวิชาการจะเลือกใช้คำว่า “Administration” ก็ด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือ เหตุผลประการแรก เมื่อไม่ต้องการใช้คำว่า “ผู้จัดการ” ซึ่งมีความหมายแคบจำกัดลงไปว่าเป็นผู้บริหารงานขององค์การแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น เมื่อพูดถึงการบริหารงานโดยทั่ว ๆ ไป หรือการบริหารราชการ จึงนิยมใช้คำว่า “Administration”^{๑๔}

การบริหาร (Administration) เป็นการบริหารขององค์กรโดยไม่คำนึงถึงผลกำไรแต่ต้องทำทุกวิถีทางให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การบริหารมักใช้กับการบริหารราชการหรือกิจการสาธารณะ

การจัดการ (Management) คือ การบริหารงานขององค์กรโดยมุ่งหวังผลกำไรและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้เพื่อความอยู่รอด การจัดการมักใช้กับการบริหารของเอกชน

เนื่องจากการขยายตัวภาคธุรกิจในยุคโลกาภิวัตน์ประกอบกับงานของภาครัฐบาล ที่มีความคาบเกี่ยวกับงานภาคเอกชนอย่างใกล้ชิดจนบางครั้งไม่อาจจะแยกออกจากกันได้ ทำให้การบริหารงานทั้งสองภาคส่วนใหญ่เหมือนกันและแลกเปลี่ยนกันได้เกือบตลอดเวลาทำให้ “การบริหาร” และ “การจัดการ” ใช้แทนกันได้^{๑๕}

จากการศึกษาเอกสารของนักวิชาการในต่างประเทศและในประเทศได้ให้ความหมายของการบริหารหรือการจัดการไว้ดังนี้ คือ

นักศึกษากการให้ความหมาย การบริหาร คือ การทำงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์การโดยมีหลักการดังนี้^{๑๖}

- ๑) ต้องมีองค์การ (Organization) และองค์การนั้นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) อันแน่ชัด
- ๒) ต้องมีคนทำงานร่วมกัน คนเป็นส่วนสำคัญในการบริหารหรือการทำงาน
- ๓) ต้องมีทรัพยากรในการบริหาร ซึ่งนอกจากคน (Man) แล้วจะต้องมีทรัพยากรอื่นๆที่สำคัญ ได้แก่ เงิน (Money) วัสดุ (Material) ในการทำงาน

^{๑๓} การบริหารกับการจัดการ, (เข้าถึง ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓), www.sianhr.com.

^{๑๔} สัมฤทธิ์ ท่าเหล็กเจริญ, “ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖).

^{๑๕} การบริหารกับการจัดการ, (เข้าถึง ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓), www.sianhr.com.

^{๑๖} ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร, *สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง*, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๗๖.

๔) ต้องมีการ จัดการในการบริหารหรือการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปโดยราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์

การบริหารคือ กิจกรรมต่างๆที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำงานร่วมมือกันดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ หลายๆอย่างร่วมกัน โดยประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

- ๑) บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
- ๒) ต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
- ๓) ต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำร่วมกันเด่นชัด
- ๔) วัตถุประสงค์นั้นๆต้องตรงกันในหมู่บุคคลผู้ร่วมกระทำ^{๑๗}

การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์การนำเอาทรัพยากรการบริหาร(Administrative Resource) มาประกอบกันตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นว่าการบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลาย ประการ^{๑๘} คือ

- ๑) การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
- ๒) การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ
- ๓) การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
- ๔) การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
- ๕) การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
- ๖) การบริหารอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจของบุคคล ฉะนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือ (Collective Mind) เพื่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลัง รวมกลุ่ม (Group Effort) ในอันที่จะทำให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์
- ๗) การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
- ๘) การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- ๙) การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

การบริหาร คือ การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดย อาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงานหรือ อีกนัยหนึ่ง การบริหาร คือ การทำงาน คือ การทำงานสำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น^{๑๙} และเป็น กระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การ และสั่งการควบคุมกำกับตลอดจนพยายามของสมาชิก ขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้^{๒๐}

^{๑๗}บรรจบ เนียมมณี, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วโรฒ, ๒๕๒๓), หน้า ๒๖๑.

^{๑๘}สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๔๑.

^{๑๙}สมาน รังสียกฤษฎ์ และสุธี สุทธิสมบุรณ์, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สวัสดิการ สำนักงาน, ๒๕๒๗), หน้า ๑๓๗.

^{๒๐}สมยศ นาวิการ, **การบริหารเชิงกลยุทธ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘.

ลักษณะที่สำคัญของการบริหาร การบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการ ดังนี้

๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒) การบริหารเป็นงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดหมาย

๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กร ดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้น ๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือ บริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพาต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้น เช่น สิ่งเหล่านี้นิยมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจก่อตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมองและเวลา จึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็แต่โดยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็แต่โดยการใช้ความรู้ความชำนาญ และการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหารอันอันได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ

๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า การบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงาน เพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กรขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ

สรุปได้ว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ คือมีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎี ที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานโดยลักษณะเช่นนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) ซึ่งเป็นศาสตร์ทาง

สังคม ที่อยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ การบริหารต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะ ผู้บริหารแต่ละคนนำเอาหลักการและทฤษฎีนี้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมแล้ว การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts)^{๒๑} อีกทั้งเป็นกระบวนการจัดการระบบและการแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวทางบวก (Positive Approach) เพื่อให้สังคมได้รับผลประโยชน์ที่เป็นธรรม การจัดระบบต้องอาศัยโครงสร้างทางการเมืองและทางการศึกษาเข้ามาเป็นตัวแปร^{๒๒} จึงกล่าวได้ว่า การบริหารเป็นศาสตร์ เพราะมีทฤษฎีและหลักการมากมายในการบริหารที่นำมาทดลองได้ พิสูจน์ได้ว่าเป็นจริง การนำไปใช้ให้ได้ผลหรือไม่ นั้นเป็นศิลป์ คือ ผู้นำไปใช้ต้องมีศิลปะ การบริหารยังอาจ หมายถึง การวางแผน (Planning) การดำเนินงานตามแผน (Execution) ซึ่งประกอบด้วย การแบ่งงาน (Sharing) การร่วมมือ (Participating) การประสานงานกัน (Coordination) และการประเมินผล (Evaluation)^{๒๓} จึงเป็นศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๒๔} ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า บริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปัญหปริหริต สมตโต” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๒๕}

การบริหารต้องใช้ความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในการบริหารงานต้องอาศัยบุคคล (Man) เงินทุน (Money) อุปกรณ์ต่างๆ (Material) และการจัดการ (Management) และควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ^{๒๖} และการบริหารก็เป็นการกำหนดแนวทาง นโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก การสนับสนุน และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^{๒๗} ดังนั้นจึงได้มีการกล่าวถึงการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัย

^{๒๑} จันทรานี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง. (ม.ท.ป, ๒๕๓๖), หน้า ๔.

^{๒๒} บุญทัน ดอกไธสง, การจัดการองค์การ, หน้า ๙๗.

^{๒๓} ประถม แสงสว่าง, การบริหารการศึกษาเบื้องต้น (Introduction to Educational Administration, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕.

^{๒๔} สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: พิชัยอักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๒๕} สิริภาพ เหล่าลาภะ, พุทธศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๒๖} วีระ อำพันสุข, พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: เอรวิณการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๑ - ๑๐.

^{๒๗} มลลิกา ดันสอน, การจัดการยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอกซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

องค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการบริหาร และวิธีการปฏิบัติ ตลอดจนหมายถึงการทำให้
งานสำเร็จลุล่วงไปได้โดยอาศัยบุคคลอื่นๆ^{๒๘} ในความคิดเห็นของ George R. Terry ได้กล่าวว่า การ
บริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัด
องค์การ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุ
วัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^{๒๙} การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่ง
ภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มี
เงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๓๐} กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะ
และกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกใน
องค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความ
เจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคุมไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตาม
เป้าหมายที่กำหนดไว้^{๓๑} การบริหารหรือการจัดการหมายถึง ศิลปะ ในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ของ
องค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๒} ดังนั้นการบริหารจึงเป็น
ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการทำให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัสดุสามารถ
ประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการ
นำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๓๓} การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอา
ทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process
of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๔} การบริหารคือการ
ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ความหมายนี้เป็นการระบุว่าผู้บริหารไม่ได้ลงมือทำงานด้วยตัวเองแต่
ทำงานโดยการสั่งให้คนอื่นทำ และการบริหารคือกิจกรรมในการใช้ทรัพยากรขององค์การให้บรรลุ
วัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามความหมายนี้ การบริหารได้แก่
กิจกรรมในการวางแผน การจัดองค์การ การจูงใจ และการควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัตถุ
ให้บรรลุเป้าหมายขององค์การด้วยดี^{๓๕} การบริหารจึงเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน

^{๒๘} ชูบ กาญจนประกร, **หลักรัฐประศาสนศาสตร์**, คณะรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๑๐, น. เอกสารประกอบคำบรรยาย ๒๕๐๖, หน้า ๑๐ - ๑๒.(เอกสารโรเนียว)

^{๒๙} ธนจรัส พูนสิทธิ์, **การจัดการองค์การและการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๑),
หน้า ๒๐.

^{๓๐} อีรวิทย์ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร:
อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^{๓๑} พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒),
หน้า ๓๖.

^{๓๒} สมคิด บางโม, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๓๓} ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๓๔} อีระรัตน์ กิจจารักษ์, **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, (เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์สถาบัน
ราชภัฏ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๓๕} เสนาะ ดีเยาว์ ศ., **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

การจัดองค์กร การดำเนินงานและการควบคุม เพื่อใช้ให้กิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยคนและทรัพยากร^{๓๖}

นักวิจัยชาวตะวันตกกล่าวว่า “Management” หมายถึง ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^{๓๗} และการนำไปสู่กระบวนการของการทำกิจการที่มีการวางแผน (Planning) การอำนวยการ (Directing) และความร่วมมือ (Coordinating) โดยเฉพาะกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ^{๓๘} การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring), การสื่อสาร (communicating), การวางแผน(Planning), และการจัดการ (Management)^{๓๙} การบริหารหมายถึง ศิลปะในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก^{๔๐}

สรุปได้ว่า จากความหมายของการบริหารดังกล่าวที่นักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้ไว้แสดงให้เห็นว่าการบริหารมีลักษณะที่สำคัญ คือ การบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพนั้น ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการบริหารทรัพยากรที่มีในองค์กรให้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องมีการที่จะร่วมมือการทำการกิจการขององค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยใช้กระบวนการที่มีลักษณะการดำเนินงานซึ่งสืบเนื่องและใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ในการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างสูงสุดตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่บุคคลและองค์กรตั้งไว้

๒.๒.๒ ความหมายของการบริหารในทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาทบทวนเอกสารของการบริหารในทางพระพุทธศาสนาพบว่า มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของการบริหารกิจการในทางพระพุทธศาสนา ไว้หลายท่าน ดังนี้

พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์และจุดมุ่งหมายของมนุษย์จากแนวเดิม ซึ่งเป็นความคิดตามหลักศาสนาพราหมณ์และลัทธิอื่น ๆ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า การยึดมั่นในตัวตน (อัตตา) ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นในสังคัม ทำให้คนเราคิดถึงตัวเองมากกว่าสังคัม ส่วนการละตัวตนจะทำให้คนเรารู้สึกถึงความสำคัญต่อสังคัมได้มากขึ้น การละตัวตนจะต้องอาศัยการจัดระบบสังคัมเสียใหม่ แต่การเสนอให้เปลี่ยนแปลงสังคัมย่อมติดขัดที่ผู้ปกครองซึ่งรักษาอำนาจของตน เนื่องจากตนมีฐานะที่ดียอยู่แล้ว ดังนั้นจึงได้เสนอหลักการบริหารทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการ

^{๓๖} ประดิษฐ์ บอดี้จิ้น, กระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดกลุ่มภาคเหนือ, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๘).

^{๓๗} Don Hellriegel, **Management**. third edition, (Addison - Wesley Publishing Company .lmc., 1982), p.6.

^{๓๘} Dale Yoder, **Personnel Principles and Policies**, fourth printing, (Englewood Cliffs: New Jersey Prentice - Hall, Inc. 1956), p.7.

^{๓๙} E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, second edition, (California: Science Research Associates Inc., 1995), p.3.

^{๔๐} เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.ดร, **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

บริหารที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล^{๔๑} ดังนี้

๑) ในการบัญญัติพระวินัย มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด หาใช่สงฆ์หรือผู้แทนสงฆ์เป็นผู้บัญญัติ อย่างที่รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มผู้เกียติ ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑”^{๔๒}

๒) ในด้านการบริหารพระวินัย ในสมัย เมื่อยังมีพระสาวกไม่มากนัก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เองโดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้ โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน การกำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับมอบให้สงฆ์เป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง ส่วนการบริหารคณะสงฆ์ในรูปองค์กร เช่น มหาเถรสมาคมนั้นไม่บัญญัติในพระวินัยแต่ก็ไม่ได้ขัดพระวินัย เป็นต้น

๓) ด้านอธิกรณ์ของสงฆ์ สถาบัน ตลกาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตลกาการทางอาณาจักร มีกฎหรือระเบียบที่สังคมวางไว้เป็นบรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันไม่ให้มีการกระทำ หรือความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักร และพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์ และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก ความผิดที่ร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิต เช่น ความผิดทางเพศ สำหรับฝ่ายอาณาจักรอาจไม่ถือว่าเป็นผิด เป็นต้น

การบริหารเป็นการดำเนินไปได้แห่งกิจการที่กระทำด้วยปัญญา กระทำด้วยความหวังและต้องทำเพื่อสังคมหรือน้อยที่สุดทำเพื่อตัวเอง ต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาลงอุปสรรคด้วยสติปัญญา^{๔๓} การปกครองหรือการบริหารตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษาการปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้นมีใจจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุ

^{๔๑}ปรีชา ช้างขวัญยืน, **ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๒-๔๓.

^{๔๒}อง.พูก. (ไทย) ๒๐/๔๓๖/๑๑๐.

^{๔๓}พุทธทาสภิกขุ, **การบริหารธุรกิจแบบพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: เกล็ดไทย, มปป.), หน้า ๙ - ๑๒.

จุดหมายแห่งการศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษา จึงถือคติได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นเป็นเรื่องของการศึกษาและเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษาก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยังต้องเพิ่มการใช้อำนาจใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว”^{๔๔} และยังได้กล่าวถึง คุณธรรมที่นักบริหารพึงมี คือ หลักการบริหารนิยธรรม ๗^{๔๕} ของกษัตริย์วชิ หรือ วชิอปรินิยธรรม ๗ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง

๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ
ข้อนี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่า : พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวชิธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม

๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววชิ เคารพนักถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

๕) บรรดาบุคลสตรีบุคลบุรุษทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือฉุดคร่าขึ้นใจ

๖) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของวชิ (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

๗) จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้าง หมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มา พึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก

อปรินิยธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวชิทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววชิยังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะการใช้การเกลี้ยกล่อมหรือยุแหย่ให้แตกสามัคคี^{๔๖} การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารพระพุทธศาสนาเริ่มมีอันเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่น คือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์ และวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหารงาน นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๕๕ - ๕๖.

^{๔๕} องค์กร. (ไทย) ๒๓/๑๐/๑๘.

^{๔๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๑-๒๑๒.

กระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร^{๔๗}

นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยควรยึดหลักธรรมในการบริหารที่เรียกว่า พละ ๔ ประการ คือ^{๔๘}

- ๑) ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด
- ๒) วิริยพละ กำลังแห่งความเพียร
- ๓) อดวิชชพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต
- ๔) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์

พละหรือกำลังแห่งคุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ช่วยทำให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากร อำนาจการ และควบคุมได้ดีต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริต และมนุษยสัมพันธ์ ยิ่งเขามีคุณธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้เพิ่มมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าใครคนใดขาดคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ แม้เพียงบางข้อ เขาก็เป็นนักบริหารที่ไม่ได้^{๔๙}

สรุปได้ว่า พุทธวิธีการบริหาร เป็นพุทธวิธีการบริหารยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรมและใช้หลักธรรมเป็นหลักในการบริหาร พุทธวิธีบริหารจึงไม่เป็นทั้งเป็นอิตติธรรมาธิปไตยและโลกาธิปไตยผู้บริหารที่เป็นอิตติธรรมาธิปไตยก็มักจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนหรือความพอใจของตนเองเป็นที่ตั้งโดยยึดคติว่าถูกต้องคือถูกใจข้าพเจ้า ผู้บริหารประเภทนี้มักลงท้ายด้วยการเป็นเผด็จการ

ส่วนผู้บริหารที่เป็นโลกาธิปไตยก็พยายามเอาใจทุกคนเพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้ เขายินยอมทำให้ถูกใจทุกคนซึ่งก็เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ผู้บริหารประเภทนี้ก็มีกหนิปัญหา เมื่อมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้นภายในองค์กรก็พยายามลดยตัวหนีปัญหาผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมาธิปไตย เขายึดถือคติว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจข้าพเจ้าหรือต้องถูกใจทุกคน เขากล้าตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมโดยไม่พยายามลดยตัวหนีปัญหา เขายึดถือคติว่าอำนาจหน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ เขายอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นคือประโยชน์สุขส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”^{๕๐} ตามหลักธรรมาภิบาล คือ การปกครองการบริหารแบบบูรณาการของหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของทางราชการ ในส่วนกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ดี องค์กรรัฐวิสาหกิจ และองค์กรธุรกิจเอกชนก็ดี องค์กรทางศาสนา และองค์กรสาธารณะอื่นๆก็ดี ที่จะให้บังเกิดผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง เชื่อว่า การบริหารการปกครองที่ดี (Good Governance) นั้นประมวลรวมย่อลงใน “หลักธรรมาภิบาลตามแนวความคิดปรัชญาเชิงพุทธ” ๔ ประการเหล่านี้ คือ

^{๔๗} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^{๔๘} อ. นวก. (ไทย) ๒๓/๕/๗๙๒.

^{๔๙} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, หน้า ๔๔-๔๕.

^{๕๐} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วินดาต้าโปรดักส์, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

๑. หลักความถูกต้อง (accuracy/valid) การบริหารการปกครองที่ดีต้องเป็นไปด้วยความถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมือง ๑ ถูกต้องตามหลักวิชาการ ๑ ถูกต้องตามความต้องการ และ/หรือได้รับความพึงพอใจของประชาชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๑ และถูกต้องตามหลักศีลธรรม ๑

๑.๑ ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง รวมความถึงระเบียบ กฎข้อบังคับขององค์กรที่ออกตามกฎหมายของบ้านเมืองด้วย

๑.๒ ถูกต้องตามหลักวิชาการ หมายถึง หลักวิชาการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอันจำเป็นที่เชื่อถือได้ที่ถูกต้องที่ตรงประเด็น และสมบูรณ์พอ ประมวลวางเป็นหลักปฏิบัติ หรือเป็นทฤษฎีขึ้นตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไว้แล้ว

๑.๓ ถูกต้องตามนโยบาย และสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร

๑.๔ ถูกต้องตามความต้องการ หรือความพึงพอใจ ของผู้บังคับบัญชา ของผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ และถูกต้องตามความต้องการ หรือความพึงพอใจ ของประชาชนโดยส่วนรวม

๑.๕ ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ในฐานะที่ประเทศไทย บ้านเมืองพุทธ ประชากรส่วนใหญ่ ๙๕ % เป็นพุทธศาสนิกชน และพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ย่อมบังเกิดผลดี แก่ผู้ปฏิบัติตามในกาลทุกเมื่อ การบริหารงานที่ดี คือ ที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม จึงช่วยให้การบริหารทุกองค์กรได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง

ศีล เป็นข้อห้าม ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทุกระดับพึงมีศีลอย่างน้อยศีล ๕ เบญจศีล ได้แก่ ไม่เจตนาฆ่าสัตว์ ๑ ไม่เจตนาลักฉ้อ คดโกง หรือคอร์รัปชัน ๑ ไม่เจตนาประพฤติดินในกาม ๑ ไม่เจตนาโกหกหลอกลวง ๑ และไม่เสพติดมึนเมาให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๑ ธรรมเป็นข้อปฏิบัติ อย่างน้อยเบญจธรรม คือ คุณธรรมของคนดี ๕ ประการ ได้แก่ ความมีเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจกัน ไม่คิดประหัตประหารกัน ๑ การให้ปัน การเสียสละกาย สติปัญญา เวลา และกำลังทรัพย์ เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ผู้อื่น ๑ มีความสันโดษในคู่ครองของตน มีความสำรวมในโอวาท ๑ มีความซื่อสัตย์ ๑ ความจริงใจ ๑ และมีสติสัมปชัญญะ รู้ผิดชอบ ชั่ว ดี รู้บาปบุญ คุณ โทษ รู้ทางเจริญ ทางเสื่อมแห่งชีวิตที่เป็นจริง ๑ เป็นต้น

๑.๖ ถูกต้องตามหลักธรรม ที่เป็นอุปกระที่สำคัญ คือ การบริหารการปกครอง พระราชอาณาจักรของพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า แต่ปางก่อน ที่ใช้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ ตลอดมาแต่โบราณกาล จนถึงปัจจุบันนี้ อันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงคุณประเสริฐของไทยเรา ก็ได้ทรงถือเป็นหลักปฏิบัติพระองค์ตลอดมา คือ หลักทศพิธราชธรรม ๑๐ ได้แก่

๑.๖.๑ ทาน ให้ปันช่วยประชา คือ บำเพ็ญตนเป็นผู้ให้ โดยมุ่งปกครองหรือทำงาน เพื่อให้เขาได้ มิใช่เพื่อจะเอาจากเขา เอาใจใส่อำนวยความสะดวก จัดสรรความสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ให้ประชาราษฎร์ได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อน ประสบทุกข์และให้ความสนับสนุนแก่คนทำความดี

๑.๖.๒. ศีล รักษาความสุจริต คือ ประพฤติดีงาม สำรวมกายและจิตวาจาประกอบ แต่การสุจริต รักษาจิตดีคุณ ประพฤติให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาราษฎร์ มิให้มีข้อที่ผู้ใดจะดูแคลน

๑.๖.๓. ปริจาคะ คือ บำเพ็ญกิจด้วยเสียสละ คือ สามารถเสียสละความสุขสำราญ เป็นต้น ตลอดจนชีวิตของตนได้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๑.๖.๔. อาชีวะ ปฏิบัติการโดยซื่อตรง คือ ซื่อตรงทางสัตย์ไรรมารยา ปฏิบัติภารกิจ

โดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

๑.๖.๕. มีทหะ ทรงความอ่อนโยนเข้าถึงคน คือ มีอัธยาศัย ไม่เย่อหยิ่ง หยาบคาย กระด้างถือองศ์ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีกิริยาสุภาพนุ่มนวลละมุนละไม ควรได้รับความรักภักดี แต่มีขาดยำเกรง

๑.๖.๖. ตปะ พันมัวเมาด้วยเผือกเลส คือ แผดเผือกเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำจิต ระงับยับยั้งข่มใจได้ ไม่หลงไหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและการปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอหรืออยู่อย่างง่าย ๆ สามัญ มุ่งมั่นแต่จะบำเพ็ญเพียรทำกิจในหน้าที่ให้บริบูรณ์

๑.๖.๗. อักโกธะ ถือเหตุผลไมโกรธา คือ ไม่เกรี้ยวกราด ไม่วินิจฉัยความกระทำการด้วยอำนาจความโกรธ มีเมตตาประจําใจไว้ระงับความเคืองขุ่น วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันสุขุมราบเรียบตามธรรม

๑.๖.๘. อวิหิงสา มือหิงสานำร่มเย็น คือ ไม่หลงระเรีงอำนาจ ไม่บีบคั้นกดขี่ มีความกรุณา ไม่หาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใดด้วยอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

๑.๖.๙. ขันติ ข่านะเช็ญด้วยขันติ คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ อดทนต่อความเหนื่อยยาก ถึงจะลำบากกายน่าเหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ทอดยถถึงจะถูกยั่วถูกหยันด้วยถ้อยคำเสียดสีถากถางอย่างใด ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้งกิจกรณียที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

๑.๖.๑๐. อวิโรธนะ มีปฏิบัติคลาดจากธรรม คือ ประพฤติมิให้ผิดจากประศาสนธรรม อันถือประโยชน์สุขความดีงามของรัฐและราษฎร์เป็นที่ตั้งอันใดประชาราษฎร์ปรารถนาโดยชอบธรรม ก็ไม่ขัดขืน การใดจะเป็นไปโดยชอบธรรม เพื่อประโยชน์ของประชาชน ก็ไม่ขัดขวาง วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำที่ร้ายาลกสักการะหรืออิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์ใดๆ สถิตมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม ก็ดี นิติธรรม คือระเบียบแบบแผน หลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ก็ดี ไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป^{๕๑} ตลอดจนหลักธรรมอื่นๆ ได้แก่ ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร พละ และพรหมวิหารธรรม คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาพรหมวิหาร เป็นต้น

๒. หลักความเหมาะสม (Appropriate/Proper) ความรู้บริหารจัดการองค์กร หรือหน่วยงานและปกครองดูแล ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ด้วยความเหมาะสมกับเหตุผล เหมาะสมกับบุคคล กับชุมชน กับกาลเวลา สถานที่และให้เหมาะสมกับสถานการณ์แวดล้อม เมื่อยามจำเป็นที่ให้อภัย ยืดหยุ่น (Flexible) หรือประนีประนอม (Compromise) โดยไม่เสียหลักการ ให้การปฏิบัติงานสำเร็จอย่างได้ผลดีที่สุด ให้มีส่วนเสียหายน้อยที่สุด หรือให้ไม่เสียหายเลย ความแข็งแกร่ง หรือแข็งกระด้าง ด้วยมานะ ทิฎฐิ ชนิด “ยอมหักไม่ยอมงอ” มิใช่อุบายที่ดี ที่จะให้ประสบผลสำเร็จได้ตลอดไป ทั้งนี้ พึงอาศัยหลักปรีชาธรรม ๗ ประการ ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว คือ

ธมมณฺเฑตา	รู้จักหลักวิชา หรือรู้จักเหตุ ๑
อตถณฺเฑตา	รู้จักความหมาย หรือรู้จักผล ๑
อตตณฺเฑตา	รู้จักตน ๑
มตตณฺเฑตา	รู้จักประมาณในการบริโภคใช้สอยทรัพย์ ๑

^{๕๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗-๒๘.

กาลณฤตา	รู้จักกาลเวลาอันควรที่จะปฏิบัติหรือดำเนินการให้ได้ผลดี ๑
ปริสณฤตา	รู้จักชุมชน ๑
บุคคลณฤตา	รู้จักบุคคล ๑ เป็นต้น

เป็นหลักในการวางตัวในวงงาน ในวงสังคมทุกระดับ และในการปกครองบังคับบัญชา ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสม

๓. หลักความบริสุทธิ์โปร่งใส (Purity/Transparency) การบริหารการปกครอง การตัดสินใจหรือการวินิจฉัยสั่งการใดๆ ก็เป็นไปได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ คือ ด้วยเจตนาบริสุทธิ์ มุ่งตรงต่อความสำเร็จอย่างได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูงขององค์กร และมุ่งตรงต่อประโยชน์ และความสันติสุขโดยส่วนรวม ของประชาชนเป็นสำคัญ จึงเป็นการบริหารที่สุจริต มีความโปร่งใส (Transparent) ตรวจสอบได้

๔. หลักความยุติธรรม (Justice) การบริหารการจัดการกิจกรรม และ/หรือโครงการต่างๆ ขององค์กร อย่างมีประสิทธิภาพ (High Efficiency) กล่าวคือ ให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิผล (Effectiveness) และให้ได้รับความพึงพอใจ (Satisfaction) โดยธรรมจากชนผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายอย่างสูง ต่อการลงทุน (Investment Costs) ได้แก่ กำลังงบประมาณ กำลังบุคลากรและทรัพยากร และระยะเวลาที่ใช้ในการบริหารจัดการที่ต่ำ คือ อย่างประหยัด และคุ้มค่า และหมายถึง การปกครองบังคับบัญชา ดูแล ปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ด้วยความเป็นธรรม คือ

ไม่อคติ ด้วยความรัก (ฉันทาคติ) หรือ เห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกพ้อง หมู่เหล่า ๑

ไม่อคติ ด้วยความโกรธ หรือเกลียดชัง (โทสาคติ) ๑

ไม่อคติ ด้วยความเกรงกลัว (ภยาคติ) ๑

ไม่อคติ ด้วยความหลง (โมหาคติ) เพราะหุเบา หรือไม่รู้ข้อมูล ที่ถูกต้อง เป็นจริง ที่เชื่อถือได้ ที่ตรงประเด็น และที่สมบูรณ์ดีพอ อีก ๑

หลักธรรมาภิบาล ๔ ประการ นี้ ย่อมเป็นหลักสำคัญ สำหรับผู้ปกครอง ผู้บริหารทุกระดับ สามารถใช้เป็นแนวทางในการปกครองบังคับบัญชาดูแล ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และใช้ในการบริหารจัดการ โครงการต่างๆ ขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ และให้บรรลุผลดี ที่ประสิทธิภาพสูง ได้อย่างเหมาะสม^{๕๒}

สรุปว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น และนักบริหารมีหน้าที่วางแผน จัดองค์กร แต่งตั้งบุคคลอำนวยการ และควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานให้เป็นไปในทางเดียวกันเพื่อสู่เป้าหมายที่วางไว้ ส่วนความหมายของการบริหารในทางธรรม คือ วิธีการบริหารต่างๆ ที่ใช้กันทั่วไปพอสรุปได้ ๓ ลักษณะ แต่ที่ดีที่สุดคือ แบบถือธรรมหรือหลักการเป็นสำคัญโดยยึดเอาความสำเร็จเป็นพื้นฐานทำให้งานสำเร็จ ไม่เอาความขัดแย้งส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง และยินดีรับคำแนะนำจากทุกฝ่าย เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความสามารถ จะได้ทั้งน้ำใจคนและผลงาน วิธีนี้เรียกว่า **“ธรรมาธิปไตย”** คือ ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ^{๕๓} การบริหารต้องใช้หลักธรรม ผู้บริหารต้องถือศีลธรรมอยู่ในหัวใจ มีความรู้ มีความกล้าหาญ มีความขยัน รู้จักละที่

^{๕๒} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), **หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์**, (กรุงเทพมหานคร: ชัยมงคลพรินต์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๔-๑๑๕.

^{๕๓} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒ - ๓.

ส่วนตัวบุคคล แล้วไปเพิ่มแก่ส่วนรวมและสังคมให้เกิดประโยชน์สุข^{๕๔} ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมชาติสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่น มั่นคง และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^{๕๕} การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ต้องใช้ปรัชญาการบริหารเป็นหลัก ต้องจัดคนให้เข้ากับงาน วางระบบงานให้แยกกันอย่างชัดเจน ต้องเน้นการศึกษานำการปกครอง^{๕๖}

ได้มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ให้คำนิยามหรือความแตกต่างกันออกไป โดยมักใช้คำ ๒ คำ แทนคำว่า การบริหารได้แก่ Administration และ Management โดยแยกใช้ตามความนิยม คือ Administration ใช้กับการบริหารงานในองค์การราชการ หรือ Management ใช้กับการบริหารหรือจัดการในองค์การภาคธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีอีกคำหนึ่งซึ่งที่นิยมนำมาแทนสองคำข้างต้นด้วย คือ Implementation สำหรับนักบริหารทั้งในและนอกประเทศ ก็ได้เช่นกัน ในบทความวิชาการของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ต่างก็ได้ให้นิยามและให้ความหมายของการบริหาร^{๕๗}

การบริหาร ในด้านการวางแผนนี้พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนบุคคล เพื่อให้สมาชิกใหม่ได้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน พระองค์ทรงประสงค์ให้ผู้บวชในพระพุทธศาสนามีเป้าหมายแบบเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีที่ทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะ พระภิกษุรูปแรกในทางพระพุทธศาสนาด้วยพุทธดำรัสว่า “ เธอจงเป็นพระภิกษุมาเกิดธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด ” จะเห็นได้ว่าพุทธดำรัสนี้ มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทชัดเจนว่า “ เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด ” นั่นหมายถึงว่า ให้สมาชิกปฏิบัติให้หลุดพ้นจากทุกข์ส่วนตัวหรือแนะนำคนอื่นให้หลุดพ้นจากทุกข์ อันเป็นเป้าหมายแห่งการดำเนินชีวิต^{๕๘}

การบริหารวัดและการปกครองภายในวัด คือ การดูแลรักษาตนเอง การบริหารวัด คือ การปกครอง ดูแลรักษาพระสงฆ์ สามเณรและบุคคลอื่นๆ ที่อาศัยในวัด ส่วนด้านการปกครองคณะสงฆ์เริ่มจากระดับวัดถึงองค์พระเถระชั้นไปในสังคมสังคมชนชาติทั่วประเทศ^{๕๙} การบริหารงานในเชิง

^{๕๔} พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), **การบริหารเชิงพุทธในการบริหารธุรกิจแบบพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๒๖ – ๒๘.

^{๕๕} พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๕๖} ปิยโสภณ, **ก้าวใหม่แห่งคณะสงฆ์ การศึกษาเผยแผ่นำการปกครอง - ก่อสร้าง**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เจียฮั่ว, ๒๕๔๖), หน้า ๑ - ๑๐.

^{๕๗} พระมหาประยงค์ อุปเสน, “ในบทบาทพระสงฆ์ในการบริหารและการจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด: ในกรณีศึกษาศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในเขตจังหวัดหนองคาย”, **ปริญญามหาบัณฑิตคณะสังคมศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙).

^{๕๘} พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร, **การบริหารคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓.

^{๕๙} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล), **หลักธรรมมาภิบาลและประมุขศิลป์**, (กรุงเทพมหานคร: ชัยมงคล พรินต์ติ้ง, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอช เอ พี เพรสจำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๓.

พุทธศาสนาไว้ว่า การบริหารงานทั้งหมด คือ การบริหารตนเอง เป็นการปฏิบัติเพื่อพัฒนาตน และพัฒนางาน การพัฒนาตนต้องรู้เท่าทัน ความโลภ ความโกรธ และความหลง สำคัญต้องมีสติ^{๖๐} นักบริหารทุกประเภทตั้งแต่ระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับองค์การ หน่วยงาน ครอบครัว ตลอดจนถึงตนเอง ควรมีวิสัยและควรก่อให้เกิดวินัยในหมู่คณะที่ตนรับผิดชอบในฐานะผู้นำด้วย ในทางพระพุทธศาสนาวินัยสำหรับฆราวาสก็คือ ศีล ๕ ซึ่งการที่จะรักษาศีลให้ได้ผลดี ควรจะต้องมีเบญจธรรมประกอบด้วย ผู้บริหารที่ดีควรจะต้องมีวินัยดังกล่าว เพื่อที่จะนำหมู่คณะไปสู่การพัฒนาในระยะยาว ในการปฏิบัตินักบริหารนอกจากจะต้องรักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์แล้วจะต้องมีธรรมอื่น ๆ ประกอบอีก เช่น ความยุติธรรม ซึ่งหมายถึงความเที่ยงตรง ไม่ผิดหรือบิดเบือนไปจากความจริง นักบริหารจะต้องประพฤติปฏิบัติให้ตรงตามนิยมของสังคมอยู่เสมอ โดยไม่มีอคติเข้ามาประกอบการตัดสินใจเป็นอันขาด ซึ่งอคตินั้นได้แก่ความลำเอียงมี ๔ ประการ คือ^{๖๑}

- ๑) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก
- ๒) โมหาคติ ลำเอียงเพราะชัง
- ๓) โทสะคติ ลำเอียงเพราะเกลียด
- ๔) ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว

นอกจากนี้นักบริหารจะต้องมีธรรมประจำใจอีกประการหนึ่ง คือ ขันติ ความอดทน นักบริหารจะต้องมีความอดทนต่อสภาวะการณ์ต่าง ๆ ๓ ประการ คือ ๑) อดทนต่อความลำบาก ๒) อดทนต่อความตรากตรำ และ ๓) อดทนต่อความเจ็บใจ ธรรมข้อนี้ทำให้เกิดความงามทางจรรยา ทำให้ไม่มีพฤติกรรมอันทุจริตทั้งหลาย ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพราะสามารถอดทนต่อโลกะ โทสะ โมหะ ได้เป็นอย่างดี^{๖๒} คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร เป็นหลักสำคัญในการประพฤติ ปฏิบัติตนของผู้บริหาร นอกจากจะใช้กับผู้ใต้บังคับบัญชาแล้ว ยังต้องมีการติดต่อประสานงานกับบุคคลหลายฝ่าย เช่น ชุมชน สังคม หรือผู้บังคับบัญชาในองค์การอื่น เป็นต้น จึงสามารถรวบรวมเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้บริหารพื้่นนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของหน่วยงาน ดังนี้

๑) คุณธรรมในการดำรงตน เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารมีคุณสมบัติเป็นสัปบุรุษ มีคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นมนุษย์ หมวดธรรมที่จำเป็น เช่น สุจริต ๓ พรหมวิหาร ๔ สัปบุรุษธรรม ๗ นาถกรณธรรม ๑๐ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณความเป็นคนดี คุณธรรมเหล่านี้เป็นคุณธรรมที่ควรค่าแห่งการดำรงตนของผู้บริหารเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้บริหารมีคุณธรรมแห่งการดำรงตนแล้ว ย่อมจะส่งเสริมให้ตัวผู้บริหารเอง เป็นที่เคารพ ศรัทธา น่านับถือ ในความเป็นคนคนดีของผู้บริหารต่อเพื่อนร่วมงาน และคนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง

๒) คุณธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นคุณธรรมเพื่อความดีงามแห่งสังคม และช่วยส่งเสริมชีวิตที่ดีร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับเพื่อนร่วมงาน ถือว่าเป็นการครองใจคน ผู้บริหารจึงควรมี

^{๖๐} สุกฤษณ์ ศิวรักษ์, ปรัชญาการศึกษาศาสตร์และศิลป์แห่งการปฏิรูปการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: เรื่องแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^{๖๑} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๗๖/๑๖๗.

^{๖๒} นิติย์ สัมมาพันธ์, ภาวะผู้นำพลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. (กรุงเทพมหานคร: อินโนกราฟฟิกส์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๔-๕๓.

คุณธรรมเหล่านี้ คือ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ ขรรวาสธรรม ๔ สังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ มิตรแท้ ๔ ทิศ ๖ คุณเหล่านี้เป็นคุณธรรมที่ผู้บริหารควรใช้ในการปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียว รักใคร่ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ปัญหา พัฒนาการทำงานของหน่วยงานให้เจริญก้าวหน้า

๓) คุณธรรมในการปฏิบัติงาน จะเป็นคุณธรรมที่มีประโยชน์ต่อการทำงาน การปกครองโดยช่วยจัดและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ผู้บริหารควรมีคุณธรรมตามหมวดธรรมต่อไปนี้ คือ อธิปไตย ๓ สังคหวัตถุ ๔ อคติ ๔ พรหมวิหาร ๔ พละ ๔ อปริหายธรรม ๗ ราชธรรม ๑๐ คุณธรรมเหล่านี้ จะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างดียิ่ง

คุณธรรมของผู้บริหารทั้ง ๓ ประการ คือ คุณธรรมในการครองตน คุณธรรมในการครองคน และคุณธรรมในการครองงาน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานในองค์กร เพราะองค์การจะดีเยี่ยมไม่ได้ ถ้าหากว่าผู้บริหารแย่ และองค์การจะแย่ไม่ได้ ถ้าผู้บริหารเยี่ยมนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ หรือผู้บริหารที่ดีจะต้องบริหารองค์การได้ดีตามไปด้วย^{๖๓}

จะเห็นได้ว่า ความเห็นของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาในเรื่องการบริหารนั้นเหมือนกับนักวิชาการทั่วไปให้ไว้ แต่ในทางพระพุทธศาสนาจะเน้นการนำธรรมมาใช้ร่วมและเสริมในการบริหาร เพราะหลักธรรมในพระพุทธศาสนาจะเครื่องมือเครื่องกำกับสำคัญในการบริหารกิจการงานขององค์กร คณะสงฆ์ การบริหารต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการที่จะร่วมมือกันทำกิจการขององค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยใช้กระบวนการดำเนินงานซึ่งสืบเนื่องและใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จ การบริหารแบบใหม่ไม่ได้ยกเลิกการใช้ทฤษฎีหรือหลักการในยุคการจัดการแบบวิทยาศาสตร์หรือยุคการบริหารแบบมนุษยสัมพันธ์แต่กลับนำเอาหลักการและทฤษฎีเหล่านั้นมาทำการทดลองและวิจัยเพิ่มเติม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดความรู้และความคิดที่ชัดเจนขึ้น ส่วนนักวิชาการทางพระพุทธศาสนามีความเห็นในเรื่องการบริหารเหมือนกับนักวิชาการทั่วไป ต่างกันที่ว่าทางพระพุทธศาสนาจะเน้นกานำธรรมมาใช้ร่วมและส่งเสริมในการบริหาร^{๖๔}

๒.๒.๓ องค์ประกอบของการบริหาร

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหาร ปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหาร ไว้หลายท่าน ดังนี้

การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ^{๖๕}

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

^{๖๓} มัณฑนา อินทุสมิต, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร : พุทธธรรมเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา, (เลย: สถาบันราชภัฏเลย, ม.ป.ป., ๒๕๔๔), หน้า ๒๖.(อิดสำเนา)

^{๖๔} สัมฤทธิ์ ท่าเหล็กเจริญ, “ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี”, หน้า ๑๔๐.

^{๖๕} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีในการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓ - ๕.

เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

นักวิชาการผู้มีความรู้ความสามารถสูงได้นำเสนอกระบวนการบริหารงาน ๗ ประการ เรียกโดยย่อว่า “POSDCORB” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ โดยมีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้^{๖๖}

P = Planning หมายถึง การวางแผนงาน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ความรู้วิทยาการ และวิจารณ์ญาณ วิจัยเหตุการณ์ ในอนาคต แล้วกำหนดวิธีการถูกต้องอย่างมีเหตุผล

O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์กร

S = Staffing หมายถึง การจัดบุคคลมาปฏิบัติงานหรือการบริหารงานบุคคล

D = Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการ อำนวยการ ควบคุม นิเทศงาน

Co= Coordinating หมายถึง ความร่วมมือ ประสานงาน

R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน การประชาสัมพันธ์

B = Budgeting หมายถึง การเงิน งบประมาณ

เช่นเดียวกันกับอีกท่านหนึ่งซึ่งเป็นบิดาแห่งการบริหาร งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุด อันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหาร ที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๖๗}

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างคือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่าง ๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

^{๖๖} Luther Gulick and Lyndall Urwick, **Papers on the Science of Administration**, (New York: Institute of Public Administration, 1937), pp. 37-38.

^{๖๗} Taylor Frederick W, **The principle of scientific Management**, (Norcross, GA: Engineering and Management Press, 1998), p.87.

๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้น จากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้อบรมอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็งานของคนงานเท่านั้น

ระบบการบริหารองค์การ คือ ระบบการทำงานของผู้บริหาร ในการบริหารระบบ ต่าง ๆ ขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากที่สุดสำหรับองค์กร ระบบการบริหารนี้ หากจะพิจารณาเริ่มจากระบบต่าง ๆ ขององค์กร โดยสัมพันธ์มาถึงการปฏิบัติหน้าที่การบริหารโดยนักบริหารแล้ว ระบบการบริหารจะสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) จากระบบโอกาสขององค์กร ที่เปิดกว้างเผชิญกับสภาพล้ามนั้น ผู้บริหารจะต้องมีภาระต้องติดตามสภาพแวดล้อม และกำหนดให้องค์กรมีเป้าหมาย แผนงานที่ดีที่สุดตลอดเวลานี้คือ “การบริหารโอกาส” ซึ่งนับเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ความคิดและมีความคิดเป็นเลิศ (Ideas) โดยนักบริหาร แผนงานที่ดีสำหรับองค์กรจึงเกิดขึ้น งานบริหารด้านนี้หากมองเป็นภาระหน้าที่และกิจกรรมทางการบริหารที่มีผู้บริหารต้องกระทำแล้วอาจเรียกได้ว่า เป็นการวางแผน (Planning) นั้นเอง ซึ่งในทางปฏิบัติจะหมายถึงการสนใจทำการวางแผนโดยตัวนักบริหารเอง รวมทั้งระบบการวางแผนที่พัฒนาขึ้นใช้ในทุกระดับ และการมีส่วนร่วมในการวางแผนของผู้บริหารระดับต่างๆและพนักงานผู้ปฏิบัติด้วย

๒) จากระบบงานที่มีทรัพยากรที่คุณค่าในตัวผู้บริหารจะต้องรู้จักแบ่งปันและจัดระเบียบการให้ตรงกับความเป็นจริงและต้องการตลอดเวลา ภาระหน้าที่งานละกิจกรรมทางการบริหารที่ผู้บริหารทำอยู่นี้ ก็คือองค์กรหรือการบริหารงาน ซึ่งขอบเขตจะคลุมตั้งแต่การจัดโครงสร้างองค์การ การจัดระบบงานและกระแสการไหลของงาน รวมทั้งขั้นตอนวิธีทำงานต่างๆทั้งนี้หากมีการพร้อมทุกด้านตามที่กล่าว ก็อาจจะช่วยให้เกิดความมั่นใจว่าทรัพยากรเหนือสิ่งของทำสิ่ง (Things) ต่างถูกจัดเตรียมไว้ใช้ปฏิบัติงานอย่างอันดีที่สุดแล้ว

๓) จัดระบบคนผู้ปฏิบัติงาน ที่เป็นกระบวนการทำงานอันเป็นผลจากการเกี่ยวระหว่างกันและเข้าใจกันของทำงานทุกฝ่าย ทั้งหัวหน้าหรือผู้นำ ผู้ร่วมงานและผู้ปฏิบัติงานในทุกจุดนั้น การจะเป็นไปในทางใดอย่างนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ “คน” ผู้ปฏิบัติที่มีชีวิตจิตใจและความรู้สึก และต้องการชักจูงใจ โนมน้าวและเสริมสร้างให้เกิดพลังร่วมและพลังทุ่มเทต่างๆ ซึ่งมีตั้งแต่การเรียนรู้จัดคัดเลือกคน การรู้จักศิลปะการสั่งการและรวมถึงการรู้จักวิธีควบคุมคนให้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท และตั้งใจที่จะให้ได้ผลการผลิตสูงและได้คุณภาพที่ดีพร้อมกันทั้งสองอย่าง

บทบาทของผู้บริหารที่สำคัญยิ่งก็ คือ การต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานการทำงาน (Integration) ของระบบต่าง ๆ ขององค์กรให้สามารถทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายลงได้ดี

ตลอดเวลาผู้บริหารจะต้อง “จัดการ” (Manage) ให้ “ระบบงาน” และ “ระบบคน” ทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพในการแปรสภาพปัจจัยต่าง ๆ ให้เป็นผลงานที่ดี โดยทั้งนี้ ทุกอย่างที่ดีดำเนินไป จะต้องสอดคล้องเป็นไปตามสภาพเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยมีการเสี่ยง น้อยที่สุดและช่องทางสำเร็จได้มากที่สุด ในทิศทางที่ปลอดภัยตามช่องโอกาสที่ได้วิเคราะห์ ติดตามโดย ผู้บริหารตลอดเวลา ในส่วนนี้ก็คือ “การบริหารโอกาส” ซึ่งนับเป็นภาระหน้าที่โดยตรงที่จะต้องกระทำ ด้วยตนเอง เป็นลำดับแรก และกระทำอย่างต่อเนื่องด้วย

สำหรับภารกิจของผู้บริหาร คือ การสร้างประสิทธิภาพในการจัดระบบงานต่าง ๆ ให้เหมาะสมสะดวกและง่ายที่คนผู้ปฏิบัติจะทำได้ โดยมีประสิทธิภาพในผลงานสูง ซึ่งพิจารณาอง ภาระหน้าที่ดังกล่าวเป็นภาพรวมก็คือ “การประสานงาน” (Coordination) หรือการประสานการ ทำงานของฝ่ายต่าง ๆ ให้เข้ากันได้ (Coordinated Work) นั่นเอง แต่ในทางปฏิบัติ ผู้บริหารจะวิธีการ ปฏิบัติที่เรียกได้ว่า “หน้าที่งานบริหาร” (Managerial Functions) ที่เป็นมาตรฐานที่จะต้องกระทำ โดยตัวผู้บริหารเอง ๕ ประการ คือ

๑) การวางแผน (Planning) หรือการกำหนดทิศทางองค์กรพร้อมกับเป้าหมายและ แผนงานต่าง ๆ

๒) การจัดองค์กร (Organizing) หรือการจัดระเบียบทรัพยากรให้เป็นระบบงานที่มี ประสิทธิภาพ เป็นระบบวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ที่เรียกกันทั่วไปว่า “The One Best Way”

๓) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) คือ การจัดหา พัฒนา และธำรงรักษาให้องค์กร มีทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าสูงสุด เพื่อพร้อมที่จะปฏิบัติงานและสร้างสรรค์ความสำเร็จให้กับ องค์กร จากหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่

๔) การสั่งการ (Directing) คือ การมีศิลปะการสร้างความเข้าใจ การรู้จักจูงใจและ กำกับให้ผู้ทำงานทุกคนและทีมงานต่างๆทำงานโดยทุ่มเท และเสริมประสบการณ์ต่อกัน เพื่อผลสำเร็จ ของส่วนรวมร่วมกัน

๕) การควบคุม (Control) คือ การติดตามปฏิบัติ ที่กำลังดำเนินไปเพื่อให้ทราบถึง ประสิทธิภาพของการทำงานต่างๆ ในระหว่างกระบวนการทำงาน ทั้งนี้หากผลงานใดผิดไปจากที่คิด ผู้บริหารก็จะแก้ไขและปรับให้ทำงานกับเข้าสู่ภาวะที่มีประสิทธิภาพอีกครั้งและโดยที่การควบคุมนี้จะ อยู่ในขั้นตอนของการปฏิบัติโดยบุคคลฝ่ายต่างๆอยู่ ดังนั้น การติดตามผลการปฏิบัติและการปรับแก้ ต่างก็ต้องกระทำกับคน ผู้ทำงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ในขณะนั้น และด้วยเหตุดังกล่าวนี้องความหมาย ของการควบคุมที่แท้จริง จึงเป็น “การควบคุมคนผู้ทำงาน” นั่นเอง

มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ คือ^{๖๘}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือโครงการสำหรับการปฏิบัติ งานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงาน นั้นๆ ไว้ล่วงหน้า

๒. การแสวงหา และกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การ

^{๖๘} วีระรัตน์ กิจจารักษ์, เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗.

แสวงหากำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

๔. การประสานงาน (Co – ordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกันเพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือทราบเรื่องการปฏิบัติงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก

๕. การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลงานกับผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น เพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็นต้ององค์การ ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่า จะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหาไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒. ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องมือประกอบการทำงานรวมไปถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔ Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

๓. มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง ๔ Ms หรือ ๖ Ms ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกัน และที่เกิดขึ้นจริง ๆ ด้วย การนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔. ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งที่วัดผลสำเร็จของงานว่า บรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือ ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การ ในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ^{๖๙}

มีการกล่าวถึงแนวคิดของ ฟาโย (Henry Fayol) นักวิชาการเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ผู้เป็นต้นกำเนิดในการเสนอองค์ประกอบมูลฐานของการบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC ไว้ดังนี้

^{๖๙} สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์, ๒๕๕๐), หน้า ๖๒-๖๓.

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คน และเงิน

๓. การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือ การยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงานและช่วยสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จ

๕. การควบคุม (Controlling) การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์^{๗๐}

จากการศึกษาทบทวนเอกสารข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการบริหารนั้นมีหลักการสำคัญอันเป็นแกนหลักของการบริหารก็คือ การตั้งเป้าวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้ การวางแผนที่ดีรัดกุม การจัดองค์การจัดบุคลากรที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพ การบังคับบัญชาที่ดี การประสานงานทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่มีศักยภาพ การควบคุมและการประเมินผลติดตามแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์นั้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการที่มีคุณภาพให้แก่ทุก ๆ องค์กร

๒.๒.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหาร ปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร ไว้หลายท่าน ดังนี้

ในสมัยครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์และจุดมุ่งหมายของมนุษย์จากแนวเดิม ซึ่งเป็นความคิดตามหลักศาสนาพราหมณ์และลัทธิอื่น ๆ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า การยึดมั่นในตัวตน (อัตตา) ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นในสังคัม ทำให้คนเราคิดถึงตัวเองมากกว่าสังคัม ส่วนการละตัวตน จะทำให้คนเรามีความสำนึกต่อสังคัมได้มากขึ้น การละตัวตนจะต้องอาศัยการจัดระบบสังคัมเสียใหม่ ดังนั้นจึงได้เสนอหลักการบริหารทางพระพุทธศาสนา ที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการบริหารที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังนี้^{๗๑}

๑) ในการบัญญัติพระวินัย มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด หาใช่สงฆ์หรือผู้แทนสงฆ์เป็นผู้บัญญัติ อย่างที่รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า

^{๗๐} คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, **ทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๙ .

^{๗๑} ปรีชา ช่างขวัญ, **ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔๒-๔๓.

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มผู้เกียติ
๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อ
กำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตาม พระวินัย

๗๒
๑

๒) ในด้านการบริหารพระวินัยในสมัย เมื่อยังมีพระสาวกไม่มากนักพระพุทธองค์
ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตร และพระมหา
โมคคัลลานะ ช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มขึ้น และมีผู้ขอเข้า
อุปสมบทในพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้
โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มขึ้นอีกพระองค์ทรง
มอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพุทธศาสนาเช่นการ ให้บรรพชา
อุปสมบท การกรานกฐิน การกำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับมอบให้สงฆ์
เป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง ส่วนการบริหาร คณะสงฆ์ใน
รูปองค์กร เช่น มหาเถรสมาคมนั้นไม่บัญญัติในพระวินัย แต่ก็ไม่ได้ขัดพระวินัย เป็นต้น

๓) ด้านอธิกรณ์ของสงฆ์ สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะ
บางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางอาณาจักร มีกฎหรือระเบียบที่สังคมวางไว้เป็น บรรทัดฐาน
แห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันไม่ให้มีการกระทำหรือความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ
ความสงบสุขของสังคม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีวินัย
เป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักร และพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาดีหรืออธิกรณ์ และมีวิธีลงโทษ
ตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่าง
กันมาก ความผิดที่ร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิต เช่น ความผิดทางเพศ สำหรับฝ่ายอาณาจักร
อาจไม่ถือว่าผิด เป็นต้น

จากแนวคิดที่ว่า การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting
thing done through other people) และหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาให้งาน
สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำว่าย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผนเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน
เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทาง
ขององค์กร

๒. O คือ Organization หมายถึง การจัดการองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้าง
ความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายการบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำ และการ
กระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึงงานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนา
บุคลากร ละครการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยความสะดวกในการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๗๓}

ได้มีผู้สรุปทฤษฎีการบริหาร ของนักวิชาการหลายท่านไว้ดังนี้

๑) ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) ทฤษฎีนี้ บางท่านก็เรียกว่า ทฤษฎีองค์การแบบราชการ เป็นทฤษฎีที่ Max Weber นักสังคมวิทยาและนัก รัฐศาสตร์ ชาวเยอรมันผู้คิดค้นขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยที่เขามีความเชื่อว่าบุคคล ทั้งหลายมีทั้งข้อเท็จจริงและขยัน การที่ผู้บริหารจะให้กลุ่มบุคคลร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ ได้ดีนั้นจะต้องมีองค์การหรือหน่วยงานแบบ “ระบบราชการ” จะต้องมีการจัด องค์การมีการลดหลั่นในสายบังคับบัญชา มีกฎเกณฑ์ กำหนดการปฏิบัติงาน มีการกำหนด ตำแหน่งหน้าที่ ตัวบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่ง และมีการเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน โดยใช้หลักคุณวุฒิ และยึดความสามารถเป็นสำคัญ แนวคิดของ Max Weber จึงก่อให้เกิดทฤษฎีองค์การแบบ ราชการ หรือการบริหารแบบระบบราชการขึ้น ทฤษฎีประกอบด้วยหลัก ๖ ประการ คือ ๑) หลักกฎหมายและเหตุผล ๒) หลักสายการบังคับบัญชา ๓) หลักระบบคุณธรรม ๔) หลักการ กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างมีแบบแผน ๕) หลักการฝึกอบรมและพัฒนา ๖) หลักการไม่ยึดหลักตัวบุคคล

๒) ทฤษฎีการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) การบริหารแบบ วิทยาศาสตร์ เป็นการบริหารงานที่มีระบบ มีเหตุผล มีการกำหนดมาตรฐานการทำงานไว้อย่าง แน่นนอน เลือกรูปแบบที่ดีที่สุดในการทำงาน และกำหนดเครื่องมือควบคุมในการทำงานไว้อย่างเหมาะสม และมีความเชื่อว่าคนแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผู้บริหารสามารถปรับปรุง เพิ่มผลผลิตได้โดยผู้บริหาร จะต้องจัดแบ่งงานกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนและสังเกตการณ์ปฏิบัติการอย่างมีระบบเพื่อหาวิธีทำงานที่ ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว สำหรับใช้ในการเพิ่มผลผลิต โดยใช้จ่ายน้อยแต่ได้ผลมากที่สุด วิธีการบริหารแบบ วิทยาศาสตร์ หลักการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ ตามแนวคิดของ Taylor “ลัทธิ”^{๗๔} นักวิศวกรชาวฝรั่งเศส ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาทฤษฎีการจัดการปฏิบัติการ (Operational Management Theory) ซึ่ง เป็นการจัดการระบบงานที่ซับซ้อนซึ่งสัมพันธ์กับการวางแผนการผลิต การจัดสรรทรัพยากร การสั่ง การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการตรวจสอบระบบปฏิบัติ ตลอดจนการใช้เทคนิคเชิงปริมาณ ในการแก้ไขปัญหาการผลิต ซึ่งเป็นการกำหนดจากประสบการณ์ส่วนตัวในการทำงาน โดยนำเสนอ

^{๗๓} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓-๕.

^{๗๔} ปกรณ์ ศรีดอนแฝด, “บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓).

หลักการ ๑๔ ข้อ (๑๔ Principles of Management) ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันนี้ ประกอบด้วย^{๗๕}

- (๑) จัดแบ่งตามความชำนาญ อย่างมีสัดส่วน
- (๒) กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไว้ให้ชัดเจน
- (๓) ต้องมีวินัย เพื่อเป็นหลักในการทำงานให้ราบรื่น
- (๔) ต้องมีเอกภาพในการบังคับบัญชา เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้ว่าใครเป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นผู้สั่งการ
- (๕) ให้มีเอกภาพในการอำนวยการ เพื่องานดำเนินไปตามแผนและบรรลุวัตถุประสงค์
- (๖) ให้ผู้ปฏิบัติยึดผลประโยชน์ส่วนตัวรองจากประโยชน์ส่วนรวม
- (๗) ให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้รับค่าตอบแทน
- (๘) ให้มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง
- (๙) จัดให้มีสายการบังคับบัญชา
- (๑๐) ให้มีระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด เพื่อให้งานอยู่ในกรอบ
- (๑๑) ให้มีความเสมอภาคในการจัดหน่วยงาน
- (๑๒) ผู้บริหารต้องสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา
- (๑๓) ผู้บริหารต้องมีความคิดริเริ่มในการทำงาน
- (๑๔) ผู้บริหารต้องรู้จักสร้างทีมงาน

หลักการของทฤษฎี นี้คล้ายคลึงกับหลักการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ คือ เน้นถึงวิธีการทำงานที่ดีที่สุด และเอาใจใส่ในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ต่างกันตรงที่การบริหารแบบจัดการเน้นการทำงานของบังคับบัญชา ถ้าผู้บริหารนำเอาทฤษฎีทั้งสองประเภธมาใช้ควบคู่กัน โดยเน้นการทำงานทั้งของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา จะช่วยให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

๓) ทฤษฎีการบริหารงานตามหลักมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Management) การบริหารงานตามหลักมนุษยสัมพันธ์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การบริหารงานตามหลักพฤติกรรม ได้รับการสนใจอย่างจริงจัง เมื่อปลายคริสต์ศตวรรษ ที่ ๑๙ เป็นต้นมา บรรดานักจิตวิทยา นักมานุษยวิทยา และนักสังคมวิทยา ได้ให้ความสนใจในการทำงานของคนงานในด้านต่าง ๆ และเชื่อถือว่า คนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกว่าวิธีการจัดการ เพราะคนมีชีวิตจิตใจเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ ต้องการขวัญและกำลังใจในการทำงาน การที่คนจะทำงานมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้ นักทฤษฎีกลุ่มนี้จึงได้ศึกษาเรื่องคนมากกว่าการจัดการบริหารตามหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ได้รับการยกย่องมากและเป็นต้นกำเนิดทฤษฎีนี้

๔) ทฤษฎีการบริหารงานแบบระบบ (System Approach) ทฤษฎีการบริหารงานแบบระบบเป็นระบบการบริหารที่ถือว่าเป็นปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยกันเข้าเป็นองค์การนั้นต่างมี

^{๗๕} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, การจัดการและพฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อีระฟิล์มและโซลท์ จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๔๐.

ความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน สามารถส่งผลกระทบซึ่งกันและกันได้ (Kask and Rosenzweig) ได้ให้คำจำกัดความทฤษฎีระบบว่า ระบบเป็นการจัดการให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างปัจจัยอิสระ หรือปัจจัยย่อยตั้งแต่สองปัจจัยขึ้นไป และปัจจัยอิสระหรือปัจจัยย่อยรวมทั้งตัวระบบดังกล่าวจะต้องมีขอบเขตที่กำหนดไว้ชัดเจนในอันที่จะแบ่งแยกออกจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ดังนั้นเราอาจสรุปความหมายของระบบได้ว่า ระบบเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระตั้งแต่สองปัจจัยขึ้นไปจนเกิดเป็นกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระตั้งแต่สองความสัมพันธ์ ซึ่งจะแบ่งแยกกระบบออกจากสภาพแวดล้อม

๕) ทฤษฎีการบริหารโดยสถานการณ์ (Contingency Management) การบริหารโดยสถานการณ์เป็นการผสมผสานหลักการและทฤษฎีการบริหารต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์หนึ่ง โดยไม่ยึดแนวการบริหารแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะแต่ให้เหตุการณ์เป็นตัวกำหนดจะใช้หลักการบริหารแบบไหน ทองศรี กำภู ณ อยุธยา ได้สรุปหลักการการบริหารโดยสถานการณ์ไว้ ๓ ประการ ดังนี้^{๗๖}

(๑) การบริหารโดยสถานการณ์ยึดถือความเป็นไปได้สถานการณ์หนึ่งๆ เป็นหลัก

(๒) เนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ เปลี่ยนไป การบริหารโดยสถานการณ์จึงไม่ควรสถานการณ์อันใดอันหนึ่งตายตัว เพื่อให้เป็นแบบอย่างการบริหารเกินไป แต่ให้มีความยืดหยุ่นพร้อมที่จะพิจารณาสถานการณ์ใหม่ ๆ ต่อไป เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เรื่อย ๆ

(๓) การบริหารโดยสถานการณ์ จะคำนึงถึงงานวิทยาการ หรือสิ่งแวดล้อมและความต้องการของบุคคลในหน่วยงานเป็นหลัก เพื่อให้เกิดผลงานมากกว่า ที่จะแสวงหาวิธีการ อันดีเลิศมาใช้ในการทำงาน และต้องคำนึงถึงความจำเป็นในระยะยาวที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยยึดหลักโครงสร้างวิทยาการ ตลอดจนปัจจัยด้านจิตวิทยาเป็นหลักในการพิจารณาด้วย

นักวิชาการชาวฝรั่งเศส ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหาร POSDCORB Model ซึ่งอธิบายตามความหมายได้ดังนี้

(๑) การวางแผน (P=Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไร

(๒) การจัดการองค์การ (O=Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การจัดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

(๓) การจัดหาบุคคล (S=Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

(๔) การอำนวย (D=Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

(๕) การประสานงาน (Co=Coordinating) หมายถึง การประสานงานกิจการด้านต่างๆ ของหน่วยงาน ให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

^{๗๖} ทองศรี กำภู ณ อยุธยา, การบริหารงานบุคคลในแนวทางใหม่, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ตุลา, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓.

(๖) การรายงาน (R=Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าเพียงใด

(๗) การงบประมาณ (B=Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงิน การควบคุมและการตรวจสอบด้านการเงิน^{๗๗}

อีกทั้งได้กล่าวถึงทฤษฎีของการบริหาร คือ ทฤษฎี Z โดยหลังจากการศึกษาการบริหารของธุรกิจญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และได้ทำการประสมประสานกัน โดยมีแนวคิดด้านการบริหาร^{๗๘} ดังนี้

- ๑) การจ้างงานระยะยาว
- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินผลและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมในตัวเองไม่ใช่ว่ามีการวัดผลอย่างชัดเจนและเป็นทางการ
- ๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
- ๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารจัดการ หมายถึง เครื่องมือที่อำนวยความสะดวกในการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ช่วยให้การดำเนินงานไม่เกิดการขัดข้องกัน อันทำให้เสียประโยชน์ในทางที่ไม่ควรเสียในหลายด้าน ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการประกอบกิจการงานลดน้อยลงในด้านคุณภาพของงานที่ทำเป็นผลเสียในรูปลักษณะขององค์กรที่ต้องการความน่าเชื่อถือเป็นสำคัญ เป็นภารกิจที่ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติโดยยึดหลักในการบริหารอาจแบ่งตามภารกิจออกเป็น การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม หรือตามหลัก POSDCORB ก็ได้ เพราะการบริหารเป็นการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีขั้นตอนและเหมาะสมกับหน่วยงานหรือองค์กร ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารนั้น ประกอบด้วย นโยบายการวางแผน วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผล และการงบประมาณ ที่ผู้บริหารทุก ๆ องค์กรจะต้องมีเพื่อบริหารจัดการเป็นระบบระเบียบ เพื่อให้การทำงานขององค์กรนั้นเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดที่องค์กรนั้น ๆ ตั้งไว้ จากการที่ผู้วิจัยศึกษาในประเด็นทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

^{๗๗} Gulick L. and Urwick J., **Papers on the Science of Administration**, (New York: Institute of Public Administration, 1973), pp.18-19.

^{๗๘} William Ouchi, **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971), p. 283.

(๔) กองงาน

- ก. กองบาลีสันามหลวง
- ข. กองธรรมสนามหลวง
- ค. กองงานพระธรรมทูต

๓. องค์การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค มี ๔ ชั้น คือ

- ๑) ภาค เจ้าคณะภาคเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะภาคเป็นผู้ช่วย
- ๒) จังหวัด เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วย
- ๓) อำเภอ เจ้าคณะอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วย
- ๔) ตำบล เจ้าคณะตำบลเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วย

๔. วัด เป็นองค์การต่ำสุดและเป็นองค์การหลัก เป็นฐานรองรับกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา เป็นหน่วยบริหารและจัดกิจการโดยตรง มีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชา รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยในกิจการทั่วไป ไวยาวัจกรเป็นผู้ช่วยงานการศาสนสมบัติ อนึ่ง เจ้าคณะ รองเจ้าคณะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็น “พระสังฆาธิการ”

การคณะสงฆ์ คำว่า “การ” เป็นคำนาม ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า “งาน” สิ่งหรือเรื่องที่ต้องทำ” ถ้าอยู่หน้านาม หมายถึง “เรื่อง” “ธุระ” “หน้าที่” ดังนั้น เมื่อรวม “การ” กับ “คณะสงฆ์” เป็นการคณะสงฆ์” จึงหมายถึง “ธุระของคณะสงฆ์” “สิ่งหรือเรื่องที่คณะสงฆ์ต้องทำ” “สิ่งหรือเรื่องที่คณะสงฆ์ควรทำ” “ธุระของคณะสงฆ์” “หน้าที่ของคณะสงฆ์” โดยตรงได้แก่กิจการที่คณะสงฆ์ต้องกระทำหรือที่คณะสงฆ์ควรกระทำ กิจการที่เป็นงานของคณะสงฆ์กิจการที่คณะสงฆ์ต้องถือหรือควรถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นกิจการขององค์การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วน และทุกชั้นเพราะคณะสงฆ์ต้องดำเนินกิจการคณะสงฆ์โดยแท้

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มาตรา ๑๕ ตรี (๑) และ (๓) และข้อ ๕ แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กล่าวถึง “การ” ไว้โดยชัดเจนเป็น ๖ คือ^{๘๐}

- ๑) การรักษาความเรียบร้อยดีงาม
- ๒) การศาสนศึกษา
- ๓) การศึกษาสงเคราะห์
- ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๕) การสาธารณูปการ
- ๖) การสาธารณสงเคราะห์

กิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนา จะมีมากน้อยเพียงใดก็ตาม ย่อมรวมลงใน “การ” ทั้ง ๖ นี้ และการทั้ง ๖ นี้ เป็นงานในหน้าที่ขององค์การปกครองคณะสงฆ์โดยแท้ แต่วิธีดำเนินการนั้น ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม อนึ่ง การนิคกรรม ตามมาตรา ๒๔-๒๕ ซึ่งแต่ใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔ เรียกว่า “การวินิจฉัยอธิกรณ์” ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

^{๘๐}พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕, หน้า ๓๕๙.

“การ” ที่กล่าวมานี้ ย่อมอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะระดับต่าง ๆ และมหาเถรสมาคม ตลอดจนพระภิกษุ คณะบุคคล ที่มหาเถรสมาคมมอบให้เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ทั้งสิ้น^{๔๑} โดยผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารอันเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการบริหารงานของคณะสงฆ์ทุกท่านที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลคณะสงฆ์ดังนั้นก็จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คือรูปแบบของการปกครองสงฆ์ไว้เพื่อเป็นรูปแบบของการดูแลและการปกครองคณะให้อยู่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ตามพระราชบัญญัติการดูแลกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีระเบียบการดังนี้

(๑) รัฐและมหาเถรสมาคมควรร่วมกันกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรมและสามารถนำหลักศาสนธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้

(๒) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต

(๓) วัดควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือจัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยตั้งศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

(๔) มหาเถรสมาคมควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน

(๕) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยาเพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

(๖) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับ ควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจ คณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์

๑. ด้านการปกครอง

(๑) พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์

(๒) พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

(๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับประยุกต์ให้เหมาะกับยุคสมัยแต่คงไว้ซึ่งหลักศาสนธรรม

^{๔๑} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฐมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๘), หน้า ๗๘.

๒. ด้านการศาสนศึกษา

(๑) วัดต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีมีการจัดตั้งสถานที่เรียนและส่งเสริมการเรียนการสอนต่อพระภิกษุสามเณรที่สนใจในการเรียนทั้งด้านบาลีและนักธรรม

๓. ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม

(๑) วัดต้องพัฒนาให้เป็นหน่วยปฏิบัติในการเผยแผ่ศาสนาธรรมที่เข้มแข็ง

(๒) พระสงฆ์ควรเอาใจใส่ในการศึกษาธรรมะและเพิ่มศักยภาพในการเผยแผ่ศาสนาธรรม

(๓) พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้คำสอนและหลักศาสนาธรรมทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม โดยตรง คือ เป็นผู้ให้การฝึกอบรมแก่ศาสนิกชน โดยทางอ้อมคือการครองตนตามหลักธรรมวินัย ซึ่งจะก่อศรัทธาแก่บุคคลทั่วไป และการให้การอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการอบรมพัฒนาจิตและหลักปริยัติทางศาสนาแก่คณาจารย์ วิทยากรผู้ให้การอบรมแก่เยาวชนอีกส่วนหนึ่ง

(๔) พระสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรม เช่น เป็นวิทยากรอบรมในสถานศึกษา หรือจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ นำศาสนิกชนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมศาสนาธรรม ซึ่งอาจทำโดยวัด กลุ่มบุคคลโดยมีวัดเป็นแกนนำกลุ่มพระสงฆ์และสื่อมวลชน เป็นต้น หากร่วมมือกันหลายจุดและประสานเครือข่ายเป็นร่างแหทั่วประเทศจะช่วยเหลือสังคมไทยได้อย่างดียิ่ง

(๕) พระสงฆ์ควรให้การอบรมแก่ผู้ต้องขังและพนักงานตามโรงงานที่ไม่มีโอกาสไปฟังเทศน์ที่วัด

๔. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(๑) รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะโรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยแท้จริง และเป็นการอบรมต่อเนื่องตั้งแต่วัยเยาว์

(๒) วัดควรเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนโดยเป็นศูนย์กลางประสานวิทยากรช่วยอบรมประชาชนด้านการอาชีพ ตัวอย่างเช่น หลากๆ วัดได้ดำเนินการอยู่ หรือจัดห้องสมุดชุมชน และพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนาธรรมศาสนาปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาตามอัธยาศัย

๕. ด้านการสาธารณูปการ

(๑) รัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น สนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ด้านการพัฒนาศีลธรรมจริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๒) วัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ปลอดภัย

๖. ด้านสาธารณสงเคราะห์

วัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นศูนย์รวมที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมและสามัคคีธรรมในท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมที่สามารถชี้แนะ ทิศทางการพัฒนาชุมชนในทางที่ชอบที่ควร รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนาธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเมื่อก้าวถึงภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้

๑) ด้านศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม หรือการศึกษาธรรมบาลี ซึ่งปัจจุบันจำแนกเป็นสองส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

๒) ด้านศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราชภัฏสงเคราะห์ที่วัดสนับสมุน

๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นการเผยแผ่ศาสนาธรรม ดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือ เป็นโครงการปฏิบัติสืบเนื่องและเป็นโครงการเฉพาะกิจปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล

๔) ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน

๕) ด้านสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด

๖) ด้านการปกครอง งานปกครองของสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ไว้ดังนี้ มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๒๓ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและหมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

บทบาทของวัดหรือพระสงฆ์ที่ต้องบริหาร ดังนี้^{๘๒}

- ๑) ทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม
- ๒) ทำตัวให้เป็นตัวอย่างแห่งความดี ความสงบ ดับความเร่าร้อนทางจิตใจเป็นที่พึ่งสุดท้ายให้ชุมชน
- ๓) ทำประโยชน์ให้ชุมชนเต็มขีดความรู้ความสามารถ
- ๔) จัดหาวัสดุอุปกรณ์การทำบุญเอาไว้อใช้ ให้หยิบยืม หรือให้เช่าแล้วแต่กรณี

^{๘๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, *สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน*, ม.ป.ป., ๒๕๔๔, หน้า ๑๖๘ (อัดสำเนา).

๕) จัดให้มีกิจกรรมวันพระ วันอาทิตย์ วันสำคัญของชาติ วันสำคัญของศาสนาวันสำคัญของพระมหากษัตริย์ และกิจกรรมประจำวันตามความเหมาะสม

๖) จัดวัดให้เป็นแหล่งค้ำคูณปัญญาสู่ท้องถิ่น เช่น เป็นอุทยานการศึกษาเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นที่อ่านหนังสือ หรือห้องสมุดประชาชน เป็นศูนย์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ให้มีห้องน้ำ ห้องสุขา ลานจอดรถ หอกระจายข่าว เพื่อบริการประชาชนตามสมควรแก่สถานะ^{๘๓}

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ได้สรุปการบริหารวัด คือ การทำให้วัดกลายเป็น ๗ โรง คือ^{๘๔}

๑) วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ ต้องพัฒนาวัดให้เป็นที่สอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์ วัดใดไม่มีการสอนธรรมะประชาชน ไม่มีการเทศน์ตลอดจนการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกับประชาชน วัดนั้นจะค่อยๆ เสื่อมไป

๒) วัดเป็นโรงทิม คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพ นี่เป็นผลประโยชน์ที่วัดจะต้องมีอยู่ และอย่าไปรังเกียจศพ เพราะคนบ้านไหนก็อยากจะตายอยู่บ้านนั้นอยากจะเผออยู่วัดนั้น

๓) วัดเป็นโรงละคร คือ เป็นโรงหนังโรงละคร ต้องจัดที่ส่วนหนึ่งไว้ประจำอย่าไปรังเกียจหนังละคร เพราะนั่นเป็นการแสดงพื้นบ้าน เท่ากับว่าเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ได้ศิลปินไว้ใช้งานในงานต่างๆ

๔) วัดเป็นโรงพยาบาล วัดจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพพลานามัย แต่ก่อนแต่ไรมาพระสงฆ์นอกจากมีความรู้ในทางธรรมะแล้ว ท่านมักจะเรียนเรื่องสมุนไพรต่างๆ ให้การสงเคราะห์ประชาชนด้วยการบำบัดรักษา ๕) วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในศาลาวัด แต่เจ้าอาวาสจะต้องมีบทบาทในโรงเรียนด้วยการให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัด

๖) วัดเป็นโรงแรม หมายถึง การทำวัดให้เป็นที่ยอมรับประชาชน เป็นที่ปฏิสันถารเป็นที่พักพิงสำหรับพระอาคันตุกะ หรือเป็นที่พึ่งพิงอาศัยของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

๗) วัดเป็นโรงงาน คือ วัดต้องมีการก่อสร้าง พระสังฆาธิการแห่งวัดนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระในวัดต้องมีฝีมือ และเนื่องจากวัดมีการก่อสร้างนั่นเอง การพัฒนาฝีมือของพระเถรในการส่งไปคุมงาน ไปดูงาน ไปศึกษางานกับช่างหรือการผลิตช่างมีความสำคัญ

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีนั้นต้องเป็นไปตามระเบียบมติของคณะสงฆ์และจำเป็นต้องให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารและดูแลคณะสงฆ์เพื่อให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง สิ่งที่ดีที่สุดคือ การที่ทุกฝ่ายทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันทำหน้าที่ในการบริหารในทุกด้านแม้จะเป็นการสอดส่องดูแลก็ถือว่าได้เป็นการดูแลพระศาสนาที่ดีเป็นการป้องกัน ผู้ที่จะมาปอง

^{๘๓} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖๙.

^{๘๔} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **วัดพัฒนา ๔๓**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓, หน้า ๑๓๒-๑๓๘.

ร้ายเป็นภัยของศาสนาได้ด้วย จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับด้านการปกครอง ปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการปกครอง ไว้หลายท่าน ดังนี้

การจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของรัฐบาลซึ่งในสมัยนั้นมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มุ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศ ที่นิยมการรวบอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดจึงฝากไว้กับผู้นำซึ่งมีความกล้าหาญและความขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น ๓ ทาง คือ สังฆสภา คณะสังฆมนตรีและคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ คือ

โดยที่การจัดดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยระบบเช่นว่านั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์มหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

โดยการปกครองคณะสงฆ์ในยุคนี้อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความหมายกว้างขวางมาก เพราะถ้าพิจารณาเทียบเคียงกับอำนาจหน้าที่ของสังฆสภาคณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธรมตามทีบัญญัติแยกอำนาจกันไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ แล้วจะพบว่าอำนาจหน้าที่ต่างๆ ทั้งสามส่วนนั้นได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คืออำนาจหน้าที่ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้รวมกันเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีจุดเด่นในการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช คือ สมเด็จพระสังฆราชมีองค์เดียว และพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ และกรรมการมหาเถรสมาคมมี ๒๑ รูปเหมือนเดิมแต่ว่าอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนกว่าฉบับ ๒๕๐๕ คือ

- ๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- ๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- ๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- ๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- ๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้

พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา ๑๙ เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้ โดยภาพรวมการปกครองคณะสงฆ์ไทย อยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ ๔ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีอำนาจที่เกี่ยวข้องกับงานคณะสงฆ์ ๖ ประเภท คือ ๑. การปกครอง ๒. การศาสนศึกษา ๓. การศึกษาสงเคราะห์ ๔. การเผยแผ่ ๕. การสาธารณูปการ และ ๖. การสาธารณสงเคราะห์

การบริหารงานของมหาเถรสมาคม เป็นไปในลักษณะที่ว่ากรรมการทั้งหมดร่วมกันรับผิดชอบงานทั้ง ๖ ประเภท โดยไม่มีการแต่งตั้งเป็น “กระทรวง” ให้ชัดเจน แล้วมอบหมายให้กรรมการรูปใดรูปหนึ่งทำหน้าที่เป็น “รัฐมนตรี” เพื่อกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ และการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ มีอำนาจคือ^{๘๕}

ก. อำนาจนิติบัญญัติของมหาเถรสมาคม ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ของสังฆสภา มหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้

- ๑) ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม
- ๒) ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม
- ๓) วางระเบียบมหาเถรสมาคม
- ๔) ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม
- ๕) มีมติมหาเถรสมาคม
- ๖) ออกประกาศมหาเถรสมาคม

ข. อำนาจบริหารของมหาเถรสมาคม โดยที่อำนาจการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสังฆมนตรีเดิมได้ตกเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ดังนั้น มหาเถรสมาคมจึงมีอำนาจหน้าที่ด้านการบริหาร ดังต่อไปนี้

- ๑) จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
- ๒) จัดแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
- ๓) จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
- ๔) แต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์

และในนามคณะกรรมการมหาเถรสมาคม นั้น จะมีคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคม แต่งตั้งอีกหลายคณะ คือ

- ๑) คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์
- ๒) คณะกรรมการอำนวยการพระธรรมทูต
- ๓) คณะกรรมการร่างกฎนิคหกรรม
- ๔) คณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์

^{๘๕} ศมาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓(พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์”, *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘๓.

๕) คณะกรรมการควบคุมพระภิกษุสามเณรไปยังต่างประเทศ (ศ.ต.ภ.)

การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันนี้ มีการแบ่งเขตปกครองตามลำดับชั้นคือ ตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส โดยแบ่งสายการปกครอง ดังนี้

๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๑, ๒, ๓, ๑๓, ๑๔, และ ๑๕

๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๔, ๕, ๖ และ ๗

๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, และ ๑๒

๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ มหานิกาย ภาค ๑๖, ๑๗, และ ๑๘

๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกายทุกภาค

และเขตการปกครองคณะสงฆ์แบ่งตามภาค ๑๘ ภาค ประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ ได้แก่ ภาค ๑- ภาค ๑๘ เป็นต้น ส่วนการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคเป็นไปตามความในมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่กำหนดขึ้น ตำแหน่งพระสังฆาธิการ หรือผู้ปกครองคณะตามลำดับชั้นต่อไปนี้

๑) เจ้าคณะภาค

๒) เจ้าคณะจังหวัด

๓) เจ้าคณะอำเภอ

๔) เจ้าคณะตำบล

๕) เจ้าอาวาส

ค. อำนาจตุลาการของมหาเถรสมาคม การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์หรือคดีความในคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ ตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ ว่าด้วยการลงนิคหกรรม กฎมหาเถรสมาคมนี้แบ่งอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ออกเป็น ๓ ชั้น คือ

๑) การพิจารณาชั้นต้น เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสที่ภิกษุถูกฟ้องสังกัดอยู่ ถ้าผู้ถูกฟ้องเป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะก็ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์เหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

๒) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยเจ้าคณะหรือผู้ปกครองเหนือขึ้นไปกว่าเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้พิจารณาในชั้นต้น

๓) การพิจารณาชั้นฎีกา เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในการลงนิคหกรรมไม่ว่าในกรณีใดให้เป็นอันถึงที่สุด

จะเห็นได้ว่า การที่ฝ่ายรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ออกมาบังคับใช้ได้เป็นประจักษ์พยานอย่างดีที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักร เพราะการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ รัฐบาลได้เชื่อว่าการอุปถัมภ์แก่คณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะ คณะสงฆ์ไม่มี

อำนาจลงโทษพระภิกษุผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยขั้นร้ายแรงและไม่ยอมสละสมณเพศทั้งไม่มีอำนาจลงโทษผู้ใส่ความคณะสงฆ์ หากคณะสงฆ์ปล่อยไว้อย่างนั้นจะนำความเสื่อมเสียมาสู่วงการคณะสงฆ์ ในกรณีคณะสงฆ์จำจะต้องพึ่งอำนาจรัฐเพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระธรรมวินัยและความบริสุทธิ์ แห่งพระศาสนา แม้ว่ามหาเถรสมาคมมีอำนาจปกครอง คณะสงฆ์อย่างเต็มที่ ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่าคณะสงฆ์มีอิสระจากการควบคุมของกลไกของรัฐ

หน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสและผู้รักษาการแทน

โดยที่วัดเป็นสถาบันหลักในการปกครองและการดำเนินกิจการคณะสงฆ์และ พระศาสนา ที่สำคัญสุด กฎหมายคณะสงฆ์บัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัดในกิจการทั่วไป ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองวัด เจ้าอาวาสนั้นมีฐานะเป็นผู้ปกครองวัดและและมีฐานะเป็นผู้แทนวัด ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามมาตรา ๔๕ แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาส จึงเป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญของคณะสงฆ์และ พระศาสนา แม้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ก็มีฐานะอย่างเดียวกับเจ้าอาวาส เพราะความสำคัญดังกล่าว จึงบัญญัติหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสไว้ โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ใน หมวด ๕ ว่าด้วยเรื่องของวัด ไว้ใน มาตราที่ ๓๗-๓๘ มีข้อความดังต่อไปนี้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- ๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- ๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนัก อาศัยอยู่ในวัด นั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อ บังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- ๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
- ๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจ ดังนี้

- ๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- ๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- ๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้ สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของ มหาเถรสมาคม

อนึ่ง เพราะวัดจะต้องมีเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ซึ่งอาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ไม่ว่างเว้นเลย จึงมีบทบัญญัติโดยชัดเจนในมาตรา ๓๙ ดังนี้

“มาตรา ๓๙” ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม”

หน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๓๗ และ ๓๘ เป็นหน้าที่และอำนาจโดยภาพรวม ส่วนอำนาจและหน้าที่โดยส่วนย่อย ยังมีในบทบัญญัติอื่น ๆ อีกส่วนรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย

การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ในรัชกาลที่ ๕ และในรัชกาลที่ ๘ มีตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๙ ปัจจุบันมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์อีกสองฉบับ คือ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งว่ามีการส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

ได้มีผู้อธิบายเกี่ยวกับนโยบายคณะสงฆ์ ในหัวข้อบรรยายเรื่อง “นโยบายการคณะสงฆ์ จังหวัดนครราชสีมา”, ว่าพระพุทธศาสนาถือว่าสูงสุด ซึ่งอยู่ในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์และนโยบายคณะสงฆ์และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของบ้านเมือง เพื่อการดำรงสมณธรรม ปฏิบัติสมณกิจ ให้เกิดการพัฒนาการมั่นคงถาวรและเรียบร้อยดีงามแห่งพระพุทธศาสนา ทั้งเพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมสืบต่อไป จนไม่มีเวลาว่างเหลือไว้ให้ทำความเสื่อมเสีย ตลอดจนถึงสถาบันสงฆ์และประเทศชาติโดยให้พระอุปชฌาย์และเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้นมีจิตสำนึกรับผิดชอบควบคุมสอดส่องดูแล และส่งเสริม โดยถือหลักเป้าหมาย ๕ ข้อ คือ

- (๑) เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพ
- (๒) เพื่อรับทราบปัญหาข้อขัดแย้ง
- (๓) เพื่อขอร้องให้ช่วยกันทำงานตามอำนาจหน้าที่
- (๔) เพื่อติดตามมาชี้แจงเพิ่มเติมและดูงานตามที่ส่ง
- (๕) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะนำไปแก้ไขปรับปรุงกิจการคณะสงฆ์ให้ดีขึ้น

โดยยึดหลักว่า พระภิกษุเป็นฐานรองรับวัด วัดเป็นฐานรองรับคณะสงฆ์ พระสงฆ์เป็นฐานรองรับพระพุทธศาสนา^{๔๖} การปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ชักช้าไม่ทันการและคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการ

^{๔๖} พระธรรมวรนายก (โสภาส นิรุตติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙.

ปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัด ให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำเอนจิเนียริงให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕^{๘๗} การกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือคณะเจ้าปกครองดำเนินการ สอดส่องดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช การกิจด้านนี้ครอบคลุมไปถึงการที่พระภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่(หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่พระกรรมวาจาจารย์เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร หรือการจัดระบบการเป็นอยู่ในสังคมสงฆ์ เน้นการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเป็นหลักภายใต้วิธีการ ๓ วิธี คือ^{๘๘}

๑. นิคคหวิธี คือ การข่มคนที่ควรข่มหรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ
๒. ปัคคหวิธี คือ การยกย่องคนที่ควรยกย่อง
๓. ปวารณวิธี คือ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนตนได้คือให้ตักเตือนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้โดยอาศัยเครื่องมือ ๓ ประการ

๓.๑ พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้และบัญญัติไว้แล้ว

๓.๒ กฎหมายบ้านเมือง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้ใช้อำนาจทางรัฐสภาให้ตราขึ้นไว้ตามกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อจัดระเบียบและบังคับการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

๓.๓ ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษบูรพาจารย์ยอมรับและนำไปปฏิบัติสืบ ๆ กันมา

การปกครอง คือ การบริหาร วางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันทำหน้าที่ย่างปกติสุข รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน ให้เกิดการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐอย่างถูกต้อง ตลอดถึงการพยายามสร้างรูปแบบ การปกครองที่จะกำจัดคนเลวให้น้อยที่สุด โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดย ไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทำหรือปฏิบัติ การสอดส่องดูแลเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช^{๘๙}

^{๘๗} พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๖.

^{๘๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.

^{๘๙} กรมการศาสนา, วินัยบัญญัติภิกษุธรรมชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๔.

ในสมัยพุทธกาล การปกครองสงฆ์ไม่ได้มีระเบียบแบบแผนอะไรมากนักและคณะสงฆ์ยังไม่ได้ดำรงสถานะการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนเช่นปัจจุบัน เพราะพุทธศาสนาเพิ่งเริ่มตั้งและท้าทายต่อความเชื่อในจารีตเดิมของศาสนาพราหมณ์ เจตจำนงในการออกบวชเกิดจากความเบื่อหน่ายและมุ่งหาจุดหลุดพ้นทางโลก แต่โดยเนื้อแท้การปกครองสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยและเป็นสังคมที่เสมอภาค พระสงฆ์ทุกรูปมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระเถระผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์มีหน้าที่ปกครองสาธุศิษย์ของตน แต่ในสังฆกรรมทั้งปวง สงฆ์ย่อมเป็นใหญ่ไม่เลือกที่จะเป็นอาจารย์หรือสาธุศิษย์ เมื่อมีกิจสงฆ์เกิดขึ้นจะต้องมีการประชุมสงฆ์และถือมติเอกฉันท์เป็นหลัก เนื่องจากพระสงฆ์สาวกยังไม่มากนักความเสื่อมอันเกิดจากข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์จึงมีน้อย ดังปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกพระสงฆ์ที่ล่วงละเมิดสิกขาบทอยู่เนืองๆ มีเพียงกลุ่มพระสงฆ์ฉัพพัคคีย์ หลักที่ใช้ในการปกครองมีเพียงพระธรรมวินัย ไม่จำเป็นต้องอาศัยพระราชอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้ปกครองรัฐให้ออกกฎหมายบังคับสั่งขมณพธ ฝ่ายอาณาจักรมีหน้าที่ถวายศาสนูปถัมภ์แต่ด้านเดียว^{๙๐} เพื่อให้การบริหารปกครองวัดเป็นไปด้วยดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดให้แต่ละวัดมีพระภิกษุดำรงตำแหน่งบริหารปกครองคณะสงฆ์ภายในวัด ซึ่งได้แก่ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส โดยในมาตรา ๓๖-๓๗ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ดังนี้ ดำเนินการปกครองภิกษุสงฆ์ สามเณรที่อยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม การดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความดีงามภายในวัด การปกครองและสอดส่องให้คฤหัสถ์ที่มาพำนักอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ ของวัดด้วยดี^{๙๑} อีกนัยหนึ่ง คือ การจัดทำกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตัดสินกรณีขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความหมายและการใช้กฎหมาย ซึ่งทุกคนในสังคมจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม หากมีใครขัดขึ้นไม่ยอมรับหรือทำการ บางอย่างในลักษณะที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่คนอื่น ย่อมจะได้รับ โทษทัณฑ์บางประการตามควรแก่กรณี ทั้งนี้เพื่อการปกป้องมิให้มีใครมาทำความเดือดร้อนวุ่นวายให้เกิดขึ้นแก่สังคม และเพื่อให้เป็นการคุ้มครองคนที่ยอมรับปฏิบัติตนตามกฎหมายเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมายให้ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข^{๙๒}

สรุปได้ว่า การปกครองของคณะสงฆ์นั้นเป็นหลักสำคัญมากในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบันนี้ โดยคณะสงฆ์นั้นใช้หลักการปกครองตามหลักพระธรรมวินัยเป็นแกนหลัก และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ คำสั่ง มติของมหาเถรสมาคมเป็นเครื่องสนับสนุนรองรับการปกครองอีกระดับหนึ่ง และการบริหารปกครองคณะสงฆ์จะต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายของฝ่ายบ้านเมือง ตลอดจนจารีตประเพณีวัฒนธรรมอีกด้วยประกอบกับการปกครองคณะสงฆ์จึงสมบูรณ์

^{๙๐} คณินันต์ และสุบรรณ จันทบุตร, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี**, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗.

^{๙๑} ทวี เขจรกุล, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๓).

^{๙๒} แสง อุดมศรี, **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

ไร้ข้อกังขาสงสัยจากสาธารณชน จนเกิดเป็นระเบียบ แบบแผน แบบอย่างให้คนในสังคมได้ถือปฏิบัติ เจริญรอยตามต่อไป

๒.๔ บริบทพื้นที่การวิจัย

การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์จังหวัดศรีสะเกษนั้นเป็นไปตาม พระธรรมวินัยซึ่งถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน และจากการศึกษาตรวจสอบเอกสารงานการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์จังหวัดศรีสะเกษปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์จังหวัดศรีสะเกษไว้หลายท่าน ดังนี้

ในอดีตการบริหารและการปกครองเป็นไปตามสมัยสุโขทัย ออยุธยา กรุงธนบุรี รัตนโกสินทร์ จนมาถึงในปัจจุบัน มีการจัดโครงสร้างการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ การตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากความต้องการของ รัฐบาลในสมัยนั้นซึ่งมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มุ่งปรับเปลี่ยน รูปแบบการ ปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศของ จอมพลสฤษดิ์ ที่นิยมการรวบ อำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดไว้กับผู้นำที่เข้มแข็ง จอมพลสฤษดิ์เห็นว่าการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยที่กำหนดให้มีการถ่วงดุลอำนาจกันนั้นนำมาซึ่งความล่าช้าและความขาดประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงเห็นว่าการแยกอำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ออกเป็น ๓ ทาง คือ สังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นระบบที่มีผล บั่น ทอนประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ให้ต้องประสบอุปสรรคและล่าช้า

ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์ฉบับ ใหม่ขึ้นในพ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อคณะกรรมการทำงานสำเร็จ รัฐบาลจึงได้ตราพระราช บัญญัติคณะ สงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา เหตุผลในการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ “โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันแบ่งแยก อำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลอำนาจเช่นที่ เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดย ระบบเช่นนั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการจึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้ สมเด็จพระสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจ กฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา”

จากการที่กล่าวข้างต้น การคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์จังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบัน (มหานิกาย) จึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ โดยการบริหารและการปกครองของ คณะสงฆ์ในเขตพญาไท กรุงเทพมหานครเป็นไปในรูปแบบการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนกลาง เป็นไปตามความในมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่กำหนด ตำแหน่งพระสังฆาธิการ หรือผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับขั้นคือ ๑) เจ้าคณะภาค ๒) เจ้าคณะ จังหวัด ๓) เจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะเขต ๔) เจ้าคณะตำบล ๕) เจ้าอาวาส^{๔๓}

^{๔๓} พระวิสุทธิกัฏฐธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๖๗.

ดังนั้น การบริหารและปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์จังหวัดศรีสะเกษ(มหานิกาย) สามารถแสดงรายละเอียดตามลำดับชั้นการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ได้ดังนี้

๑. สมเด็จพระสังฆราช เป็นประมุข

๒. กรรมการมหาเถรสมาคม

๓. พระพรหมสิทธิ (ธงชัย สุขญาโณ) วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร เป็น เจ้าคณะภาค ๑๐ ตั้งแต่ พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน

๔. พระราชวรวิหารโมลี วัดสวนพูล เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เป็นรองเจ้าคณะภาค

๕. พระเทพวิสุทธิโมลี วัดจักรวรรดิราชาวาส เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เป็นรองเจ้าคณะภาค

๖. อำเภออุษันธุ์จังหวัดศรีสะเกษ (มหานิกาย) มีเขตการบริหารการปกครองระดับตำบล ๑๓ ดังนี้

๑) คณะสงฆ์ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ

๑) พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุศาสก์ วีตราโค วัดปรือคัน) เป็นเจ้าคณะอำเภออุษันธุ์ มีเขตปกครองทั้งหมด ๑ อำเภอมี ๑๓ ตำบล รวมมีทั้งหมด ๑๑๒ วัด โดยมีเจ้าอาวาส ดังนี้

๑) เจ้าอธิการสุริยนต์ ทสสนิโย เจ้าอาวาสวัดบกจันทน์นคร จต.หัวเสือ

๒) พระครูสถิตโสทธิธรรม เจ้าอาวาสวัดปราสาทใต้ จต.หัวไต้

๓) พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต เจ้าอาวาสวัดไทยเทพนิมิต จต.หัวสำราญ

๔) พระครูสุภัททกิจจากร เจ้าอาวาสวัดหัวเสือ ตำบลหัวเหิน

๕) พระครูโสภณวิมลกิจ เจ้าอาวาสวัดทะเลก ตำบลใจดี – โคกเพชร

๖) เจ้าอธิการชาญ อนุบาลโย เจ้าอาวาสวัดกระโพธิ์ช้างหม้อ จต.ดงกำเม็ด

๗) พระครูสารการโกวิท เจ้าอาวาสวัดจันทม จต.ตะเคียน

๘) พระวิสุทธิธรรมภิราม เจ้าอาวาสวัดตาสุต จต.จะกง

๙) พระมหาสุขสัณญา กตปัญโญเจ้าอาวาสโนนสำราญ จต.สำโรงตาเจ็น

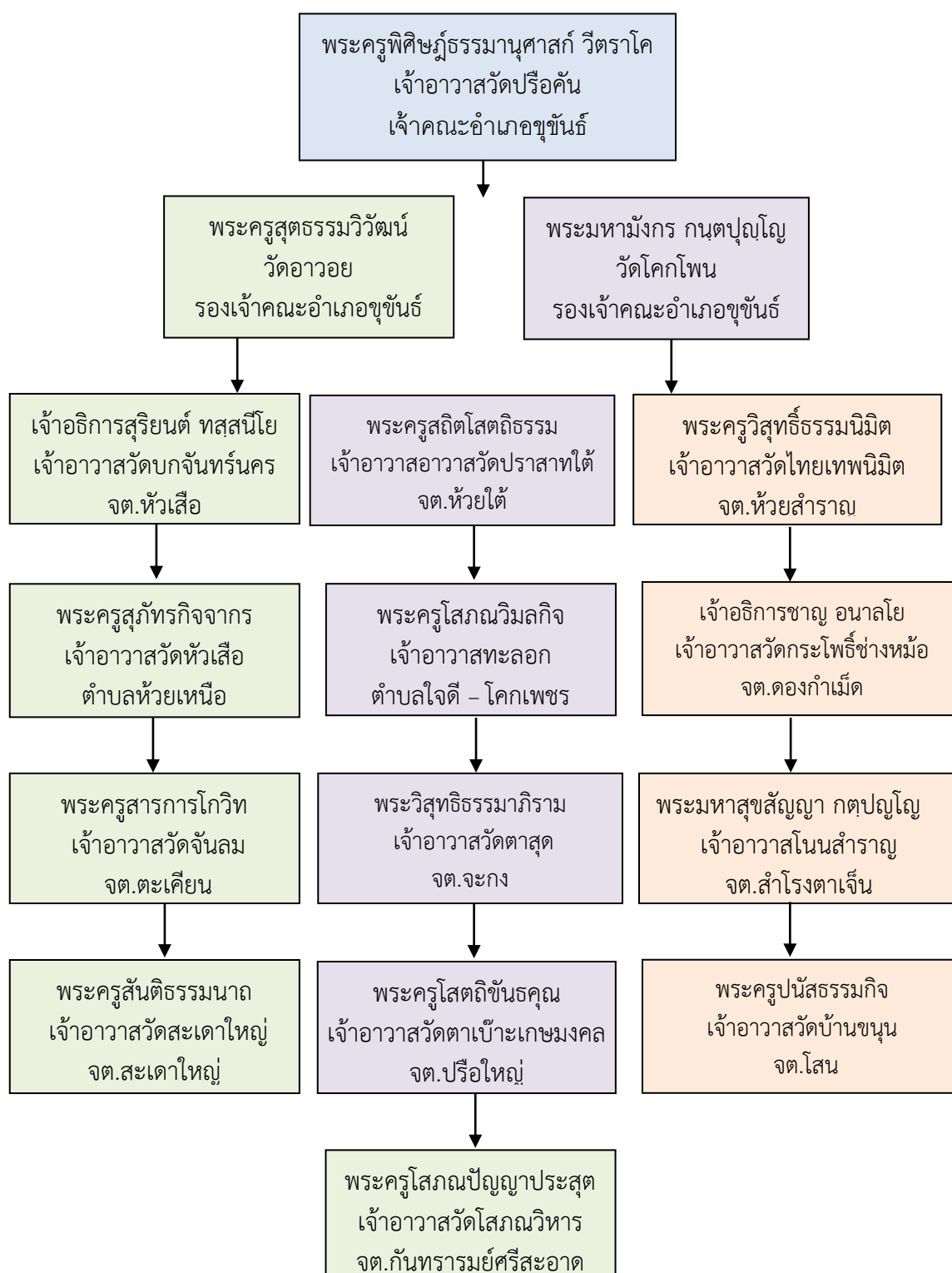
๑๐) พระครูสันติธรรมนาถ เจ้าอาวาสวัดสะเดาใหญ่ จต.สะเดาใหญ่

๑๑) พระครูโสทธิขันธคุณ เจ้าอาวาสวัดตาเปาะเกษมมงคล จต.ปรือใหญ่

๑๒) พระครูปณัสธรรมกิจ เจ้าอาวาสวัดบ้านขนุน จต.โสน

๑๓) พระครูโสภณปัญญาประสูตเจ้าอาวาสโสภณวิหาร จต.กันทรารมย์ศรีสะเกษ

จากที่กล่าวการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถแสดงเป็นแผนภาพประกอบที่ ๒.๑ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนยี่จังหวัด
ศรีสะเกษ (มหานิกาย)

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสังฆาธิการ

จากการศึกษาบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสังฆาธิการ ปรากฏว่ามีผู้ได้ทำการวิจัยในเรื่องเกี่ยวข้องกับบทบาทพระสังฆาธิการไว้หลายท่าน ดังนี้

พระมหาศักดิ์พิชิต จานสิทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภาทจารี)”, ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี ท่านได้เผยแผ่ผ่านบทบาทภาระงาน กิจกรรมคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ประการ ได้แก่ บทบาทการปกครองบทบาทศาสนศึกษา บทบาทสาธารณูปการ บทบาทการศึกษาสงเคราะห์ บทบาทสาธารณสงเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พุทธธรรม โดยมีรูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมที่ดำเนินตามพุทธวิธีการสื่อสาร วิธีการเผยแผ่ของพระสาวกและมีการนำหลักการสื่อสาร ตามหลักนิเทศศาสตร์เข้ามาช่วยในการเผยแผ่พุทธธรรม เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังเกิดศรัทธา กล้าหาญ เลื่อมใส เราใจอยากฟังอยากประพฤติปฏิบัติตามเพื่อควมมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเข้าถึงมหาชน หรือกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของท่านแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ รูปแบบการใช้สื่อบุคคล รูปแบบการใช้สื่อมวลชน รูปแบบการใช้สื่อเฉพาะกิจ การเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภาทจารี) จึงประสบผลสำเร็จอย่างสูงยิ่งเพราะความโดดเด่น ในด้านการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยการชี้ให้เห็น นำให้ดูอยู่ให้เห็น ยิ่งกว่านั้นรูปแบบและแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรมของท่านก็มีความหลากหลายทันสมัย เข้ากับยุค เข้ากับเหตุการณ์ เป็นปัจจัยส่งเสริม สนับสนุนให้การเผยแผ่ประสบความสำเร็จ ซึ่งสามารถนำไปเป็นแบบอย่าง หรือประยุกต์ใช้ ในการเผยแผ่พุทธธรรมของนักเผยแผ่ในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งยวดต่อพระพุทธศาสนาสืบไป^{๙๔}

พระมหาวิเชียร ขาญณรงค์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณี พระครูศีลารามารณ”, จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศ บรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้คือชุมชนปลอดจากอบายมุขโดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง^{๙๕}

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)”, ผลการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัว มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี

^{๙๔}พระมหาศักดิ์พิชิต จานสิทธิ์ (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภาทจารี)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^{๙๕}พระมหาวิเชียร ขาญณรงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลารามารณ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗).

ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถือธุดงค์วัตรเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจเป็นพระสงฆ์ นักปฏิบัติสมณกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าสอนให้รู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษาสาธารณสุขและสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๙๖}

พระภคตพจน์ สุทธิจิตโต ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีจังหวัดสมุทรปราการ”, ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมะอยู่ในระดับน้อย เจ้าอาวาสในจังหวัดสมุทรปราการ มีบทบาทในการพัฒนาสังคม ด้านการปกครองมากกว่าด้านอื่นตามลำดับ การเป็นผู้นำที่ดีต้องมีธรรมะ ความอดทน เสียสละ และยุติธรรม ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ ฟังเหตุและผล ความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการพัฒนาสังคมแต่ละด้าน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรเน้นในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้ทราบและเข้าใจ สามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคมช่วยแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ได้^{๙๗}

ทวี ขจรกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดโดยรวมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาบทบาทแต่ละด้านพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน เรียงลำดับตามจากค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ ปรากฏดังนี้ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ บทบาทด้านการสาธารณูปโภค บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และบทบาทด้านการศาสนศึกษา^{๙๘}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสังฆาธิการ สรุปได้ว่า บทบาทพระสังฆาธิการที่สำคัญที่สุดคือระดับวัดหรือระดับเจ้าอาวาสแล้วไล่เรียงความสำคัญขึ้นมาระดับเบื่องบนตามลำดับ และบทบาทพระสังฆาธิการในการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตคุณภาพวัด คุณภาพคณะสงฆ์ และคุณภาพพระพุทธศาสนา อันเกี่ยวเนื่องกับการกิจ ๖ ประการ คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสุขสงเคราะห์ อันเป็นงานหลักของคณะสงฆ์นั่นเอง

^{๙๖}พระมหาบุญมี อธิปัญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๙๗}พระภคตพจน์ สุทธิจิตโต, “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีจังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๙๘}ทวี ขจรกุล, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๗).

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

จากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร ปรากฏว่ามีผู้ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวข้องกับการบริหาร ไว้หลายท่าน ดังนี้

พระณัฐพล จิตธิมโม ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการปกครอง ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานครจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาบาลี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีที่มีอายุ วุฒิกการศึกษา วุฒิกศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน^{๙๙}

พระมหาเรณูศักดิ์ พิมพ์สกุล ได้วิจัยเรื่อง “บริหารวัดในทศวรรษหน้า”, จากการศึกษพบว่า ๑. วัตถุประสงค์เพื่อการบริหาร ให้พระภิกษุปฏิบัติตามธรรมวินัย พัฒนาวัดให้สะอาดร่มรื่น ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ คุณธรรม จัดระเบียบการบริหาร การเงินและกิจการภายในวัดรวมทั้งพัฒนาให้เจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ ๒.โครงสร้างการบริหาร เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการและการกระจายอำนาจ การตรวจสอบ รวมถึงมีไวยาวัจกรช่วยในกิจการของสงฆ์ ๓. การกิจ ๖ ด้าน คือ ปกครองสงฆ์ด้วยหลักธรรมวินัย บริหารแบบมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม มีคณะกรรมการพิจารณาพระสงฆ์ที่ทำความผิดวินัย มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งเพื่อความเหมาะสม ปรับปรุงหลักสูตรและกระจายการศึกษา รวมทั้งจัดการศึกษา โดยภิกษุสามเณรต้องศึกษาทุกระดับจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่เยาวชนและชุมชนมีการปรับปรุงหลักสูตรพัฒนาภิกษุที่ทำหน้าที่ครูสอนโดยรัฐจัดงบประมาณอุดหนุน พระสงฆ์ควรพัฒนาภิกษุ โดยรัฐให้การสนับสนุนการก่อสร้างอาคารต่างๆ ควรอนุรักษ์ศิลปะแบบไทย เป็นสัดส่วนมีแบบแปลน โดยมีคณะกรรมการสงฆ์คอยดูแล ส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ให้รูปแบบต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมในการจัดอวยมุข^{๑๐๐}

อารยา กอบความดี ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดสามพราน จังหวัดนครปฐม”, ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและกลไกการบริหารวัดแต่ละแห่งสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารวัดได้อย่างเหมาะสมโดยใช้หลักธรรมวินัยนำหน้าใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบ หากมีปัญหาการจัดการทางสังคม เศรษฐกิจ ก็ประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อการป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้อย่างกลมกลืน ผลการวิจัยการบริหารวัดสามพรานตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ทุกมิติของการบริหารกิจการของวัดสามพราน

^{๙๙} พระณัฐพล จิตธิมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๐๐} พระมหาเรณูศักดิ์ พิมพ์สกุล, “รูปแบบการบริหารวัดในทศวรรษหน้า”, *การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗).

สามารถกำหนดเทคนิค สาระสำคัญของการใช้หลักธรรมาภิบาลแต่ละหัวข้อได้อย่างชัดเจน ส่วนแนวทางวิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารวัดโดยทั่วไปนั้น การวิจัยพบว่า ควรมีขั้นตอนดำเนิน ๔ ขั้นตอน คือ ๑.การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมพื้นฐานของวัดด้านชุมชนด้านสังคม ด้านบุคคล ด้านวัฒนธรรม และการจัดการของวัด ๒. การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารวัดตามหลักธรรมาภิบาล ๓.ออกแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล และ ๔. การดำเนินการตามที่กำหนดไว้ให้ครบทุกด้าน และดำเนินการทุกขั้นตอน คือ การอบรมความรู้ด้านธรรมาภิบาล การจัดทำระบบการบริหารด้วยการจัดทำคู่มือธรรมาภิบาล มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และการยอมรับรูปแบบการบริหาร และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ก็จะทำให้วัดมีรูปแบบบริหารวัดด้วยหลักธรรมาภิบาลที่ชัดเจนเป็นระบบและเป็นรูปธรรมชัดเจน^{๑๐๑}

ทัศนกร ภูวก ได้วิจัยเรื่อง “สภาพและการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓”, จากการศึกษาพบว่า ๑. สภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ โดยรวมทั้ง ๖ ด้าน อยู่ในระดับมาก รายด้านด้านการปกครองและด้านการสาธารณูปการอยู่ในระดับมากด้านที่เหลืออยู่ในระดับน้อย ๒.ปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ โดยรวมทั้ง ๖ ด้าน อยู่ในระดับน้อย รายด้าน ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่เหลือ อยู่ในระดับน้อย ๓. เปรียบเทียบสภาพการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ จำแนกตามประสบการณ์ ประเภทของวัด และระดับการพัฒนาของวัด พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ๔. เปรียบเทียบปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ จำแนกตามประสบการณ์ ประเภทของวัดและระดับการพัฒนาของวัดพบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๐๒}

บุญช่วย จันทรเฝ้า ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสและระดับการปฏิบัติงานวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดโดยภาพรวมมี ๒ ด้านคือ ด้านกระบวนการวินิจฉัยสั่งการและด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน^{๑๐๓}

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการบริหาร ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักการบริหารนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งของทุก ๆ องค์กร โดยเฉพาะองค์กรคณะสงฆ์ไทยควรศึกษาเรียนรู้และนำไปปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมขององค์กรของตน และหลักการบริหารองค์กรคณะสงฆ์จะต้องมีหลักธรรมของพระพุทธศาสนากำกับควบคู่กันไป โดยเฉพาะหลักธรรมาภิบาลและหลักพรหมวิหารธรรม เป็นต้น อันจะเป็นการบริหารที่สมบูรณ์

^{๑๐๑} อารยา กอบความดี, “การบริหารวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดสามพราน จังหวัดนครปฐม, กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๐๒} ทัศนกร ภูวก, “สภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๓”, *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗).

^{๑๐๓} บุญช่วย จันทรเฝ้า, “พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔).

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ ปรากฏว่ามีผู้ให้ทำการวิจัยในเรื่องเกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ไว้หลายท่าน ดังนี้

พระเทพรัตนสุธี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์การปกครองของจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักที่ใช้ในการบริหารครั้งนั้น คือพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรมและบัญญัติพระวินัย เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา ปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นไปตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ข้อ ๕ ว่าด้วยเรื่องการ ได้แก่กิจการคณะสงฆ์จะต้องถือเป็นภาระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา หรือเพราะเกี่ยวข้องกับการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา มี ๖ ฝ่าย คือ ๑) การปกครองเพื่อความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสงเคราะห์

การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัดปทุมธานี พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ พระสงฆ์บางไม่เข้าใจพระธรรมวินัยและหมายคณะสงฆ์ และผู้ปกครองขาดการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางระเบียบและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางปกครอง แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ครอบบรมพระภิกษุให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวพิธีหรือแบบอย่างที่ดี และมีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม รวมทั้งมีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบกิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ^{๑๐๔}

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, จากผลการวิจัยพบว่า การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ถึงจะมีการปฏิบัติมากก็จริง แต่บางวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสยังไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าที่ควร ทั้งนี้ควรที่จะกำหนดเป็นตารางการทำวัตรไว้อย่างชัดเจน และถ้าพระรูปใดไม่ได้ลงมาทำวัตรก็ควรจะมีบทกำหนดลงโทษไว้อย่างชัดเจน นอกจากพระรูปนั้นติดภารกิจจำเป็น เช่น สอนหนังสือในโรงเรียน^{๑๐๕}

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, จากผลวิจัย พบว่า องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาจะดีหรือไม่ประการใด ขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหาร ศาสน

^{๑๐๔} พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๐๕} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ, “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลังอันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนา และคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหามากคือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครู นักเรียนและอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลี อันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้คณะสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้^{๑๐๖}

พระมหาขวลิต ขาตเมธี ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรในจังหวัดภูเก็ตมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน^{๑๐๗}

พระธนดล นาคพิพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษาวุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่าง^{๑๐๘}

พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ๑. ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =๓.๙๑) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ด้านการปกครองภายในวัด ๒. การเปรียบเทียบคุณภาพการความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทาง

^{๑๐๖} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘).

^{๑๐๗} พระมหาขวลิต ขาตเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๐๘} พระธนดล นาคสุวณโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ธรรมไม่แตกต่างกัน ส่วนพระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

๓. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ๑) ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามพระธรรมวินัย ๒) การออกกฎระเบียบข้อบังคับของพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ไม่ค่อยตั้งใจเท่าที่ควร ๓) ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจกฎระเบียบพระธรรมวินัยภายในวัด ๔. การขัดแย้งกันและไม่เข้าใจกันในเรื่อง พระธรรมวินัย ๑) ขาดความเด็ดขาดในการดูแล เคร่งครัดตามกฎหมายคณะสงฆ์เกินไป ๒) การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชาในข้อกฎหมายคณะสงฆ์ ๓) การติดต่อสื่อสารไม่ชัดเจน ฉะฉานต่อการทำงานของคณะสงฆ์ ๕. ขาดความกระตือรือร้นในการทำงานตามกฎหมายของคณะสงฆ์ ๑) การไม่ให้ความเคารพกันของผู้บวชก่อนหลัง ๒) พระภิกษุสามเณรมีมาก จึงทำให้ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ๓) ผู้ปกครองไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงของผู้ได้บังคับบัญชา ๔) พระเถระผู้ใหญ่ไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรเท่าที่ควร^{๑๐๙}

พระมหามณเฑียร วรธมโม ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงาอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ด้านการศาสนศึกษาและด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านอื่นๆอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุและจำนวนพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิทางการศึกษาทางธรรม และวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน^{๑๑๐}

กฤตดา มมตะขบ ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจ การปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕” ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติของพระสงฆ์โดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจเห็นว่า โครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองของประเทศ เจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไปควรนำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจปัญหา ควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการบริหารการแต่งตั้ง และถอดถอน รัฐควรเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสถาบันศาสนามากขึ้นและนอกจากนี้ประชาชนควรเข้ามามีอำนาจในระดับที่เหมาะสม^{๑๑๑}

พระมหาทองดี อภิญาโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตภาษีเจริญ และเขตบางแค กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่

^{๑๐๙} พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร (สีหบุตร), บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๑๐} พระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๑๑} กฤตดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕).

ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขต ภาชีเจริญและเขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาบาลีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระภิกษุที่อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีอายุต่างกัน และมีตำแหน่งต่างกันภายในวัดต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ประเด็นสำคัญสำหรับข้อเสนอแนะเบื้องต้นคือ ควรเข้มงวดในด้านการปกครอง ให้มาก ควรมีผู้รับผิดชอบในการทำงานแต่ละด้านอย่างจริงจังให้มาก ควรสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน^{๑๑๒}

พัฒนภรณ์ บุญเทียน ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศ ของเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา”, จากการศึกษาพบว่า ๑.เจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา มีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ๒.เจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมาที่มีสมณศักดิ์ต่างกัน มีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยเจ้าอาวาสที่เป็นสัญญาบัตรมีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศสูงกว่าเจ้าอาวาสที่ไม่เป็นสัญญาบัตร ๓. เจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมาที่มีพรรษาต่างกันมีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีพรรษามาก ปานกลาง และน้อย มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรม การบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในทุกด้าน ๔. เจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมาที่อยู่วัดประเภทต่างกัน มีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยเจ้าอาวาสที่อยู่วัดประเภทพัทธสีมามีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการบริหารวัดตาม หลักปฏิรูปประเทศสูงกว่าเจ้าอาวาสที่อยู่วัดประเภทสำนักสงฆ์ ๕. เจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมาที่อยู่วัดขนาดต่างกัน มีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่อยู่วัดขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ยระดับ พฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกด้าน^{๑๑๓}

พระครูวิรุฬห์พัฒนกิจ ได้วิจัยเรื่อง “ความเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารและอบรมความรู้พระสงฆ์ในเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์สนใจการส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานคณะสงฆ์อยู่ในระดับเกณฑ์ดี และสามารถสนองงานคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในด้านการอบรมความรู้ด้านศีลธรรมโดยวิธีการต่างๆ ส่วนพระสงฆ์ในเขตอำเภอดำเนินสะดวกนั้น ส่วนใหญ่มีระดับพรรษายังไม่มากและมีความรู้ด้านการศึกษาระดับสามัญศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้ด้านพระปริยัติธรรมอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และมีความรับรู้และ

^{๑๑๒} พระมหาทองดี อภิญาโน (ตรีตระกูล), ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เขตภาชีเจริญและเขตบางแค กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๑๓} พัฒนภรณ์ บุญเทียน, “การศึกษาพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปประเทศ ของเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา”, ศุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๗).

พัฒนาการในเชิงการปฏิบัติด้านการเข้ารอบบรมความรู้ในด้านศีลธรรมด้านต่างๆ อยู่ในเกณฑ์ระดับดี ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรในอนาคตเพื่อรองรับกับกิจการ งานคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ระดับผู้บริหารควรจัดการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรสงฆ์เพิ่มขึ้นเป็นกำลังในการพัฒนาคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาต่อไป^{๑๑๔}

พระครูสุชาตวิมลกิจ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรที่มีต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๖ ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นในด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นในด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ๒. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร ที่มีต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยรวม กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพ อายุพรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ และวุฒิการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหานั้น ก็คือ พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนางานด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มากกว่าเดิม โดยเฉพาะงานด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้นถือว่ามีความสำคัญในการพัฒนาสังคม และการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ ส่วนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็มีความสำคัญในการสอนให้บุคคลทั่วไป ยึดหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างความมั่นคงและส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองด้วย^{๑๑๕}

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สรุปได้ว่า ผู้บริหารที่สำคัญคือพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ เป็นลำดับชั้น ในงานบริหารงานนั้น พระสังฆาธิการในทุกระดับ ต้องช่วยกันขับเคลื่อนกิจการงานคณะสงฆ์และประสานสัมพันธ์กันอย่างมีระบบระเบียบ มีความเคารพให้เกียรติกัน มีความสมัครสมานสามัคคีแก่กัน มีการจงใจและให้ขวัญกำลังใจ ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมภายใต้พระธรรมวินัย กฎระเบียบข้อปฏิบัติและประเพณีวัฒนาอันถูกต้องดีงาม กิจการงานคณะสงฆ์ย่อมบังเกิดความเจริญรุ่งเรืองสร้างความมั่นคงยั่งยืนให้เกิดแก่คณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

^{๑๑๔} พระครูวิรุฬห์พัฒนกิจ, “ความเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารและอบรมความรู้พระสงฆ์ในเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, **หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, ๒๕๕๐).

^{๑๑๕} พระครูสุชาตวิมลกิจ (เฉลิมชัย อภิชาติ), บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

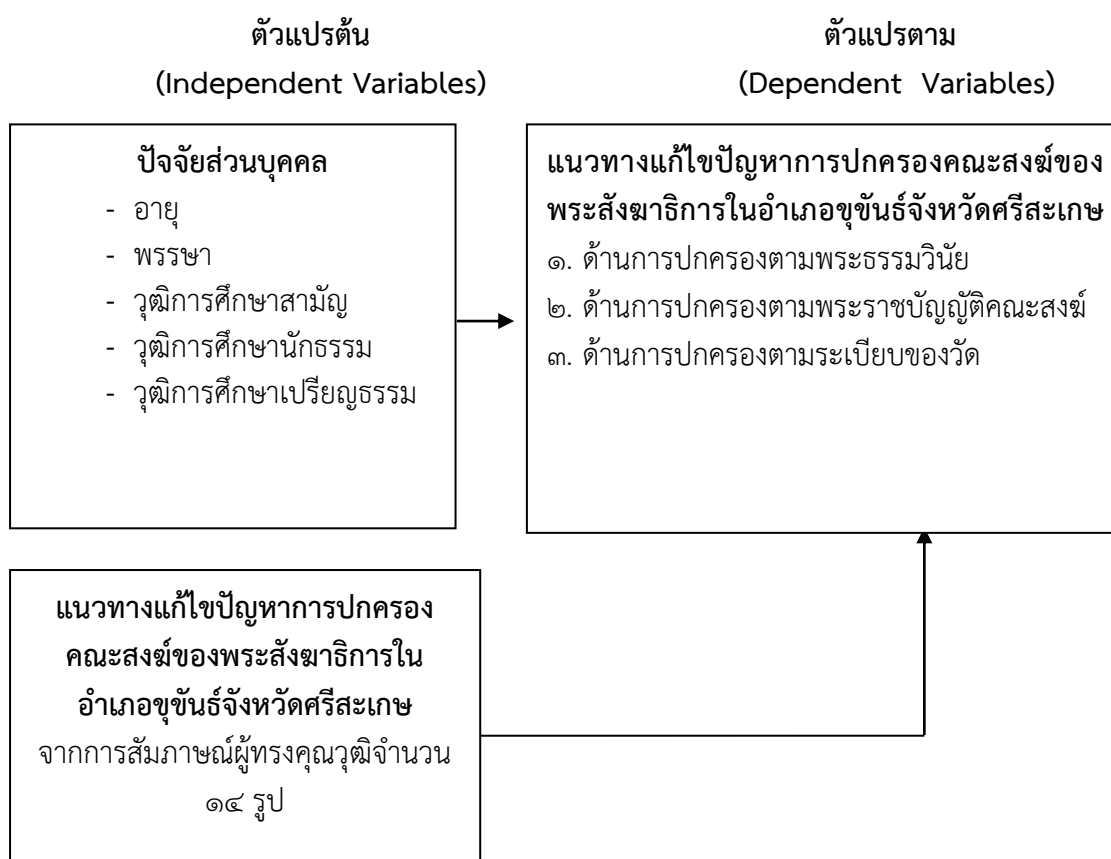
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์จังหวัดศรีสะเกษ” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์ตามพระราชบัญญัติและกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย
๒. ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
๓. ด้านการปกครองตามระเบียบของวัด

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ
อุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการ
วิจัยตามลำดับ ๕ ขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ
อุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research)
ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey
Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิเคราะห์เอกสาร
(Documentary Analysis) มุ่งศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการใน
อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยให้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการ
ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดในเขตการปกครองในอำเภออุซันต์
จังหวัดศรีสะเกษ ปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ จำนวน ๙๓๒ รูปการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร
ทั้งหมด ๒๘๐ รูป^๑

๓.๒.๒) กลุ่มตัวอย่าง

การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยนำไปกำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณ
ขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ การคำนวณหาขนาด/จำนวนตัวอย่างในที่

^๑ ข้อมูลจาก : สถิติของสำนักงานเลขานุการ เจ้าคณะอำเภออุซันต์ อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ
, ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

สามารถรู้จำนวนหรือปริมาณประชากร เช่น พระสงฆ์ในอำเภออุซันห์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๙๓๒ รูป การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) ได้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e คือ เปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด ๙๓๒ รูปเมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{932}{1 + 932(0.05)^2}$$

$$n = \frac{932}{1 + 2.33}$$

$$n = \frac{932}{3.33}$$

$$n = 280$$

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากร จำนวน ๙๓๒ รูป จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๘๐ คน ตามสัดส่วนของจำนวนประชากร

ข. วิจัยการสุ่มตัวอย่าง

๑) **วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling)** การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ เขตปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบล เป็นระดับในอำเภออุซันห์ จังหวัดศรีสะเกษ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้น} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของ พระสงฆ์ ใน รวม ๙๓๒ คน รายละเอียดดังตารางที่ ๑

ลำดับตำบล	จำนวน วัด	จำนวน ที่พักสงฆ์	จำนวน ประชากร(รูป)	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง(รูป)
ตำบลห้วยไต้	๕	๒	๖๕	๒๐
ตำบลห้วยเหนือ	๕	๑	๗๑	๒๑
ตำบลห้วยสำราญ	๖	๒	๗๒	๒๒
ตำบลใจดี – โคกเพชร	๗	๒	๗๔	๒๒
ตำบลดอังกำเม็ด	๗	๑	๖๒	๑๙
ตำบลหัวเสือ	๗	๑	๖๗	๒๐
ตำบลตะเคียน	๕	๓	๖๘	๒๐
ตำบลจะกง	๗	๒	๗๓	๒๒
ตำบลลำโรงตาเจ็น	๘	-	๗๙	๒๔
ตำบลสะเตาใหญ่	๘	๑	๖๑	๑๙
ตำบลปรือใหญ่	๗	๑	๖๘	๒๐
ตำบลโสน	๗	๖	๗๖	๒๓
ตำบลกันทรารมย์ศรีสะอาด	๗	๓	๙๖	๒๘
รวม			๙๓๒	๒๘๐

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (ตามตำบลต่างๆอำเภออุทัย)

๒) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มจากพระสงฆ์ที่ได้รับเข้าร่วมการประชุมประจำปีในอำเภออุทัย จังหวัดศรีสะเกษ จนครบตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้คือ ๒๘๐ รูป^๓

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาคาการปกครองคณะสงฆ์บทบาทของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุทัย จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

๑. พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุศาสน์	เจ้าคณะอำเภออุทัย
๒. พระครูสุตธรรมวิวัฒน์	รองเจ้าคณะอำเภออุทัย
๓. พระหม่อมกร กนตปัญโญ	รองเจ้าคณะอำเภออุทัย
๔. พระปลัดบำรุง สุวณณวัฒน์	เลขานุการเจ้าคณะอำเภออุทัย

^๓ ข้อมูลจาก : สถิติของสำนักงานเลขานุการ เจ้าคณะอำเภออุทัย อำเภออุทัย จังหวัดศรีสะเกษ, ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๕. พระครูโสภณวิมลกิจ	เจ้าคณะตำบลใจดี
๖. พระมหาสุขสัณญา กตปุญโญ	เจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น
๗. พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต	เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ
๘. พระอธิการประดิษฐ์ วิสุทฺโธ	เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร
๙. พระครูปลัดณัฐวุฒิ กุศลจิตโต	เจ้าอาวาสวัดเสลนาถกอก
๑๐. พระทรงกลด อภินนโท	เลขานุการเจ้าคณะตำบลใจดี
๑๑. พระสมศักดิ์ เมธงกูโร	เลขานุการเจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ
๑๒. พระพิศาล อภินนโท	เลขานุการเจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น
๑๓. คุณบุญเชษฐ์ คำภา	ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร
๑๔. คุณประดิษฐ์ ตาตม่วง	ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม(Questionnaire) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีขั้นตอน ลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ แบบสอบถาม

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๔) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรง (Validity Coefficient) และค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของเครื่องมือ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗) ปรับปรุงแก้ไข

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๙) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

๑) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับแบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถาม ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามกำหนดให้ตอบเกี่ยวกับ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยแบ่งเป็น ๓ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) รวมจำนวน ๓๐ ข้อ จำแนกได้ดังนี้

๑. ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย มีคำถามจำนวนทั้งหมด ๑๐ ข้อ
๒. ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีคำถามจำนวนทั้งหมด ๑๐ ข้อ
๓. ด้านการปกครองตามระเบียบของวัด มีคำถามจำนวนทั้งหมด ๑๐ ข้อ

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็น ๕ ระดับการปฏิบัติ แบ่งเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ ดังนี้

๕ หมายถึง ระดับบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง ระดับบทบาทอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง ระดับบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง ระดับบทบาทอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง ระดับบทบาทอยู่ในระดับน้อยที่สุด

และมีการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๔ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐ – ๕.๐๐ หมายความว่า มีระดับบทบาทมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐ – ๔.๔๙ หมายความว่า มีระดับบทบาทมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐ – ๓.๔๙ หมายความว่า มีระดับบทบาทปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐ – ๒.๔๙ หมายความว่า มีระดับบทบาทน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๔๙ หมายความว่า มีระดับบทบาทน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question)

๒) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย

^๔ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้นำแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่านประกอบด้วย

๑) พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดร. อาจารย์ประจำวิชาภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ผศ.ดร.ธิดา หนัมนี่ อาจารย์ประจำวิชาภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ดร. อาจารย์ประจำวิชาภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ประจำวิชาภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) ดร.สุริยา รักษาเมือง อาจารย์ประจำวิชาภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับพระสงฆ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ในการศึกษารั้งนี้ คือ พระสงฆ์ในอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ) จำนวน ๓๐ รูป เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๓๗

๔) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๒ แบบสัมภาษณ์

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึง พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุสาสน์ เจ้าคณะอำเภออุษันท์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจาก พระสงฆ์และพระสังฆาธิการ ในพื้นที่

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับ พระสงฆ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๘๐ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๒๘๐ ชุด คิดเป็น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันท์ จังหวัดศรีสะเกษ ” ผู้วิจัยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage : (%)) และอธิบายระดับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันท์ จังหวัดศรีสะเกษ ใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : (S.D.))

๒. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีที่ตัวแปรต้นมีสองกลุ่ม และใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVAs) ในกรณีที่ตัวแปรมีสามกลุ่มขึ้นไป หากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีการ LSD(Least Significant Different : LSD)

สำหรับข้อมูลคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการมารวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดแล้วจัดกลุ่มเนื้อหาตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในแบบสอบถามแล้วจึงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจัดจำแนกข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการสังเคราะห์ให้สอดคล้องกับหัวข้อวิจัย แล้วทำการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis)

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

- ๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- ๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- ๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ” เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Qualitative) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และมีส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน ๒๘๐ รูป และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑๔ รูป/คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๔.๓ ผลจากการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะทางการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

๔.๕ ผลจากการสัมภาษณ์ แนวทางในการส่งเสริมแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจำนวน ๒๘๐ รูป จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๒๘๐)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๑. อายุ		
๒๐ - ๓๐ ปี	๔๑	๑๔.๖
๓๑ - ๔๐ ปี	๗๙	๒๘.๒
๔๑ - ๕๐ ปี	๑๑๑	๓๙.๖
มากกว่า ๕๐ ปี	๔๙	๑๗.๕
รวม	๒๘๐	๑๐๐
๒. พรรษา		
๑ - ๑๐ พรรษา	๑๑๘	๔๒.๑
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๗๑	๒๕.๔
๒๑ - ๓๐ พรรษา	๗๗	๒๗.๕
มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป	๑๔	๕.๐
รวม	๒๘๐	๑๐๐
๓. วุฒิทางการศึกษานักธรรม		
ไม่มีวุฒินักธรรม	๗๖	๒๗.๑
นักธรรมชั้นตรี	๙๙	๓๕.๔
นักธรรมชั้นโท	๕๕	๑๙.๖
นักธรรมเอก	๕๐	๑๗.๙
รวม	๒๘๐	๑๐๐
๔. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม		
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๒๒๖	๘๐.๗
เปรียญธรรมประโยค ๑ - ๒ - ๓	๑๒	๔.๓
เปรียญธรรมประโยค ๔ - ๖	๒๔	๘.๖
เปรียญธรรม ๗ - ๙	๑๘	๖.๔
รวม	๒๘๐	๑๐๐
๕. วุฒิการศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๒๗	๘๑.๑
ปริญญาตรี	๓๖	๑๒.๙
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๗	๖.๑
รวม	๒๘๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ” จำแนกได้ดังนี้

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี อายุ ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๑๑๑ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๓๙.๖ รองลงมาคือ มีอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๒ อายุมากกว่า ๕๐ ปี จำนวน ๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕ และน้อยที่สุด คือ มีอายุ ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖

พรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา ๑ - ๑๐ พรรษา จำนวน ๑๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑ รองลงมาคือมีพรรษา ๒๑ – ๓๐ พรรษา จำนวน ๗๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕ และมีพรรษา ๑๑ - ๒๐ พรรษา จำนวน ๗๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ และน้อยที่สุดคือ มีพรรษามากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๐

วุฒิการศึกษานักธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒินักธรรมชั้นตรี จำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔ รองลงมาคือไม่มีนักธรรม จำนวน ๗๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑ นักธรรมชั้นโท จำนวน ๕๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖ และน้อยที่สุด คือมีวุฒิต่างธรรมชั้นเอก จำนวน ๕๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๙

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีเปรียญธรรม จำนวน ๒๒๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๗ รองลงมาคือเปรียญธรรม ๔ – ๖ ประโยค มีจำนวน ๒๔ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๘.๖ เปรียญธรรม ๗ – ๙ ประโยค จำนวน ๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๔ และน้อยที่สุด คือ เปรียญธรรม ๑-๒ – ๓ ประโยค จำนวน ๑๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๓

วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๑ รองลงมาคือ ปริญญาตรี จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๙ และน้อยที่สุด คือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๑

ผลการวิเคราะห์ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ใน อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองภายในวัด ตามความคิดเห็นของ พระสงฆ์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕ ดังนี้

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิเคราะห์ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองภายในวัด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม

(n = ๒๘๐)

ลำดับ	แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	๔.๑๐	๐.๕๗๙	มาก
๒	ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๓.๘๑	๐.๖๑๔	มาก
๓	ด้านการปกครองภายในวัด	๔.๑๙	๐.๕๖๙	มาก
	ภาพรวม	๔.๐๓	๐.๕๒๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๓$, S.D.= ๐.๕๒๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

๑. ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ($\bar{X}= ๔.๑๐$, S.D.= ๐.๕๗๙)

๒. ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ($\bar{X}= ๓.๘๑$, S.D.= ๐.๖๑๔)

๓. ด้านการปกครองภายในวัด ($\bar{X}= ๔.๑๙$, S.D.= ๐.๕๖๙)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระ
สังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย

(n = ๒๘๐)

ข้อ	ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑	พระสังฆาธิการได้มีการควบคุมดูแลพระภิกษุสามเณร ในปกครองให้สงบเรียบร้อย	๔.๔๖	๐.๖๓๒	มาก
๒	พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณร เพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	๔.๒๐	๐.๘๒๓	มาก
๓	พระสังฆาธิการได้มีการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหา เพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง หรือลงนิคหกรรม	๔.๒๑	๐.๙๔๗	มาก
๔	พระสังฆาธิการมีการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างตามพระธรรมวินัย	๔.๒๘	๐.๙๕๕	มาก
๕	พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการลงอุโบสถกรรมสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน	๔.๕๘	๐.๖๖๗	มากที่สุด
๖	พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการกำหนดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน	๔.๔๓	๐.๗๑๔	มาก
๗	พระสังฆาธิการได้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของคณะสงฆ์ในเขตความรับผิดชอบของตนเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติ	๔.๓๖	๐.๘๐๔	มาก
๘	พระสังฆาธิการได้มีการกำหนดแผนงานโครงการต่างๆให้ยืดหยุ่นตามพระธรรมวินัยต่อความเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลงานตามเป้าหมายที่ต้องการ	๔.๓๑	๐.๖๓๙	มาก
๙	พระสังฆาธิการได้มีการวิเคราะห์ผลจากพระธรรมวินัยเพื่อนำไปวางนโยบายในการนำไปสู่การปฏิบัติจริง	๓.๒๖	๑.๑๔๘	ปานกลาง
๑๐	พระสังฆาธิการได้มีการอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรให้ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างสม่ำเสมอ	๒.๘๙	๑.๔๓๙	ปานกลาง
รวม		๔.๑๐	๐.๕๗๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๔.๑๐, S.D. = ๐.๕๗๙) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง มากและมากที่สุด อันดับหนึ่งคือ พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการลงอุโบสถกรรมสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ อันดับสองคือ พระสังฆาธิการได้

จัดให้มีการกำหนดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๓ อันดับสามคือ พระสังฆาธิการได้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของคณะสงฆ์ในเขตความรับผิดชอบของตนเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๖ และอันดับสุดท้ายคือ พระสังฆาธิการได้มีการอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรให้ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๘๘

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

(n = ๒๘๐)

ข้อ	ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	๓.๐๘	๑.๓๔๔	ปานกลาง
๒	พระสังฆาธิการได้มีการศึกษาวิเคราะห์นโยบายของมหาเถรสมาคมเพื่อการวางแผนปฏิบัติงาน	๒.๕๔	๑.๕๘๖	น้อย
๓	พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณร เพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่างๆ	๒.๔๕	๑.๖๐๓	น้อย
๔	พระสังฆาธิการได้ปกครองพระภิกษุ สามเณร ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๔.๓๓	๐.๗๒๔	มาก
๕	พระสังฆาธิการได้มีการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๔.๒๔	๐.๗๘๖	มาก
๖	พระสังฆาธิการได้มีการแต่งตั้ง รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทน ในกรณีเจ้าอาวาสไม่อยู่และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วคราวครั้งชั่วคราว ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม	๔.๑๔	๐.๙๖๑	มาก
๗	พระสังฆาธิการได้มีการลงนิคมกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ซึ่งดำรงตำแหน่งต่างๆให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๔.๑๙	๐.๙๘๙	มาก
๘	พระสังฆาธิการได้มีการแต่งตั้งไวยาวัจกรให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ได้กำหนดไว้	๔.๔๖	๐.๗๔๒	มาก
๙	พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดเพื่อชี้แจงกฎระเบียบต่างๆตามวาระให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๔.๓๐	๐.๗๖๕	มาก
๑๐	พระสังฆาธิการได้มีการได้มีการเข้าประชุมพระพระสังฆาธิการประจำเดือนที่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนจัดประชุม	๔.๓๓	๐.๗๕๓	มาก
รวม		๓.๘๑	๐.๖๑๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๘๑, S.D. = ๐.๖๑๔) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับน้อย ปานกลางและมาก อันดับหนึ่งคือ พระสังฆาธิการได้มี

การแต่งตั้งไวยาวัจกรให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ได้กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๖ อันดับสองคือ พระสังฆาธิการได้ปกครองพระภิกษุสามเณรที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ และพระสังฆาธิการได้มีการได้มีการเข้าประชุม พระพระสังฆาธิการประจำเดือนที่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนจัดประชุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ อันดับสามคือ พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดเพื่อชี้แจงกฎระเบียบต่างๆ ตามวาระให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ และอันดับสุดท้ายคือ พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณร เพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๕

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแนวทางการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองภายในวัด

(n = ๒๘๐)

ข้อ	ด้านการปกครองภายในวัด	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี	๔.๓๓	๐.๖๖๗	มาก
๒	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรภายในในบริเวณวัด	๔.๑๘	๐.๗๐๑	มาก
๓	พระสังฆาธิการได้มีการกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง	๔.๒๐	๐.๘๑๗	มา
๔	พระสังฆาธิการได้จัดให้พระภิกษุสามเณรมีการทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น	๔.๒๔	๐.๗๐๔	มาก
๕	พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการประชุมพระภิกษุสามเณรและคณะกรรมการวัด และทำรายงานการประชุมทุกครั้ง	๔.๑๕	๐.๗๔๗	มาก
๖	พระสังฆาธิการได้มีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและกิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ	๔.๑๔	๐.๘๐๒	มาก
๗	พระสังฆาธิการได้มีการดูแลพระภิกษุสามเณรภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม	๔.๑๖	๐.๘๑๓	มาก
๘	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัด	๔.๒๐	๐.๗๙๓	มาก
๙	พระสังฆาธิการได้มีการสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนปริยัติสามัญ, ปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี	๔.๑๗	๐.๘๒๓	มาก
๑๐	พระสังฆาธิการได้มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	๔.๑๒	๐.๙๑๖	มาก
รวม		๔.๑๙	๐.๕๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองภายในวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๔.๑๙, S.D. = ๐.๕๖๙) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับหนึ่งคือ พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ อันดับสองคือ พระสังฆาธิการได้จัดให้

พระภิกษุสามเณรมีการทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ อันดับสามคือ พระสังฆาธิการได้มีการกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ และพระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบสำหรับพระภิกษุ สามเณรภายในวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ และอันดับสุดท้ายคือ พระสังฆาธิการได้มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยแสดงการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ตามสมมติฐานที่ ๑ - ๕ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ โดยภาพรวม

(n = ๒๘๐)

แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	ระหว่างกลุ่ม	๑๒.๓๑๕	๓	๔.๑๐๕	๑๓.๙๓๙***	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๑.๒๘๓	๒๗๖	๐.๒๗๕		
	รวม	๙๓.๕๙๘	๒๗๙			
๒ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๖.๐๘๙	๓	๒.๐๓๐	๕.๖๕๖***	๐.๐๐๑
	ภายในกลุ่ม	๙๙.๐๓๙	๒๗๖	๐.๓๕๙		
	รวม	๑๐๕.๑๒๘	๒๗๙			
๓ ด้านการปกครองภายในวัด	ระหว่างกลุ่ม	๖.๗๗๑	๓	๒.๒๕๗	๗.๔๖๕***	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๔๔๕	๒๗๖	๐.๓๐๒		
	รวม	๙๐.๒๑๖	๒๗๙			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๘.๐๓๐	๓	๒.๖๗๗	๑๐.๕๘๙***	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๖๙.๗๖๕	๒๗๖	๐.๒๕๓		
	รวม	๗๗.๗๙๕	๒๗๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F - test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษทั้ง ๓ ด้าน ไม่แตกต่างกันทั้ง ๓ ด้าน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๗ - ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๗ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

(n = ๒๘๐)

อายุ	$\bar{X}$	๒๐ - ๓๐ ปี (๔๑ รูป)	๓๑ - ๔๐ ปี (๗๙ รูป)	๔๑ - ๕๐ ปี (๑๑๑ รูป)	มากกว่า ๕๐ ปี (๔๙ รูป)
		๓.๗๑	๓.๙๓	๔.๑๘	๔.๑๓
๒๐ - ๓๐ ปี	๓.๗๑	-	-๐.๒๒	-๐.๔๗	-๐.๔๒*
๓๑ - ๔๐ ปี	๓.๙๓	-	-	-๐.๒๕	-๐.๒*
๔๑ - ๕๐ ปี	๔.๑๘	-	-	-	๐.๐๕
มากกว่า ๕๐ ปี	๔.๑๓	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไปปี พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไปปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๘ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย

(n = ๒๘๐)

อายุ	$\bar{X}$	๒๑ - ๓๐ ปี (๔๑ รูป)	๓๑ - ๔๐ ปี (๗๙ รูป)	๔๑ - ๕๐ ปี (๑๑๑ รูป)	มากกว่า ๕๐ ปี (๔๙ รูป)
		๓.๗๐	๓.๙๗	๔.๒๕	๔.๒๙
๒๑ - ๓๐ ปี	๓.๗๐	-	-๐.๒๗	-๐.๕๕	-๐.๕๙*
๓๑ - ๔๐ ปี	๓.๙๗	-	-	-๐.๒๘	-๐.๓๒*
๔๑ - ๕๐ ปี	๔.๒๕	-	-	-	-๐.๐๔
มากกว่า ๕๐ ปี	๔.๒๙	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปี มีความคิดเห็นแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๙ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์
ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ ด้านการ
ปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

(n = ๒๘๐)

อายุ	$\bar{X}$	๒๑ - ๓๐ ปี (๔๑ รูป)	๓๑ - ๔๐ ปี (๗๙ รูป)	๔๑ - ๕๐ ปี (๑๑๑ รูป)	มากกว่า ๕๐ ปี (๔๙ รูป)
		๓.๕๒	๓.๗๓	๓.๙๔	๓.๘๖
๒๑ - ๓๐ ปี	๓.๕๒	-	-๐.๒๑	-๐.๔๒	-๐.๓๔*
๓๑ - ๔๐ ปี	๓.๗๓	-	-	-๐.๒๑	-๐.๑๓*
๔๑ - ๕๐ ปี	๓.๙๔	-	-	-	๐.๐๘
มากกว่า ๕๐ ปี	๓.๘๖	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไข
ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่าพระสงฆ์
ที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะ
สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๑๐ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครอง
คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามอายุ
ด้านการปกครองภายในวัด

(n = ๒๘๐)

อายุ	$\bar{X}$	๒๑ - ๓๐ ปี (๔๑ รูป)	๓๑ - ๔๐ ปี (๗๙ รูป)	๔๑ - ๕๐ ปี (๑๑๑ รูป)	มากกว่า ๕๐ ปี (๔๙ รูป)
		๓.๙๐	๔.๐๙	๔.๓๔	๔.๒๕
๒๑ - ๓๐ ปี	๓.๙๐	-	-๐.๑๙	-๐.๔๔	-๐.๓๕*
๓๑ - ๔๐ ปี	๔.๐๙	-	-	-๐.๒๕	-๐.๑๖*
๔๑ - ๕๐ ปี	๔.๓๔	-	-	-	๐.๐๙
มากกว่า ๕๐ ปี	๔.๒๕	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นแนวทางแก้ไข
ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่าพระสงฆ์
ที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครอง
คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ มากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป
ปี

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามพรรษา

(n = ๒๘๐)

แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	ระหว่างกลุ่ม	๑๗.๕๗๘	๓	๕.๘๕๙	๒๑.๒๗๔*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๗๖.๐๑๙	๒๗๖	๐.๒๗๕		
	รวม	๙๓.๕๙๘	๒๗๙			
๒ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๑๓.๐๑๐	๓	๔.๓๓๗	๑๒.๙๙๓*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๙๒.๑๑๙	๒๗๖	๐.๓๓๔		
	รวม	๑๐๕.๑๒๘	๒๗๙			
๓ ด้านการปกครองภายในวัด	ระหว่างกลุ่ม	๗.๒๐๔	๓	๒.๔๐๑	๗.๙๘๔*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๐๑๑	๒๗๖	๐.๓๐๑		
	รวม	๙๐.๒๑๖	๒๗๙			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑๑.๘๖๓	๓	๓.๙๕๔	๑๖.๕๕๓*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๖๕.๙๓๒	๒๗๖	๐.๒๓๙		
	รวม	๗๗.๗๙๕	๒๗๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามพรรษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย และ ด้านการปกครองตามระเบียบวัด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านภาพรวม ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองภายในวัด ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒ – ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๒ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา

(n = ๒๘๐)

พรรษา	$\bar{X}$	๑ – ๑๐ พรรษา (๑๑๘ รูป)	๑๑ – ๒๐ พรรษา (๗๑ รูป)	๒๑ – ๓๐ พรรษา (๗๗ รูป)	มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป (๑๔ รูป)
		๓.๘๐	๔.๑๕	๔.๒๗	๔.๐๘
๑ – ๑๐ พรรษา	๓.๘๐	-	-๐.๓๕	-๐.๔๗	-๐.๒๘*
๑๑ – ๒๐ พรรษา	๔.๑๕	-	-	-๐.๑๒	๐.๐๗*
๒๑ – ๓๐ พรรษา	๔.๒๗	-	-	-	๐.๑๙
มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป	๔.๐๘	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษา ๕-๑๐ พรรษาขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านภาพรวม แตกต่างกับ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๓ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย

(n = ๒๘๐)

พรรษา	$\bar{x}$	๑ - ๑๐ พรรษา (๑๑๘ รูป)	๑๑ - ๒๐ พรรษา (๗๑ รูป)	๒๑ - ๓๐ พรรษา (๗๗ รูป)	มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป (๑๔ รูป)
		๓.๘๒	๔.๑๘	๔.๔๒	๔.๒๑
๑ - ๑๐ พรรษา	๓.๘๒	-	-๐.๓๖	-๐.๖	-๐.๓๖*
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๔.๑๘	-	-	-๐.๒๔	-๐.๐๓*
๒๑ - ๓๐ พรรษา	๔.๔๒	-	-	-	๐.๒๑
มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป	๔.๒๑	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๕-๑๐ พรรษา และ ๑๑ - ๑๕ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ส่วนพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา ไป มีความคิดเห็นต่อ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๕-๑๐ พรรษา ๑๑ - ๑๕ พรรษา และ ๒๑ พรรษา ขึ้นไปแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ

ตารางที่ ๔.๑๔ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

(n = ๒๘๐)

พรรษา	$\bar{x}$	๑ - ๑๐ พรรษา (๑๑๘ รูป)	๑๑ - ๒๐ พรรษา (๗๑ รูป)	๒๑ - ๓๐ พรรษา (๗๗ รูป)	มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป (๑๔ รูป)
		๓.๕๖	๓.๙๓	๔.๐๖	๓.๘๒
๑ - ๑๐ พรรษา	๓.๕๖	-	-๐.๓๗	-๐.๕	-๐.๒๖*
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๓.๙๓	-	-	-๐.๑๓	๐.๑๑*
๒๑ - ๓๐ พรรษา	๔.๐๖	-	-	-	๐.๒๔
มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป	๓.๘๒	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๕ - ๑๐ พรรษา และ ๑๑ - ๑๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่ไม่มีพรรษาใดเลยทุกคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามระเบียบวัด
(n = ๒๘๐)

พรรษา	$\bar{x}$	๑ - ๑๐ พรรษา (๑๑๘ รูป)	๑๑ - ๒๐ พรรษา (๗๑ รูป)	๒๑ - ๓๐ พรรษา (๗๗ รูป)	มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป (๑๔ รูป)
		๔.๐๐	๔.๓๕	๔.๓๒	๔.๒๒
๑ - ๑๐ พรรษา	๔.๐๐	-	-๐.๓๕	-๐.๓๒	-๐.๒๒*
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๔.๓๕	-	-	๐.๐๓	๐.๑๓*
๒๑ - ๓๐ พรรษา	๔.๓๒	-	-	-	๐.๑
มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป	๔.๒๒	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไปมีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองภายในวัด แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๕ - ๑๐ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ส่วนพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองภายในวัด ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๕-๑๐ พรรษา ๑๑ - ๑๕ พรรษา และ ๒๑ พรรษาขึ้นไป

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๖ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ **จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม**

(n = ๒๘๐)

แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	ระหว่างกลุ่ม	๘.๒๕๘	๓	๒.๗๕๓	๘.๙๐๒***	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๕.๓๔๐	๒๗๖	๐.๑๙		
	รวม	๙๓.๕๙๘	๒๗๙			
๒ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๗.๓๗๖	๓	๒.๔๕๕	๖.๙๔๒***	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๙๗.๗๕๒	๒๗๖	๐.๓๕๔		
	รวม	๑๐๕.๑๒๘	๒๗๙			
๓ ด้านการปกครองตามระเบียบวัด	ระหว่างกลุ่ม	๓.๖๓๙	๓	๑.๒๑๓	๓.๘๖๗***	๐.๐๑๐
	ภายในกลุ่ม	๘๖.๕๗๗	๒๗๖	๐.๓๑๔		
	รวม	๙๐.๒๑๖	๒๗๙			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๕.๗๕๔	๓	๑.๙๑๘	๗.๓๔๙***	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๗๒.๐๔๐	๒๗๖	๐.๒๖๑		
	รวม	๗๗.๗๙๕	๒๗๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม มีความคิดเห็นแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

แต่ได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองตามระเบียบวัด จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๗ - ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๑๗ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม

(n = ๒๘๐)

วุฒิทางธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิทางธรรม (๗๖ รูป)	นักธรรมชั้นตรี (๙๙ รูป)	นักธรรมชั้นโท (๕๕ รูป)	นักธรรมชั้นเอก (๕๐ รูป)
		๔.๐๒	๓.๘๗	๔.๒๔	๔.๑๔
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๔.๐๒	-	๐.๑๕	-๐.๒๒	-๐.๑๒
นักธรรมชั้นตรี	๓.๘๗	-	-	-๐.๓๗*	-๐.๒๗
นักธรรมชั้นโท	๔.๒๔	-	-	-	๐.๐๑
นักธรรมชั้นเอก	๔.๑๔	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านปกครองตามพระธรรมวินัย

(n = ๒๘๐)

วุฒิทางธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิทางธรรม (๗๖ รูป)	นักธรรมชั้นตรี (๙๙ รูป)	นักธรรมชั้นโท (๕๕ รูป)	นักธรรมชั้นเอก (๕๐ รูป)
		๔.๐๙	๓.๙๐	๔.๓๗	๔.๒๐
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๔.๐๙	-	๐.๑๙	-๐.๒๘	-๐.๑๑
นักธรรมชั้นตรี	๓.๙๐	-	-	-๐.๔๗*	-๐.๓
นักธรรมชั้นโท	๔.๓๗	-	-	-	๐.๑๗
นักธรรมชั้นเอก	๔.๒๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๙ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

(n = ๒๘๐)

วุฒิทางธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิทางธรรม (๗๖ รูป)	นักธรรมชั้นตรี (๙๙ รูป)	นักธรรมชั้นโท (๕๕ รูป)	นักธรรมชั้นเอก (๕๐ รูป)
		๓.๗๒	๓.๖๖	๔.๐๕	๓.๙๗
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๗๒	-	๐.๐๖	-๐.๓๓	-๐.๒๕
นักธรรมชั้นตรี	๓.๖๖	-	-	-๐.๓๙*	-๐.๒๗
นักธรรมชั้นโท	๔.๐๕	-	-	-	๐.๐๘
นักธรรมชั้นเอก	๓.๙๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๐ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการปกครองตามระเบียบวัด

(n = ๒๘๐)

วุฒิทางธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิทางธรรม (๗๖ รูป)	นักธรรมชั้นตรี (๙๙ รูป)	นักธรรมชั้นโท (๕๕ รูป)	นักธรรมชั้นเอก (๕๐ รูป)
		๔.๒๖	๔.๐๔	๔.๓๑	๔.๒๕
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๔.๒๖	-	๐.๒๒	-๐.๐๕	๐.๐๑
นักธรรมชั้นตรี	๔.๐๔	-	-	-๐.๒๗*	-๐.๒๑
นักธรรมชั้นโท	๔.๓๑	-	-	-	๐.๐๖
นักธรรมชั้นเอก	๔.๒๕	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีการที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสงฆ์ในการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๑ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสงฆ์ในการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

(n = ๒๘๐)

แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสงฆ์ในการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
๑ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	ระหว่างกลุ่ม	๕.๖๔๐	๓	๑.๘๘๐	๕.๘๙๙*	๐.๐๐๑
	ภายในกลุ่ม	๘๗.๙๕๘	๒๗๖	๐.๓๑๙		
	รวม	๙๓.๕๙๘	๒๗๙			
๒ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๙.๕๓๑	๓	๓.๑๗๗	๙.๑๗๒*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๙๕.๕๙๘	๒๗๖	๐.๓๔๖		
	รวม	๑๐๕.๑๒๘	๒๗๙			
๓ ด้านการปกครองตามระเบียบวัด	ระหว่างกลุ่ม	๖.๑๑๗	๓	๒.๐๓๙	๖.๖๙๒*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๔.๐๙๘	๒๗๖	๐.๓๐๕		
	รวม	๙๐.๒๑๖	๒๗๙			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๖.๗๑๓	๓	๒.๒๓๘	๘.๖๘๙*	๐.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๗๑.๐๘๒	๒๗๖	๐.๒๕๘		
	รวม	๗๗.๗๙๕	๒๗๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ที่ ๔.๒๑ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๒ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็น
ของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภออุซันท์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม
โดยภาพรวม

(n = ๒๘๐)

วุฒิทางเปรียญ ธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิเปรียญ ธรรม (๒๒๖ รูป)	ประโยค ๑-๒ -ประโยค ๓ (๑๒ รูป)	เปรียญธรรม ๔-๖ประโยค (๒๔ รูป)	เปรียญธรรม๗- ๙ประโยค (๑๘ รูป)
		๓.๙๖	๔.๒๐	๔.๒๔	๔.๕๔
ไม่มีวุฒิเปรียญ ธรรม	๓.๙๖	-	-๐.๒๔	-๐.๒๘	-๐.๕๘
ประโยค ๑-๒ - ประโยค ๓	๔.๒๐	-	-	-๐.๐๔*	-๐.๓๔
เปรียญธรรม๔-๖ ประโยค	๔.๒๑	-	-	-	-๐.๓
เปรียญธรรม๗-๙ ประโยค	๔.๕๔	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญ
ธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระ
สังฆาธิการ ในอำเภออุซันท์ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกับ
พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมระดับนักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิ
ทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๓ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ด้านปกครองตามพระธรรมวินัย

(n = ๒๘๐)

วุฒิทางเปรียญธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม (๒๒๖ รูป)	ประโยค ๑-๒ - ประโยค ๓ (๑๒ รูป)	เปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค (๒๔ รูป)	เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค (๑๘ รูป)
		๔.๐๔	๔.๑๗	๔.๒๙	๔.๕๖
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๔.๐๔	-	-๐.๑๓	-๐.๒๕	-๐.๕๒
ประโยค ๑-๒ - ประโยค ๓	๔.๑๗	-	-	-๐.๑*	-๐.๓๙
เปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค	๔.๒๙	-	-	-	-๐.๒๗
เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค	๔.๕๖	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๔ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

(n = ๒๘๐)

วุฒิทางเปรียญธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม (๒๒๖ รูป)	ประโยค ๑-๒ - ประโยค ๓ (๑๒ รูป)	เปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค (๒๔ รูป)	เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค (๑๘ รูป)
		๓.๗๒	๓.๙๔	๔.๐๙	๔.๓๘
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๗๒	-	-๐.๒๒	-๐.๓๗	-๐.๖๖
ประโยค ๑-๒ - ประโยค ๓	๓.๙๔	-	-	-๐.๑๕*	-๐.๔๔
เปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค	๔.๐๙	-	-	-	-๐.๒๙
เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค	๔.๓๘	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๕ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการปกครองตามระเบียบวัด

(n = ๒๘๐)

วุฒิทางเปรียญธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม (๒๒๖ รูป)	ประโยค ๑-๒ - ประโยค ๓ (๑๒ รูป)	เปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค (๒๔ รูป)	เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค (๑๘ รูป)
		๔.๑๓	๔.๔๘	๔.๒๔	๔.๖๗
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๔.๑๓	-	-๐.๓๕	-๐.๑๑	-๐.๕๔
ประโยค ๑-๒ - ประโยค ๓	๔.๔๘	-	-	๐.๒๔*	-๐.๑๙
เปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค	๔.๒๔	-	-	-	-๐.๔๓
เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค	๔.๖๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ไม่แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางการศึกษาสายสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๖ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

(n = ๒๘๐)

แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
๑ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๑๗	๒	๐.๑๐๘	๐.๓๒๒	๐.๗๒๕
	ภายในกลุ่ม	๙๓.๓๘๑	๒๗๗	๐.๓๓๗		
	รวม	๙๓.๕๙๘	๒๗๙			
๒ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๗๘	๒	๑.๐๘๙	๒.๙๓๑	๐.๐๕๕
	ภายในกลุ่ม	๑๐๒.๙๕๐	๒๗๗	๐.๓๗๒		
	รวม	๑๐๕.๑๒๘	๒๗๙			
๓ ด้านการปกครองตามระเบียบวัด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๔๙	๒	๐.๕๗๔	๑.๗๘๖	๐.๑๗๐
	ภายในกลุ่ม	๘๙.๐๖๗	๒๗๗	๐.๓๒๒		
	รวม	๙๐.๒๑๖	๒๗๙			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๔๙	๒	๐.๒๗๕	๐.๙๘๕	๐.๓๗๕
	ภายในกลุ่ม	๗๗.๒๔๕	๒๗๗	๐.๒๗๙		
	รวม	๗๗.๗๙๕	๒๗๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ที่ ๔.๒๖ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ในแนวทางแก้ไขด้านการปกครองทั้งสามด้าน แตกต่างกัน ได้แก่ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และ ด้านการปกครองตามระเบียบวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๗ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	t	F	sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ	-	๑๐.๕๕๙	๐.๐๐๐	✓	-
๒	พรรษา	-	๑๖.๕๕๓	๐.๐๐๐	✓	-
๓	วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม	-	๗.๓๔๙	๐.๐๐๐	✓	-
๔	วุฒิการศึกษานักธรรม	-	๘.๖๘๙	๐.๐๐๐	✓	-
๕	วุฒิการศึกษาสามัญ	-	๐.๙๘๕	๐.๒๗๕	-	✓

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน จึงปฎิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองตามระเบียบวัด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สถานภาพส่วนบุคคลด้านพรรษา มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองตามระเบียบวัด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษานักธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองตามระเบียบวัด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ การปกครองตามระเบียบวัด

แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระสงฆ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาสามัญ ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามระเบียบวัด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนในด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระสงฆ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open-Ended) ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนและร้อยละในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๘ – ๔.๓๑

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหาอุปสรรคของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย

ปัญหา อุปสรรค	จำนวนบุคคล
๑ ขาดการอบรมพระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด ขาดการเข้มงวดกวดขัน ในเรื่องการเอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย	๒๗
๒ ขาดพระที่มีความรู้ความสามารถ ในการให้ความรู้ในการปกครอง	๑๙
๓ ผู้นำไม่ได้ให้ความสำคัญในการปกครองอย่างเต็มที่	๑๓

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่าปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่คือ ขาดการอบรมพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด และไม่กวดขันเรื่องการเอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัยในเสขียวัตร จำนวน ๒๗ รูป ขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครอง จำนวน ๑๙ รูป และผู้นำไม่ได้ให้ความสำคัญในการปกครองอย่างเต็มที่ที่มีเพียง ๑๓ รูป

ตารางที่ ๔.๒๙ ข้อเสนอแนะของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย

ข้อเสนอแนะ	จำนวนบุคคล
๑ ควรเพิ่มความรับผิดชอบ กวดขันเรื่องการเอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย	๒๗
๒ ควรได้รับการอบรมและสนับสนุนให้มีการศึกษาให้มากที่สุดโดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูง	๑๙
๓ ควรแสดงความสำคัญของผู้ปกครองให้ผู้นำทราบอย่างชัดเจน	๑๓

จากตารางที่ ๔.๒๙ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ควรเพิ่มความรับผิดชอบ กวดขันเรื่องการเอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย จำนวน ๒๗ รูป ควรได้รับการอบรมและสนับสนุนให้มีการศึกษาให้มากที่สุดโดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูง ๑๙ รูป และควรแสดงความสำคัญของผู้ปกครองให้ผู้นำทราบอย่างชัดเจน ๑๓ รูป

ตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหาอุปสรรคของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ปัญหา อุปสรรค	จำนวนบุคคล
๑ ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการไม่สมบูรณ์ตามนโยบาย	๒๗
๒ เจ้าคณะมีวิสัยทัศน์น้อยกว่าผู้ใต้บังคับบัญชาทำให้ขาดความเชื่อถือ	๒๑
๓ ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่สนองงานเจ้าคณะผู้ปกครอง	๑๖

จากตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหาอุปสรรคของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พบว่าข้อเสนอแนะส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารควรปกครอง ปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย จำนวน ๒๗ รูป ควรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรมจำนวน ๒๑ รูป และผู้ใต้บัญชาควรสนองงานผู้บังคับบัญชา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จำนวน ๑๖ รูป

ตารางที่ ๔.๓๑ ข้อเสนอแนะของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ข้อเสนอแนะ	จำนวนบุคคล
๑ ควรปกครองปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๒๗
๒ ควรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม	๒๑
๓ ผู้ใต้บังคับบัญชาควรสนองงานผู้บังคับบัญชา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๑๖

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่าข้อเสนอแนะของแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ข้อเสนอแนะส่วนใหญ่คือ ควรปกครองปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จำนวน ๒๗ รูป ๒ ควรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ๒๑ รูป และผู้ใต้บังคับบัญชาควรสนองงานผู้บังคับบัญชา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จำนวน ๑๖ รูป

ตารางที่ ๔.๓๒ ปัญหาอุปสรรคของแนวทางการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ปัญหา อุปสรรค	จำนวนบุคคล
๑ ไม่แบ่งหน้าที่รับผิดชอบภายในวัด ให้ชัดเจน	๓๔
๒ ขาดการเอาใจใส่ดูแลงานที่ได้รับมอบอย่างใกล้ชิดและเคร่งครัด	๒๑
๓ คณะสงฆ์ขาดการประชุมอย่างต่อเนื่อง	๑๕

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่าปัญหาอุปสรรคของแนวทางการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่คือ พระสังฆาธิการ ไม่แบ่งหน้าที่ ให้ภิกษุสามเณรภายในวัดช่วยดูแลรักษา อย่างชัดเจน จำนวน ๓๔ รูป พระสังฆาธิการบางรูปขาดความรู้ความเข้าใจ ในด้านการปกครองขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดจำนวน ๒๑ รูป และคณะสงฆ์ขาดการจัดประชุมอย่างต่อเนื่องมีเพียง ๑๕ รูป

ตารางที่ ๔.๓๓ ข้อเสนอแนะของแนวทางการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ข้อเสนอแนะ	จำนวนบุคคล
๑ ควรแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในวัดอย่างชัดเจน	๓๔
๒ ควรเอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายอย่างใกล้ชิดและเคร่งครัด	๒๑
๓ ควรมีการจัดประชุมอย่างเป็นระยะและต่อเนื่อง	๑๕

จากตารางที่ ๔.๓๓ ข้อเสนอแนะของแนวทางการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พบว่าข้อเสนอแนะส่วนใหญ่คือ ควรแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในวัดอย่างชัดเจน จำนวน ๓๔ รูป ควรเอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายอย่างใกล้ชิดและเคร่งครัด ๒๑ รูป และควรมีการจัดประชุมอย่างเป็นระยะและต่อเนื่อง ๑๕ รูป

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ ว่า แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

บทสัมภาษณ์เรื่อง “แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ” ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์จำนวน ๒ ตอน ดังนี้

๔.๕.๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๑๔ รูป ดังนี้

๑. พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุสาสก์ เจ้าคณะอำเภออุซัน
๒. พระครูสุตธรรมวิวัฒน์ รองเจ้าคณะอำเภออุซัน
๓. พระมหามังกร กนตปุญโญ รองเจ้าคณะอำเภออุซัน
๔. พระปลัดบำรุง สุณณวณฺณี เลขานุการเจ้าคณะอำเภออุซัน
๕. พระครูโสภณวิมลกิจ เจ้าคณะตำบลใจดี
๖. พระมหาสุขสัณฺญา กตปุญโญ เจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น
๗. พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ
๘. พระอธิการประดิษฐ์ วิสุทฺโธ เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร
๙. พระครูปลัดณัฐวุฒิ กุศลจิตโต เจ้าอาวาสวัดเสลานาก๊อ
๑๐. พระทรงกลด อภินนฺโท เลขานุการเจ้าคณะตำบลใจดี
๑๑. พระสมศักดิ์ เมธงฺกูโร เลขานุการเจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ
๑๒. พระพิศาล อภินนฺโท เลขานุการเจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น
๑๓. คุณบุญเชษฐ์ คำภา ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร
๑๔. คุณประดิษฐ์ ตาตม่วง ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร

๔.๕.๒. แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

๔.๕.๒.๑. แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน
จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย

๑) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน มีกระบวนการพัฒนาด้านเทคโนโลยี และการบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารไปสู่ความเจริญ และมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย การปกครองคณะสงฆ์ตามพระธรรมวินัย ของพระสงฆ์ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ มีการดูแลกันอย่างใกล้ชิด เหมือนพ่อดูแลลูก มีการอบรมนิสัยของพระบวชใหม่ ให้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย^๑

๒) โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น พระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ได้มีการจัดการประชุม

^๑ สัมภาษณ์ พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุสาสก์, เจ้าคณะอำเภออุซัน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

พระภิกษุสามเณรในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ ให้พระเถระผู้มีหน้าที่โดยตรงปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ให้เป็นแบบอย่างและรักษาพระธรรมวินัยให้สมบูรณ์ด้วยดี^๒

๓) เจ้าคณะผู้ปกครองไม่เอาใจใส่พระผู้ได้บังคับบัญชา ไม่แนะนำพร่ำสอนในเบื้องต้น เมื่อมีปัญหาขึ้นมา ก็มีการตัดสินแบบไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทำให้เกิดไม่เข้าใจในกันและกัน^๓

๔) เกิดจากพระสงฆ์อ่อนห่อนพระธรรมวินัย อ่อนต่อการศึกษาหลักพระธรรมวินัย ไม่เข้าใจวินัยอย่างถ่องแท้ และอุปสรรคขนาดหนัก คือ เทคโนโลยีที่มีคุณมหันต์และมีโทษอันดั่งพรหมกันนี้ ยังการประเมินผลให้มีความสำคัญกับการประชุม โดยสละเวลามาเข้าร่วมประชุม^๔

๕) มีการวางกฎระเบียบให้แก่คณะสงฆ์ด้วยการรณรงค์^๕

๖) ทำความเข้าใจในการบริหารงานตามจารีตพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ยังส่งเสริมการปรับปรุงทัศนคติภายในอาวาสในเขตปกครองให้เป็นลานธรรม^๖

๗) เปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการปกครอง^๗

๘) การปกครองที่จะให้ถูกต้องตามวินัย จริงๆ แล้ว บุคคลนั้นต้องมีใจในการประพฤติปฏิบัติ ให้หลุดพ้นจริง ถึงจะยึดมั่นในพระธรรมวินัยได้อย่างดี พระธรรมวินัยเป็นของละเอียดอ่อน ผู้ประพฤติจึงจะเห็นผลจริง มีการวางแผนการปกครองก่อน โดยมองถึงจุดเด่นจุดด้อยของการปกครองว่าจะปกครองอย่างไรให้อยู่ในความพอดี^๘

๙) อีกทั้งมีการรับฟังรายงานปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัดเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงอีกด้วย^๙

สรุปได้ว่า แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษด้านพระธรรมวินัย โดยพระสังฆาธิการได้แนะนำข้อวัตรปฏิบัติให้พระภิกษุ – สามเณร ทั้งหลายได้เข้าใจในความหมายของหลักธรรมวินัย เพราะการประพฤติปฏิบัติต่อพระธรรมวินัยอย่างละเอียดลึกซึ้ง ทำให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขความเจริญทำให้เกิดความศรัทธาต่อหมู่คณะของสังคม และเป็นแบบอย่างต่อการปกครองที่ดีอย่างมีระเบียบวินัย เมื่อพระสงฆ์เดินตามระเบียบพระธรรมวินัยจึงเกิดความสามัคคีขึ้น ทำให้ญาติโยมมีความศรัทธาเลื่อมใส เป็นที่พึ่งของญาติโยมทั้งหลายได้

๔.๕.๒.๒. แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน

จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

๑) ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็น แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ว่า รูปแบบแนวคิดและ

^๒ สัมภาษณ์ พระครูสุตธรรมวิวัฒน์, รองเจ้าคณะอำเภออุซัน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระมหามังกร กนตปัญโญ, รองเจ้าคณะอำเภออุซัน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูโสภณวิมลกิจ, เจ้าคณะตำบลใจดี, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ พระมหาสุขสัณญา กตปัญโญ, เจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธธรรมนิมิต, เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ พระอธิการประดิษฐ์ วิสุทโธ, เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

^๘ สัมภาษณ์ พระครูปลัดณัฐวุฒิ กุศลจิตโต, เจ้าอาวาสวัดเสลนาถกอก, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ พระปลัดบำรุง สุวณณณณ, เลขานุการเจ้าคณะอำเภออุซัน, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

วิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง^{๑๐}

๒)ในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๑๑}

๓)โดยเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม^{๑๒}

๔)การวางรูปแบบที่จะปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน พระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ มีรูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ ให้ดำเนินไปสู่ความเจริญและมั่นคงโดยปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ไม่ขัดต่อกฎ ระเบียบ แบบแผน มติ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคมและไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง พระสงฆ์บางรูปไม่ปฏิบัติตามและไม่เชื่อถือในคำสั่งนั้น บางรูปบางองค์มีพระลูกพี่เป็นใหญ่ จึงไม่เกรงใจใคร^{๑๓}

๕)ปกครองคณะสงฆ์ตามพระธรรมวินัยที่มีระเบียบข้อบังคับของพระธรรมวินัยและทำงานตามกฎหมายคณะสงฆ์^{๑๔}

สรุปได้ว่า แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการใช้รูปแบบแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์แบบการจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ การแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบของมหาเถรสมาคม การบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ให้ถือปฏิบัติต่อกฎ ระเบียบ แบบแผน มติ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคม ไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง จึงทำให้คณะสงฆ์อยู่กันอย่างมีความสุข และนำรูปแบบนั้นไปอบรมองค์กรต่าง ๆ ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๔.๕.๒.๓. แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามระเบียบวัด

๑)รูปแบบแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง มีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำ ในการบริหารคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม^{๑๕}

๒)พระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ มีการปฏิบัติงานการปกครองยึดตามพระธรรมวินัย ที่มีระเบียบข้อบังคับของพระธรรมวินัย^{๑๖}

๓)ทำงานตามกฎหมายคณะสงฆ์^{๑๗}

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระทรงกลด อภินนโท, เลขานุการเจ้าคณะตำบลใจดี, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระสมศักดิ์ เมธงกูโร, เลขานุการเจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระพิศาล อภินนโท, เลขานุการเจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ คุณบุญเชษฐ์ คำภา, ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ตาดม่วง, ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุศาสน์, เจ้าคณะอำเภออุซัน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูสุตธรรมวิวัฒน์, รองเจ้าคณะอำเภออุซัน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระมหามังกร กนตปัญโญ, รองเจ้าคณะอำเภออุซัน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔)กฎระเบียบบางวัดไม่เหมือนกัน บางวัดย่อหย่อน บางวัดก็อยู่ในระเบียบเกินไป ยากที่จะหาคนมาศึกษาพระธรรมวินัยได้ยากขึ้น เมื่อบางวัดระเบียบหย่อน จึงทำให้เกิดการละเมิดกันมากขึ้น อย่าเข้มงวดและมีการลงโทษอย่างจริงจัง ใช้เหตุผลตามพระธรรมวินัยและทำงานตามกฎหมายคณะสงฆ์^{๑๘}

๕)เคารพผู้อยู่ก่อนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน^{๑๙}

๖)เพิ่มความเข้มงวดในการตรวจตราภายในวัดและควรจัดให้มีกฎระเบียบอย่างเท่าเทียมกัน โดยต้องปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือและน่าเคารพเป็นตัวอย่างที่ดี^{๒๐}

๗)มีการยกย่องพระเถระผู้ทำคุณงามความดีและเชิดชูให้เป็นเกียรติประวัติ^{๒๑}

สรุปได้ว่า แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านตามระเบียบวัด พระสังฆาธิการท่านได้วางระเบียบของวัดเอาไว้ให้ปฏิบัติ เช่น เมื่อบวชเข้ามาแล้ว ต้องทำตามข้อระเบียบของวัดที่ตั้งไว้ ทำวัตรสวดมนต์ ช่วยกันทำความสะอาดอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กฎีให้มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา ทั้งเรื่องการนุ่งห่ม การฉัน ให้มีความสำรวมรักษากิริยามารยาทให้งดงาม และพร้อมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อพัฒนาบุคลากรให้ดียิ่งขึ้นไป

๔. ท่านคิดว่าปัจจุบันบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ มีปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ว่าการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พบว่าทัศนคติของพระสงฆ์โดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างการปกครอง เจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไป^{๒๒} ควรนำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจ^{๒๓} ควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการบริหาร^{๒๔} การแต่งตั้ง ถอดถอน รัฐควรมีบทบาทช่วยเหลือสถาบันศาสนามากขึ้น และนอกจากนี้ประชาชนควรเข้ามามีอำนาจในระดับที่เหมาะสม^{๒๕} เมื่อคณะสงฆ์หรือผู้ปกครองสงฆ์มีความเข้าใจเรื่องปัญหาต่าง ๆ แล้วหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดตรงประเด็น^{๒๖} ทำให้สามารถรับรู้ปัญหาและวางแผนการดำเนินงานให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตัวอย่างชัดเจนแล้ว ก็จะทำให้แก้ไขปัญหาให้แก่ภิกษุสามเณรด้านนี้ได้อย่างชัดเจนและประสิทธิภาพ^{๒๗} การทำงานที่จริงจังและมีการแจกงาน ประสานงานอย่างทั่วถึงกัน เข้าใจงานที่จะทำ ทำให้งานมีประสิทธิภาพอย่างดี^{๒๘}

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูโสภณวิมลกิจ, เจ้าคณะตำบลใจดี, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาสุขสัณฺญา กตปุญโญ, เจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต, เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระอธิการประดิษฐ์ วิสุทฺโธ, เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุสาสก์, เจ้าคณะอำเภออุซัน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูสุตธรรมวิวัฒน์, รองเจ้าคณะอำเภออุซัน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระปลัดบำรุง สุวณฺณณณ, เลขานุการเจ้าคณะอำเภออุซัน, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณวิมลกิจ, เจ้าคณะตำบลใจดี, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

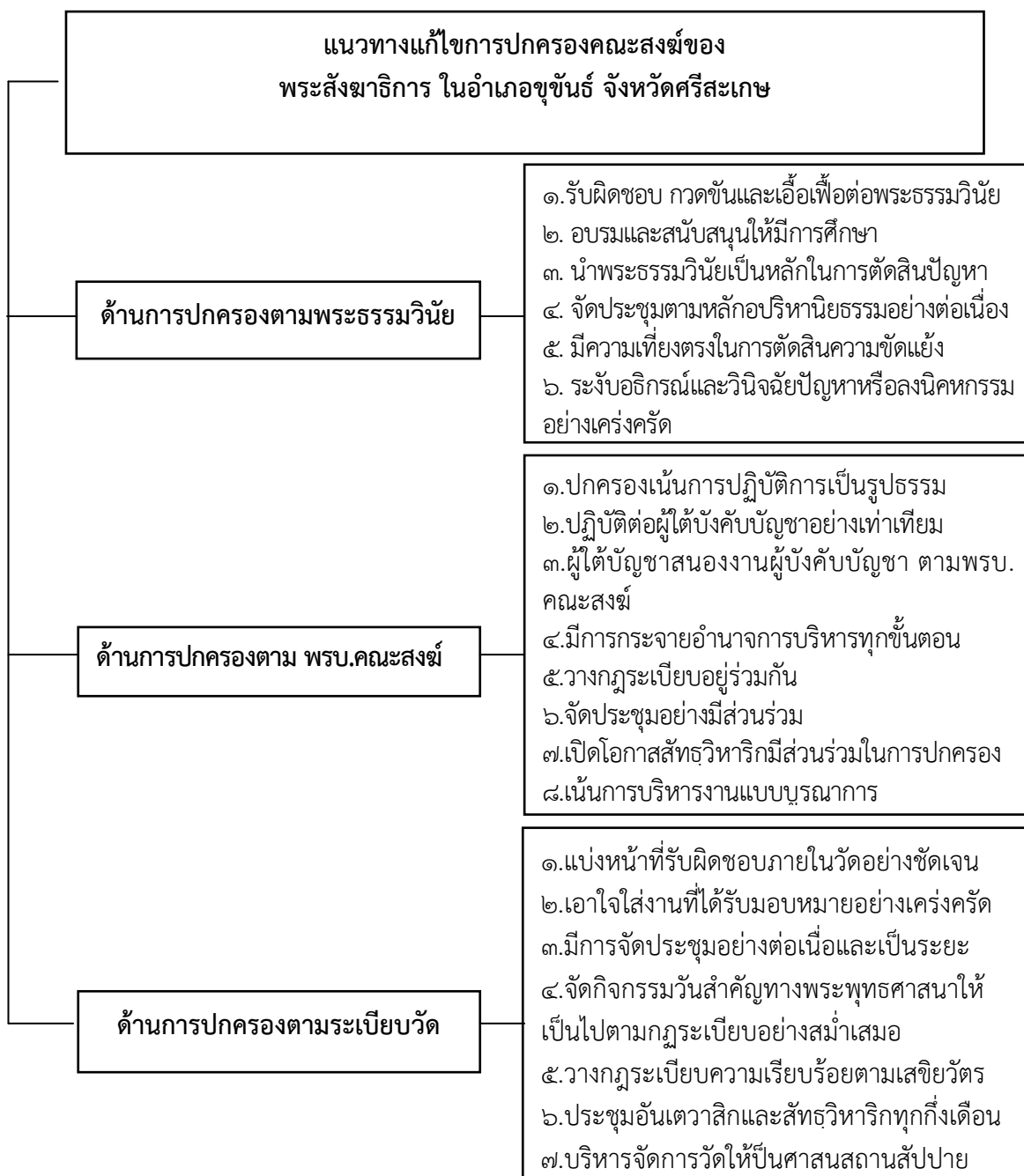
^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต, เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูปลัดนัฐวุฒิ กุศลจิตโต, เจ้าอาวาสวัดเสลานาก็อก, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระมหาหมิงกร กนตปุญโญ, รองเจ้าคณะอำเภออุซัน, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ แล้วนำมารวบรวมเรียบเรียงไว้ในงานวิจัยเล่มนี้ และจากการที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ และลงพื้นที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ตามแผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปลองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปลองค์ความรู้จากการวิจัย แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนซัน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ ผู้ทำหน้าที่ในการปกครองมีความรับผิดชอบ กวดขันและเฝ้าเพื่อต่อพระธรรมวินัย อบรมและสนับสนุนให้มีการศึกษา นำพระธรรมวินัยเป็นหลักในการตัดสินปัญหา จัดประชุมตามหลักอภิธานิธรรมอย่างต่อเนื่อง มีความเที่ยงตรงในการตัดสินความขัดแย้ง และระงับอธิกรณ์และวินิจฉัยปัญหาหรือลงนิคกรรมอย่างเคร่งครัด

ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ ผู้บริหารมีการปกครองเน้นการปฏิบัติการเป็นรูปธรรม ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม ผู้ใต้บัญชาสนองงานผู้บังคับบัญชา ตามพรบ.คณะสงฆ์ มีการกระจายอำนาจการบริหารทุกขั้นตอน มีการวางกฎระเบียบอยู่ร่วมกัน มีการจัดประชุมอย่างมีส่วนร่วม เปิดโอกาสสหวิทยาริกมีส่วนร่วมในการปกครอง และเน้นการบริหารงานแบบบูรณาการ

ด้านการปกครองตามระเบียบวัด มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ มีแบ่งหน้าที่รับผิดชอบภายในวัดอย่างชัดเจน เอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด มีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่องและเป็นระยะ จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้เป็นไปตามกฎระเบียบอย่างสม่ำเสมอ วางกฎระเบียบความเรียบร้อยตามเสขียวัตร ประชุมอันตวาสึกและสหวิทยาริกทุกกึ่งเดือน และมีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศาสนสถานสัปปายะ

สรุปได้ว่า การปกครองไม่ว่าจะแบ่งออกเป็นรายด้านก็ด้านก็ตาม ซึ่งกล่าวโดยรวมแล้วคือการบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด ให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบคำสั่ง และการประกาศของมหาเถรสมาคม โดยกิจการด้านการปกครองนั้นถือว่าเป็น บทบาทภารกิจในการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในปัจจุบันนอกจากเจ้าอาวาสจะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายคณะสงฆ์ เป็นต้นแล้ว สิ่งที่สำคัญที่พึงตระหนัก คือความเจริญมั่นคงของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชนและสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการอย่างมีระเบียบและต้องการทำอย่างต่อเนื่อง

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผางจังหวัดศรีสะเกษ ” มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ (๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค การปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกสถานภาพตามส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษโดยดำเนินการวิจัยตามวิธีวิจัยดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) กับกลุ่มพระสงฆ์ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๒๘๐ รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๓๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ สถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage : %) และพรรณนาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอธิบายระดับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) และสถิติเชิงอนุมาน ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิกการศึกษาสามัญ ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีที่ตัวแปรต้นมีสองกลุ่ม และใช้สถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance : ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรต้นมีสามกลุ่มขึ้นไป หากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีการ LSD (Least Significant Different : LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จำนวน ๑๔ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตของผู้วิจัย ผลการวิจัยสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี อายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๑๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๖ รองลงมาคือ มีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๒ อายุมากกว่า ๕๐ ปี จำนวน ๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕ และน้อยที่สุด คือ มีอายุ ๒๑ - ๓๐ ปี จำนวน ๔๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖

๕.๑.๒ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$ = ๔.๐๓ , S.D. = ๐.๕๒๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านการปกครองภายในวัด ($\bar{X}$ = ๔.๑๙ , S.D. = ๐.๕๖๙) รองลงมาคือ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ($\bar{X}$ = ๔.๑๐ , S.D. = ๐.๕๗๙) และด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ($\bar{X}$ = ๓.๘๑ , S.D. = ๐.๖๑๔)

(๑) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๔.๑๐, S.D. = ๐.๕๗๙) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง มากและมากที่สุด อันดับหนึ่งคือ พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการลงอุปสมถกรรมสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ อันดับสองคือ พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการกำหนดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๓ อันดับสามคือ พระสังฆาธิการได้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของคณะสงฆ์ในเขตความรับผิดชอบของตนเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๖ และอันดับสุดท้ายคือ พระสังฆาธิการได้มีการอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรให้ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๘๙

(๒) ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๘๑, S.D. = ๐.๖๑๔) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับน้อย ปานกลางและมาก อันดับหนึ่งคือ พระสังฆาธิการได้มีการแต่งตั้งไวยาวัจกรให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ได้กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๖ อันดับสองคือ พระสังฆาธิการได้ปกครองพระภิกษุสามเณรที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ และพระสังฆาธิการได้มีการได้มีการประชุมพระพระสังฆาธิการประจำเดือนที่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนจัดประชุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ อันดับสามคือ พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดเพื่อชี้แจงกฎระเบียบต่างๆตามวาระให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ และอันดับ

สุดท้ายคือ พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณร เพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๕

(๓) **ด้านการปกครองตามระเบียบวัด** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษด้านการปกครองตามระเบียบวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๔.๑๙$, S.D. = ๐.๕๖๙) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับหนึ่งคือ พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ อันดับสองคือ พระสังฆาธิการได้จัดให้พระภิกษุสามเณรมีการทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ อันดับสามคือ พระสังฆาธิการได้มีการกำกับดูแลและจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีความมั่นคงแข็งแรง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ และพระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบสำหรับพระภิกษุ สามเณรภายในวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ และอันดับสุดท้ายคือ พระสังฆาธิการได้มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษแตกต่างกัน พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษในบทบาทด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนบทบาทในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามระเบียบวัด พระสงฆ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษแตกต่างกัน พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีที่มีพรรษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษในบทบาททั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองตามระเบียบวัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับการเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ ในอำเภอขุนันธ์ จังหวัดศรีสะเกษในด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามระเบียบวัด จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ภิกษุเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ภิกษุ ในอำเภอขุนันธ์ จังหวัดศรีสะเกษในด้านภาพรวม ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองตามระเบียบวัด จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไข
ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษแตกต่างกัน พบว่า
พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะ

สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษจำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษในบทบาทด้านการปกครองตามระเบียบวัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนบทบาทด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระสงฆ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๕.๑.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และด้านการปกครองตามระเบียบวัด สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย มีปัญหาอุปสรรค คือ ขาดการอบรมพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด และไม่กวดขันเรื่องการเฝ้าเพื่อต่อพระธรรมวินัยในเสถียวัตร ขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครอง และผู้นำไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านการปกครองอย่างเต็มที่ มีเพียง ส่วนข้อเสนอแนะ ควรให้มีการเพิ่มความรับผิดชอบในการกวดขันเรื่อง การเฝ้าเพื่อต่อพระธรรมวินัย ในเสถียวัตร ให้ผู้ทำหน้าที่ในการปกครองควรได้รับการอบรมและสนับสนุนให้มีการศึกษาให้มากที่สุดโดยเฉพาะผู้นำผู้บริหารระดับสูง และควรแสดงความสำคัญของการปกครองให้ผู้นำทราบอย่างชัดเจน

๒. ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีปัญหาอุปสรรค คือ ผู้ได้บังคับบัญชาไม่สนองงานเจ้าคณะผู้ปกครอง ซึ่งผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบาย และเจ้าคณะปกครองมีวิทยุติดน้อยกว่าผู้ได้บังคับบัญชา ส่วนข้อเสนอแนะ ผู้บริหารควรปกครองปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย ต้องปฏิบัติต่อผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน และผู้ได้บัญชาควรสนองงานผู้บังคับบัญชา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

๓. ด้านการปกครองตามระเบียบวัด มีปัญหาอุปสรรค คือ พระสังฆาธิการไม่แบ่งหน้าที่ให้ภิกษุสามเณรภายในวัดช่วยดูแลรักษา อย่างชัดเจน โดยบางรูปขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการปกครองขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และคณะสงฆ์ยังขาดการจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อเสนอแนะ ควรมีการแบ่งหน้าที่ให้ภิกษุสามเณรภายในวัดช่วยดูแลรักษา อย่างชัดเจน ควรเอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด และควรมีการจัดประชุมอย่างเป็นระยะ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยนี้ กล่าวถึงการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีแนวทางแก้ไขปัญหาการ

ปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ จากผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก คือ ๑) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ๒) ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๓) ด้านการปกครองตามระเบียบวัด

แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านมีประเด็นนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๑. ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ผลการวิจัยพบว่าแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การปกครองของจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลักที่ใช้ในการบริหารครั้งนั้น คือพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรมและบัญญัติพระวินัย เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา ปัจจุบันการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ข้อ ๕ ว่าด้วยเรื่อง การได้แก่ กิจการคณะสงฆ์จะต้องถือเป็นการระงับที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา หรือเพราะเกี่ยวข้องกับการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนา มี ๖ ฝ่าย คือ ๑) การปกครองเพื่อความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสงเคราะห์^๑ การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัดปทุมธานี พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๓.๙๑) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ พระสงฆ์บางไม่เข้าใจพระธรรมวินัยและหมายคณะสงฆ์ และผู้ปกครองขาดการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณร มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางระเบียบและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางปกครอง แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ควรอบรมพระภิกษุให้มีสมณ

^๑พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

สัญญาและอบรมในเรื่องพระธรรมวินัย จรรยา มารยาทการปฏิบัติอันเกี่ยวพิธีหรือแบบอย่างที่ดี และมีการดูแลพระสงฆ์ภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม รวมทั้งมีการยกย่องและชมเชยพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบกิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ

๒. ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กฤตดา มมตะขบ** ได้วิจัยเรื่องเกี่ยวกับ ทศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ พบว่าทศนคติของพระสงฆ์โดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจเห็นว่า โครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองของประเทศ เจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไปควรนำพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจ ตัดสินปัญหา ควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในทุกขั้นตอนของการบริหาร การแต่งตั้ง และถอดถอน รัฐควรเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสถาบันศาสนามากขึ้นและนอกจากนี้ประชาชนควรเข้ามามีอำนาจในระดับที่เหมาะสม^๒

๓. ด้านการปกครองตามระเบียบวัด ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษด้านการปกครองตามระเบียบวัด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **พิพัฒน์ภัสร์ บุญเทียน** ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศ ของเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา”, จากการศึกษาพบว่า ๑.เจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา มีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ๒.เจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมาที่มีสมณศักดิ์ต่างกัน มีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยเจ้าอาวาสที่เป็นสัญญาบัตรมีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศสูงกว่าเจ้าอาวาสที่ไม่เป็นสัญญาบัตร ๓. เจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมาที่มีพรรษาต่างกันมีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีพรรษามาก ปานกลาง และน้อย มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรม การบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในทุกด้าน ๔. เจ้าอาวาสในจังหวัด

^๒ กฤตดา มมตะขบ, “ทศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕).

นครราชสีมาที่อยู่วัดประเภทต่างกัน มีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยเจ้าอาวาสที่อยู่วัดประเภทพุทธสีมามีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการบริหารวัดตาม หลักปฏิรูปเทศสูงกว่าเจ้าอาวาสที่อยู่วัดประเภทสำนักสงฆ์ ๕. เจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมาที่อยู่วัดขนาดต่างกัน มีพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่อยู่วัดขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยระดับ พฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกด้าน^๓

๕.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๕ ด้าน ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักรธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิกการศึกษาสามัญ พบว่า พระสงฆ์ที่มี พรรษาและวุฒิกศึกษานักรธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวม แตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยด้านอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิกศึกษาเปรียญธรรม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

(๑) อายุ พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามระเบียบวัด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธนดล นาคสุวณโณ^๔ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดบุรีรัมย์” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

(๒) พรรษา พระสงฆ์มีช่วงพรรษาที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไข ปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมและพิจารณาราย

^๓พิพัฒน์ภัสร์ บุญเทียน, “การศึกษาพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศ ของเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา”, *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๗).

^๔พระธนดล นาคสุวณโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ด้านแล้ว พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระณัฐพล จิตธิมโม (ปราบพินาศ)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการปกครอง ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาบาลี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีที่มีอายุ วุฒิกการศึกษา วุฒิกศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน^๕

(๓) **วุฒิกศึกษานักธรรม** พระสงฆ์มีวุฒิกศึกษานักธรรมที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมและพิจารณารายด้านแล้ว พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากพระสงฆ์สามเณรในเขตปกครองส่วนมากจบการศึกษาระดับนักธรรมชั้นเอกแล้ว ดังนั้นจึงมีความรู้ความสามารถในหลักธรรมพอสมควร จึงทำให้เข้าใจหลักของพระธรรมวินัยได้ง่าย แต่ก็มีเป็นบางส่วนที่ปฏิบัติแปลกจากหมู่เนื่องจากไม่เข้าใจหลักธรรมวินัยอย่างถ่องแท้ แต่อย่างไรก็ตามพระสังฆาธิการ ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไปก็มีการสอดส่องดูแลกันอย่างครอบคลุมและทั่วถึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ จำนวนพรรษา วุฒิกศึกษาทางธรรม วุฒิกศึกษาทางบาลี และวุฒิกศึกษาทางสามัญ มีผลให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ และผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่าขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบาย และขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ในการปกครองแนวทางใน

^๕พระณัฐพล จิตธิมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

การแก้ไขปัญหาก็ได้แก่ ควรดูแลพระสงฆ์ให้ทั่วถึงและเสมอภาค ทั้งต้องสนับสนุนให้การศึกษากับพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอนครชัยศรีเพื่อจะได้มีพระภิกษุสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น^๒

(๔) **วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม** พระสงฆ์มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมที่ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนซัน จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านการปกครองตามระเบียบวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก พระสงฆ์ที่มีการศึกษาระดับเปรียญธรรมนั้นมีน้อยและเป็นวงจำกัดอีกทั้งยังไม่ค่อยมีการสนับสนุนการศึกษาเปรียญธรรมจากหน่วยงานภายนอกมากนัก จึงเป็นปัจจัยทำให้มีพระสงฆ์สามเณรสนใจน้อย อีกทั้งยังไม่ค่อยมีการส่งเสริมในเรื่องนี้กันอย่างจริงจัง แต่อย่างไรก็ตามการปกครองคณะสงฆ์นั้น พระสงฆ์ก็มีแบบแผนแบบอย่างในการปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักของพระธรรมวินัย ซึ่งได้แก่เจ้าคณะผู้ปกครอง ซึ่งถือว่าเป็นระดับพระมหาเถระที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พระสงฆ์สามเณรในเขตปกครอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ **พระอธิการชรัตน์ วิฑิตคุโณ (มีแก้ว)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระภิกษุและสามเณร มีความเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๓.๖๐) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า พระภิกษุและสามเณรมีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = ๓.๗๐) ในด้านการปกครอง ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$ = ๓.๔๘) ในด้านการศึกษาสงเคราะห์

๒. บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยภาพรวม พระภิกษุและสามเณร ที่มีสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนใหญ่ตอบเกี่ยวกับพระสังฆาธิการภายในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะว่า พระภิกษุและสามเณร ผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาส่วนใหญ่ยังไม่เห็นผู้บริหารหรือผู้ปกครองทำหน้าที่ในการบริหารอย่างเต็มกำลังความสามารถ แต่กล่าวโดยภาพรวมถึง

^๒ พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร), บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

หน่วยงานต่างๆ ต่อบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมาก แสดงว่ามีการวางแผน นโยบายและวัตถุประสงค์ ในการบริหารงานได้เป็นอย่างดีตลอด ถึงการวางตัวบุคคลในการทำงานได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น พระภิกษุและสามเณรหรือผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาต้องการให้ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นมีภาวะความเป็นผู้นำที่ดีและทำงานอย่างเต็มความสามารถของตนเอง ด้วยความเสียสละ สามัคคี อุดหนุนและเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ^๗

(๕) **วุฒิการศึกษาสามัญ** พระสงฆ์มีวุฒิการศึกษาสามัญที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็น ต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชุมพวง จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็น แตกต่างกันในการปกครองตามพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามระเบียบวัด อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระณัฐพล จิตธมโม (ปราบพินาศ)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการปกครอง ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานครจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาบาลี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีที่มีอายุ วุฒิการศึกษา วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน^๘

^๗ พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว), บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๘ พระณัฐพล จิตธมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอ
ขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑) ควรจัดตั้งกรรมการคอยเอาใจใส่ ในเรื่องการปกครองและจัดให้อยู่ในระเบียบวินัย
ของ พ.ร.บ. คณะสงฆ์

๒) ควรมีการอบรมผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาบ่อยๆ เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันอย่างมี
ระเบียบเรียบร้อย

๓) ควรจัดตั้งองค์กร เพื่อเอาไว้ระงับเหตุหรืออิกรณ์ ของวัดจะได้ไม่เสียหาย

๔) ควรสร้างความสามัคคี ระหว่างเจ้าคณะผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างพื้กับ
น้อง หรือพ่อกับลูก

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษารูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ในอำเภอขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ

๒) ควรศึกษารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ

๓) ควรศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนันท์ จังหวัดศรี

สะเกษ

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, วัดพัฒนา ๔๓, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๔๓.

กรมการศาสนา, วินัยบัญญัตินักรธรรมชั้นตรี, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ
ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒.

_____,คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์,
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

ชบวน พลตรี, มนุษย์กับสังคม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไอลิเยนส์โตร, ๒๕๔๔.๕๔.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓(พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์”, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, ทฤษฎีองค์การ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๔๙. .

คณินนิตย และสุบรรณ จันทบุตร, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัด
หนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี, กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕.

งามพิศ สัตย์สวณ, สังคมและวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
, ๒๕๔๗.

จันทราณี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง.
ม.ท.ป, ๒๕๓๖.

ชูป กาญจนประกร, หลักรัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
พ.ศ. ๒๕๑๐, น. เอกสารประกอบคำบรรยาย ๒๕๐๖.

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.ดร, ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ, กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ทองศรี กำภู ณ อยุธยา, การบริหารงานบุคคลในแนวทางใหม่, กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ตุลา,
๒๕๔๓.

ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๙, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนา
พานิช, ๒๕๓๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธนจรัส พูนสิทธิ์, **การจัดการองค์การและการบริหาร**, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, กรุงเทพมหานคร: อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒.
- นิตย สัมมาพันธ์, **ภาวะผู้นำพลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ**, กรุงเทพมหานคร: อินโนกราฟฟิกส์, ๒๕๔๖.
- บรรจบ เนียมมณี, **หลักการบริหาร**, กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๓.
- ประกอบ กรรณสูตร, **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประณม แสงสว่าง, **การบริหารการศึกษาเบื้องต้น**, Introduction to Educational Adminstration, ๒๕๔๘.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร, **สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง**, กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.
- ปราชนา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน, **ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน, **ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- ปิยโสภณ, **ก้าวใหม่แห่งคณะสงฆ์ การศึกษาเผยแผ่นำการปกครอง - ก่อสร้าง**, กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เจียฮั่ว, ๒๕๔๖.
- พระครูวิรุฬห์พัฒนกิจ, “ความเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารและอบรมความรู้พระสงฆ์ในเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, **หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอิสเทิร์นเอเซีย, ๒๕๕๐.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), **เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการกคณะสงฆ์และการศาสนา**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วินดาต้าโปรดักส์, ๒๕๔๘.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- _____ **พุทธวิธีในการบริหาร**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปณโณ), การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค ๒ ภาคปฏิบัติการ, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗-๒๘.

_____ นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), ธรรมปริทัศน์ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๕๕ - ๕๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖, หน้า ๒๑๑-๒๑๒.

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

พระไพศาล วิสาโล, พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกวิกฤต, กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖.

พระมหาไพฑูรย์ วรณบุตร, การบริหารคณะสงฆ์ไทย, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐.

พระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), คนสำราญงานสำเร็จ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.

พระมหาสมทรง สิรินธโร, บทบาทของพระสงฆ์ไทยในอนาคต, กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๔๕.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

_____, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

_____, คุณธรรมสำหรับนักบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์, กรุงเทพมหานคร: ชัยมงคลพริ้นติ้ง, ๒๕๔๘.

พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), การบริหารเชิงพุทธในการบริหารธุรกิจแบบพุทธ, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.

พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕.

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____, ธรรมกับไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๗.
- พระราชวรมณี (ประยูรย์ ปยุตโต), สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๗.
- พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมศรี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พะยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, กรุงเทพมหานคร: พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พุทธทาสภิกขุ, การบริหารธุรกิจแบบพุทธ, กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, มปป.
- ภัทรพร สิริกาญจน์, หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทพระคำเขียน สุวณโณ ในการพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.
- มณฑนา อินทุสมิต, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร : พุทธธรรมเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษา, เลย: สถาบันราชภัฏเลย, ม.ป.ป., ๒๕๔๙.
- มัลลิกา ต้นสอน, การจัดการยุคใหม่, กรุงเทพมหานคร: เอกซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔.
- ยนต์ ชุ่มจิต, การศึกษาและความเป็นครูไทย, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนส์ไตร์, ๒๕๔๔.
- รุจา ภูไพบูลย์, การพยาบาลครอบครัว : แนวคิดทฤษฎีและการนำมาใช้, ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- วีระ อำพันสุข, พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : เอรวิณการพิมพ์, ๒๕๒๖.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, การจัดการและพฤติกรรมองค์กร, กรุงเทพมหานคร : บริษัท อีระฟิล์มและโซเท็กซ์ จำกัด, ๒๕๕๐.
- สงวนศรี วิรัชชัย, จิตวิทยาสังคม, กรุงเทพมหานคร: ศิษษาพรการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสังฆาธิการ, กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗.
- สมคิด บางโม, การบริหาร, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
- _____, การบริหาร, กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์, ๒๕๕๐.
- สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.
- สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- สมาน รังสิโยภักดิ์ และสุธี สุทธิสมบุญ, หลักการบริหาร, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สวัสดิการสำนักงาน, ๒๕๒๗.
- สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : พัทธอักษร, ๒๕๔๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน**, กรุงเทพมหานคร: มปป., ๒๕๕๕.

_____, **สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน**, ม.ป.ป., ๒๕๕๙.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **กฎหมายเถรสมาคม**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕.

สิริภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสตร์การเมือง**, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๕.

สุชา จันทรเฒ, **จิตวิทยาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๑.

สุพัตรา สุภาพ, **สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๕.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์, **ปรัชญาการศึกษาศาสตร์และศิลป์แห่งการปฏิรูปการเรียนรู้**, กรุงเทพมหานคร : เรื่องเกี่ยวกับการพิมพ์, ๒๕๕๕.

เสนาะ ดิยาวี ศ., **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๖.

แสวง อุดมศรี, **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

อภิรักษ์ จันตะนี, **การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ**, ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิชาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๙.

๒. วิทยานิพนธ์ / งานวิจัย :

กฤศดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕).

กฤศดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕).

ทวี ขจรกุล, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๕๗).

ทวี ขจรกุล, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๕๗).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระยุพธนา รมณียธมโม (แก้วกันหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระมหาสุวิทย์ คงช่วย, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ, ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๓).
- พิพัฒน์ภัสร์ บุญเทียน, “การศึกษาพฤติกรรมการบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศ ของเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา”, **ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗.
- พระมหาเรีงศักดิ์ พิมพ์สกุล, “รูปแบบการบริหารวัดในทศวรรษหน้า”, **การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗.
- ทศธร ภูวก, “สภาพและปัญหาการบริหารวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค๑๓”, **การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗).
- บุญช่วย จันทร์เหาะ, “พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔).
- ปกรณ ศรีดอนไผ่, “บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓).
- ประดิษฐ์ บอดิจีน, กระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดกลุ่มภาคเหนือ, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๘).
- พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต, “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีจังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).
- พระครูสังฆรักษ์พิศวีร์ ธีรปัญโญ, “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการใจจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).
- พระครูสังฆวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร), บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูสุภาติวุตติกิจ (เฉลิมชัย อภิชาโต), บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**,
(สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๕).
- พระณัฐพล จิตติธมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความ
คิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).
- พระณัฐพล จิตติธมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความ
คิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).
- พระณัฐพล จิตติธมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความ
คิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของคณะ
สงฆ์ จังหวัดปทุมธานี, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของคณะ
สงฆ์ จังหวัดปทุมธานี, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).
- พระอนดล นาคสุวรรณโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
บัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).
- พระอนดล นาคสุวรรณโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).
- พระใบฎีกาสมชาย ธมมธโร (สีหบุตร), บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอ
เสนาห์ จังหวัดสระบุรี, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).
- พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด
กระบี่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘).
- พระมหาขวลิต ขาตเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษา
เฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**,
(บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมหาทองดี อภิภูจน (ตรีตระกูล), ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำ ในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์เขตภาคเหนือและเขตบางแค กรุงเทพมหานคร, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).
- พระมหาบุญมี อธิบุญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).
- พระมหาณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).
- พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข : ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗).
- พระมหาศักดิ์พิชิต จานสิทธิ (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธิธาดาธิบดี (วีระภทฺทจารี)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).
- พระอธิการชรัตน์ จิตคุโณ (มีแก้ว), บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).
- สัมฤทธิ์ ท่าเหล็กเจริญ, “ปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖).
- สุรพล สุวดีกุล, “ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).
- อารยา กอบความดี, “การบริหารวัดตามหลักธรรมมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดสามพราน จังหวัดนครปฐม , กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

๓. สัมภาษณ์:

- สัมภาษณ์ คุณบุญเชษฐ์ คำภา, ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ คุณประดิษฐ์ ตาตมวง, ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูปลัดณัฐวุฒิ กุศลจิตโต, เจ้าอาวาสวัดเสลานากี้ออก, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุศาสน์, เจ้าคณะอำเภออุ้ม, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต, เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.สัมภาษณ์ พระครูสุตธรรมวิวัฒน์, รองเจ้าคณะอำเภออุษันต์, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
สัมภาษณ์ พระครูโสภณวิมลกิจ, เจ้าคณะตำบลใจดี, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
สัมภาษณ์ พระทรงกลด อภินนโท, เลขานุการเจ้าคณะตำบลใจดี, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
สัมภาษณ์ พระปลัดบำรุง สุวณณวณฺสี,เลขานุการเจ้าคณะอำเภออุษันต์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
สัมภาษณ์ พระพิศาล อภินนโท, เลขานุการเจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
สัมภาษณ์ พระมหามังกร กนตปัญโญ, รองเจ้าคณะอำเภออุษันต์, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
สัมภาษณ์ พระมหาสุขสัณฺญา กตปัญโญ, เจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
สัมภาษณ์ พระสมศักดิ์ เมธงกูโร, เลขานุการเจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.
สัมภาษณ์ พระอธิการประดิษฐ์ วิสุทโธ, เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๔. เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

ข้อมูลจาก : สถิติของสำนักงานเลขานุการ เจ้าคณะอำเภออุษันต์ อำเภออุษันต์ จังหวัดศรีสะเกษ,๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐
ข้อมูลจาก : สถิติของสำนักงานเลขานุการ เจ้าคณะอำเภออุษันต์ อำเภออุษันต์ จังหวัดศรีสะเกษ,๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐.
สำนักงานเจ้าคณะอำเภออุษันต์ จังหวัดศรีสะเกษ, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ,(เอกสารอัดสำเนา), วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐,

๕. สื่อออนไลน์ :

การบริหารกับการจัดการ, (เข้าถึง ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓), www.sianhr.com.,
การบริหารกับการจัดการ, (เข้าถึง ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓), www.sianhr.com,

๕. ภาษาอังกฤษ :

Cohan & Orbuch, Introduction to sociology, (Singapore: Mc Graw-Hill, 1997), p.43
Dale Yoder, **Personnel Principles and Policies**, fourth printing, (Englewood Cliffs: New Jersey Prentice - Hall, Inc. 1956), p.7.
Don Hellriegel, **Management**. third edition, (Addison - Wesley Publishing Company .Imc., 1982), p.6.
E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, second edition, (California: Science Research Associates Inc.,1995), p.3.
Gulick L. and Urwick J., **Papers on the Science of Administration**, (New York: Institute of Public Administration, 1973), pp.18-19.
Luther Gulick and Lyndall Urwick, **Papers on the Science of Administration**, (New York: Institute of Public Administration, 1937), pp. 37-38.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Taylor Frederick W, **The principle of sciencetific Management**, (Norcross, GA: Engeneering and Management Press, 1998), p.87.

William Ouchi, **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971), p. 283.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๕/๒/๒๓๔

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ดร.

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระชัย สุนตกาโย

โทรติดตอ. ๐๘๘๘-๗๒๑๔-๐๔๓

ตรวจ ๖๖๖

พระปลัดระพิน พุทธิสาร

29/11/2560

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๓๔

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดุฒิ หมั่นมี

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสนประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนยี่ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระชัย สุนตกาโย

โทรติดต่อน. ๐๘๘-๗๒๑๔-๐๔๓

ตรวจแล้ว/แล้ว
๐๐๕๕
ธิดุฒิ
(ผศ.ดร. ธิดุฒิ หมั่นมี)
๒๕/๑๑/๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๓๔

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ดร.

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุษันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระชัย สุนตกาโย

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๘-๗๒๑๔-๐๔๓

ยื่นคืนอนุเคราะห์

ได้ตรวจและปรับแก้ไขแล้ว

(พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ,ดร.)

๑๑/๑๑/๒๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๓๔

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระชัย สุนตกาโย

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๘-๗๒๑๔-๐๔๓

อนึ่ง ท.พ.ก.ไปตรงออกให้ด้วย
สำหรับในหนังสือฉบับนี้
รัฐพล เย็นใจมา
ดร.รัฐพล เย็นใจมา
๒๕๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๕ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๓๔

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนยี่ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ได้ให้คำแนะนํารวมทั้ง
เครื่องหมายเรียบร้อยแล้ว
ดร. สุริยา รักษาเมือง
๒๗/๑๑/๖๐

ผู้ประสานงาน: พระชัย สุนตกาโย

โทรติดตอ. ๐๘๘-๗๒๑๔-๐๔๓

ภาคผนวก ข.

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ

คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC.)

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัย
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและหาค่า IOC.
เรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ

คำชี้แจง : ขอความอนุเคราะห์ในการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยผู้วิจัยได้ทำการวิจัยแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ อันจะเป็นประโยชน์ในการปกครองทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรคและพัฒนาระบบการปกครองของพระสังฆาธิการ โปรดตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านตามความเป็นจริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม หรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น
๒. แบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ดังนี้
 - ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ
 - ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ

พระชัย สมนทกโย (สุขเฉลิม)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาภาควิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีการศึกษา ๒๕๖๐

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC.)
ของพระชัย สุนตกาโย (สุขเฉลิม)
แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง
“ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ”

ข้อ	แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุษันท์ จังหวัดศรีสะเกษ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑. ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย								
๑	พระสังฆาธิการได้มีการควบคุมดูแลพระภิกษุสามเณรในปกครองให้สงบเรียบร้อยตามหลักพระธรรมวินัย	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒	พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓	พระสังฆาธิการได้มีการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้งหรือลงนิคหกรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พระสังฆาธิการได้มีการปฏิบัติตนเองให้เป็นแบบอย่างตามพระธรรมวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการลงอุโบสถกรรมทุกกึ่งเดือน	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการกำหนดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๗	พระสังฆาธิการได้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๘	พระสังฆาธิการได้มีการทำแผนงานโครงการต่างๆให้ยืดหยุ่นตามพระธรรมวินัยต่อความเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลงานตามเป้าหมายที่ต้องการ	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๙	พระสังฆาธิการได้มีการวิเคราะห์ผลจากพระธรรมวินัยเพื่อนำไปวางนโยบายในการนำไปสู่การปฏิบัติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	พระสังฆาธิการได้มีการอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรให้ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอบุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๒.ด้านการปกครองตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์								
๑	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบ ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสังฆาธิการได้มีการศึกษาวิเคราะห์ นโยบายของมหาเถรสมาคมเพื่อการ วางแผนปกครอง	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓	พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุม พระภิกษุสามเณร เพื่อชี้แจงกฎระเบียบ ตามวาระต่างๆ	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	พระสังฆาธิการได้ปกครองพระภิกษุ สามเณร ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕	พระสังฆาธิการได้มีการจัดศาสนสมบัติ ของวัดให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	พระสังฆาธิการมีการแต่งตั้งรองเจ้า อาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูป ใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการ แทน ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อยู่และไม่ อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วคราว ตามกฎมหา เถรสมาคม	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๗	พระสังฆาธิการได้มีการลงนิกหกรรม เกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ปกครอง สงฆ์ซึ่งดำรงตำแหน่งต่างๆให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๘	พระสังฆาธิการได้มีการแต่งตั้งไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ ได้กำหนดไว้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุม พระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดเพื่อชี้แจง กระเบียบต่างๆตามวาระให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	พระสังฆาธิการได้มีการเข้าประชุมพระ สังฆาธิการประจำเดือนตามที่เจ้าเจ้าคณะ ผู้ปกครองกำหนด	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ	แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๓. ด้านการปกครองภายในวัด								
๑	พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการ กิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ- รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๐.๘๐	ใช้ได้
๒	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ แก่พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนันห้ามดื่มสุรภายใน บริเวณวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสังฆาธิการได้มีการกำกับดูแลและ จัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นระเบียบ เรียบร้อยและมีความมั่นคงแข็งแรง	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบ ให้พระภิกษุสามเณรลงทำวัตรสวดมนต์ เช้า-เย็น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการประชุม พระภิกษุสามเณรและคณะกรรมการวัด ศิษย์วัด	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	พระสังฆาธิการได้มีการยกย่องและ ชมเชยพระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติตาม กฎระเบียบและกิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๗	พระสังฆาธิการได้มีการดูแลพระภิกษุ สามเณรภายในวัดอย่างทั่วถึงเท่าเทียม กันและเป็นธรรม	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๘	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบ สำหรับพระภิกษุ สามเณรภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	พระสังฆาธิการได้มีการสนับสนุนให้ พระภิกษุสามเณรได้เรียนแผนกธรรม และบาลี ปรีชาสามัญ,ปรีชาธรรม	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๐	พระสังฆาธิการได้มีการจัดกิจกรรมใน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่นวันมา บูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็น ต้น อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
ขอหนังสือความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล
เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๘๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระครูประกาศ์สุตาลังการ เจ้าคณะอำเภอลำไทร จังหวัดศรีสะเกษ
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอลำไทร จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในการปกครองของพระคุณท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพ

3๕๓๕๖๖

 (พระครู/พระสังฆาธิการ)
 เจ้าคณะอำเภอลำไทร

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try out)
หาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

ชื่อ พระชัย สุนตกาโย นามสกุล สุขเฉลิม รหัสนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มจร.

Scale : ALL VARIABLES

Case Processing Summary

	N	%
Valid	30	100.0
Cases Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all
variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.967	34

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	126.2000	561.631	.320	.968
a2	126.5333	553.826	.452	.967
a3	127.2333	536.582	.609	.967
a4	126.8667	523.378	.762	.966
a5	126.5667	554.995	.368	.968
a6	126.5333	540.240	.746	.966
a7	126.9333	525.702	.851	.965
a8	126.5667	559.030	.285	.968
a9	126.7667	538.444	.680	.966
a10	126.6667	525.937	.868	.965
b1	126.3667	552.878	.543	.967
b2	126.6667	537.557	.754	.966
b3	126.7333	525.737	.881	.965
b4	126.9333	516.909	.852	.965
b5	126.3667	557.982	.386	.968
b6	126.5000	540.241	.583	.967
b7	127.0000	528.086	.850	.965
b8	126.8000	527.907	.649	.967
b9	126.7000	550.476	.487	.967
b10	126.3667	534.775	.750	.966
c1	126.3333	547.695	.607	.967
c2	126.6333	529.671	.778	.966
c3	126.9000	526.007	.848	.965
c4	126.9000	522.766	.787	.966
c5	126.7333	564.185	.157	.969
c6	126.8667	547.895	.603	.967
c7	126.9667	529.189	.780	.966
c8	126.8333	528.023	.716	.966
c9	126.8333	541.506	.625	.967
c10	126.7333	533.564	.743	.966
รวมa	126.6000	542.403	.782	.966
รวมb	126.5500	536.661	.898	.965
รวมc	126.7833	534.701	.799	.966
รวมทุกด้าน	126.6333	536.930	.930	.965

ภาคผนวก จ
รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย
และหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

๑.	พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุศาสน์	เจ้าคณะอำเภอบุขันธุ์
๒.	พระครูสุตธรรมวิวัฒน์	รองเจ้าคณะอำเภอบุขันธุ์
๓.	พระมหามังกร กนตปัญโญ	รองเจ้าคณะอำเภอบุขันธุ์
๔.	พระปลัดบำรุง สุวณฺณวณฺณี	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบุขันธุ์
๕.	พระครูโสภณวิมลกิจ	เจ้าคณะตำบลใจดี
๖.	พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต	เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ
๗.	พระสุขสัณฺญา กตปัญโญ	เจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น
๘.	พระอธิการประดิษฐ์ วิสุทฺโธ	เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร
๙.	พระครูปลัดณัฐวุฒิ กุศลจิตโต	เจ้าอาวาสวัดเสลานาก๊อ
๑๐.	พระทรงกลด อภินนฺโท	เลขานุการเจ้าคณะตำบลใจดี
๑๑.	พระสมศักดิ์ เมธงฺกุโร	เลขานุการเจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ
๑๒.	พระพิศาล อภินนฺโท	เลขานุการเจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น
๑๓.	คุณบุญเชษฐ คำภา	ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร
๑๔.	คุณประดิษฐ์ ตาตม่วง	ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร

ที่ ศธ ๖๑๐๕/๐๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพิศิษฐ์อรรถมุนีศาสด์ เจ้าคณะอำเภออุทัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุทัย จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ในการปกครองของพระคุณท่าน เพื่อการนี้จึงขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุนะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

พระครูพิศิษฐ์อรรถมุนีศาสด์
เจ้าคณะอำเภออุทัย
๔ ก.พ. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุสาสก์ เจ้าคณะอำเภออุทัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนทกาโย รหัสประจำตัว นิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุทัย
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

(พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุสาสก์)
เจ้าคณะอำเภออุทัย
๕ ก.พ. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมีสการ พระครูสุตธรรมวิวัฒน์ รองเจ้าคณะอำเภออุทัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนทกาโย รักษาสถาบันบัณฑิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุทัย
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมีสการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ฉันได้อ่านและอนุญาต
นางสาวสุภาวดี ศรีจันทร์
๒๐๒๕/๒๖
๒๖ ก.พ. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑอนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
นิตสาร พระมหามังกร กนตปุณญ์ รองเจ้าคณะอำเภอขุนยี่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนยี่
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติครุฑให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนิตสารมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นิตสารมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

อนึ่งในคราวอนุญาต
ขอขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

พระมหามังกร กนตปุณญ์

เจ้าอาวาส / รองเจ้าคณะอำเภอขุนยี่
๒๕.๖.๕๖๖

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระปลัดบำรุง สุวณฺณวณฺเณ เลขานุการเจ้าคณะอำเภออุทัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รักษาสงฆะจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุทัย
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ฉันได้ส่งมอบเอกสาร
ทางข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
ให้เรียบร้อยแล้ว

<พระปลัดบำรุง สุวณฺณวณฺเณ>
เลขที่ ๗๓๕ วัดคณฺโฑ อ.ลำไทร จ.ลำไญ
24 ก.พ. 2561

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานอนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูโสภณวิมลกิจ เจ้าคณะตำบลใจดี-โคกเพชร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนทกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การศึกษานี้มีความจำเป็นจะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอพระราชทานอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

พระครูโสภณวิมลกิจ

เจ้าคณะตำบลใจดี

๕ ก.พ. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต เจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ยื่นให้ ขออนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

พระครูวิสุทธิธรรมนิมิต / จ.ก.พ. ๒๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระสุขสิริญา กตปุญโญ เจ้าคณะตำบลลำไทรเงิน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอน้อย
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณของท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ยื่นให้คณะอนุกรรมการ
ศึกษาข้อมูล ศีลธรรมเพื่อการศึกษา
ทางพระพุทธศาสนา
(พระสงฆ์สังฆาธิการ กตปุญโญ)
เจ้าคณะตำบลลำไทรเงิน
๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังนก
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระอริการประดิษฐ์ วิสุโท เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสนิมิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอรังนก
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

พระอริการประดิษฐ์ วิสุโท
เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร
๓๑ ก.พ. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูปลัดณัฐวุฒิ กุศลจิตโต เจ้าอาวาสวัดเสลนาถกอก
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสนิมิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

พระครูปลัดณัฐวุฒิ กุศลจิตโต
เจ้าอาวาสวัดเสลนาถกอก
4 ก.พ. 61

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ พระทรงกลด อภินนโท เลขานุการเจ้าคณะตำบลโคกเพชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนทกาโย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางบาล
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

พระทรงกลด อภินนโท
เลขที่ ๙ สต.โคกเพชร
๑๐ กพ.๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระสมศักดิ์ เมธงกูโร เลขานุการเจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รักษาสถาบันนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหามหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอรังน้อย
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

พระสมศักดิ์ เมธงกูโร
เลขที่ ๑๑. ตำบลลำไทร
๑ ก.พ. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระพิศาล อภินนโท เลขานุการเจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสประจำตัวนิติ ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุทัย
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอพระราชทานให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

พระพิศาล อภินนโท
(เลขที่ ๑๓ ตำบลสำโรงตาเจ็น)
ค. ก. พ. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายบุญเชษฐ์ คำภา ไวยาวัจกรวัดโคกเพชร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รหัสนิสิตประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอน้อย
จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

พณ บุญศรี คำภา

ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร

๓ กพ. ๖๑.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๐๘๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายประดิษฐ์ ตาตม่วง ไวยาวัจกรวัดโคกเพชร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระชัย ฉายา สุนตกาโย รักษาสถาปัตย์ ๕๙๐๑๒๐๔๐๓๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

นาย ประดิษฐ์ ตาตม่วง
ไวยาวัจกรวัดโคกเพชร

๓ ก.พ. ๖๑

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
และแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิจัยแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

๒. แบบสอบถามมีทั้งหมด ๓ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

มี ๕ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย จำนวน ๑๐ ข้อ
- ๒) ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ จำนวน ๑๐ ข้อ
- ๓) ด้านการปกครองภายในวัด จำนวน ๑๐ ข้อ

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

๓. แบบสอบถามฉบับนี้ จะใช้สำหรับเก็บข้อมูลตามทัศนะของท่าน โดยผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

๔. กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับและนำเสนอเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อสถานภาพของท่านแต่อย่างใด จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน ได้กรุณาตอบแบบสอบถามชุดนี้ให้ครบถ้วน

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

พระชัย สมนตกาโย (สุขเฉลิม)

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุขันธ์
จังหวัดศรีสะเกษ

~~~~~

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความเกี่ยวกับตัวท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

๑. อายุ

☐ ๒๑ - ๓๐ ปี

☐ ๓๑ - ๔๐ ปี

☐ ๔๑ - ๕๐ ปี

☐ มากกว่า ๕๐ ปี

๒. พรรษา

☐ ๑ - ๑๐ พรรษา

☐ ๑๑ - ๒๐ พรรษา

☐ ๒๑ - ๓๐ พรรษา

☐ มากกว่า ๓๐ พรรษาขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษานักธรรม

☐ ไม่มีนักธรรม

☐ นักธรรมชั้นตรี

☐ นักธรรมชั้นโท

☐ นักธรรมชั้นเอก

๔. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

☐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

☐ ประโยค ๑-๒ - ประโยค ๓

☐ เปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค

☐ เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค

๕. วุฒิการศึกษาสามัญ

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อแสดงว่า ผู้ทำหน้าที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยคำนึงถึงประโยชน์และความสุขของหมู่ชนทั้งหลาย ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับแนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ การปกครองคณะสงฆ์ว่าท่านปฏิบัติในระดับใดที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

ระดับ ๕ หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ ๔ หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมาก

ระดับ ๓ หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับน้อย

ระดับ ๑ หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนซัน จังหวัด ศรีสะเกษ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๑. ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย	๕	๔	๓	๒	๑
๑	พระสังฆาธิการได้มีการควบคุมดูแลพระภิกษุ สามเณร ในปกครองให้สงบเรียบร้อยตามพระ ธรรมวินัย					
๒	พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุ สามเณร เพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติ ตามหลักพระธรรมวินัย					
๓	พระสังฆาธิการได้มีการระงับอธิกรณ์ การ วินิจฉัยปัญหา เพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง หรือลง นิคหกรรม					
๔	พระสังฆาธิการได้มีการปฏิบัติตนเองให้เป็น แบบอย่างตามพระธรรมวินัย					
๕	พระสังฆาธิการได้มีการจัดให้มีการลง อุโบสถกรรมสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน					
๖	พระสังฆาธิการได้มีการกำหนดแนวทางขั้นตอน การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความ รับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน					
๗	พระสังฆาธิการได้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและความรับผิดชอบของตน อย่างชัดเจน					
๘	พระสังฆาธิการได้มีการกำหนดแผนงาน โครงการต่างๆให้ยืดหยุ่นตามพระธรรมวินัยต่อ ความเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลงานตามเป้าหมาย ที่ต้องการ					
๙	พระสังฆาธิการได้มีการวิเคราะห์ผลจากพระ ธรรมวินัยเพื่อนำไปวางนโยบายในการนำไปสู่ การปฏิบัติ					
๑๐	พระสังฆาธิการได้มีการอบรมสั่งสอนพระภิกษุ สามเณรให้ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัยอย่าง สม่ำเสมอ					

ข้อที่	แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออุซันต์ จังหวัด ศรีสะเกษ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๒. ด้านการปกครองตามราชบัญญัติคณะสงฆ์	๕	๔	๓	๒	๑
๑	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบในการ อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ					
๒	พระสังฆาธิการได้มีการศึกษาวิเคราะห์นโยบาย ของมหาเถรสมาคมเพื่อการปกครองตามพระ ราชบัญญัติคณะสงฆ์					
๓	พระสังฆาธิการได้มีการจัดประชุมพระภิกษุ สามเณร เพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่างๆ					
๔	พระสังฆาธิการได้ปกครองพระภิกษุ สามเณร ที่ ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์					
๕	พระสังฆาธิการได้มีการจัดศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์					
๖	พระสังฆาธิการได้มีการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่ เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ใน กรณีที่เจ้าอาวาสไม่อยู่และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ ได้ชั่วคราวชั่วคราว ตามกฎมหาเถรสมาคม					
๗	พระสังฆาธิการได้มีการลงนิคหกรรมเกี่ยวกับ ความผิดของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ซึ่งดำรง ตำแหน่งต่างๆให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์					
๘	พระสังฆาธิการได้มีการแต่งตั้งไวยาวัจกร จัดให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนด ไว้					
๙	ได้มีการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรและศิษย์ วัดเพื่อชี้แจงกฎระเบียบต่างๆตามวาระให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์					
๑๐	พระสังฆาธิการได้มีการเข้าประชุมพระสังฆา ธิการประจำเดือนที่เจ้าคณะผู้ปกครองกำหนด					

ข้อที่	แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนยี่ จังหวัด ศรีสะเกษ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๓. ด้านการปกครองภายในวัด	๕	๔	๓	๒	๑
๑	พระสังฆาธิการได้มีการบริหารจัดการกิจการ ของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นไป ด้วยดี					
๒	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ แก่พุทธศาสนิกชน เช่น การห้าม เล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรารภายในบริเวณวัด					
๓	พระสังฆาธิการได้มีการกำกับดูแลและจัดศาสน สมบัติของวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและมี ความมั่นคงแข็งแรง					
๔	พระสังฆาธิการได้มีการจัดให้พระภิกษุสามเณร มีการทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น					
๕	พระสังฆาธิการได้จัดให้มีการประชุมพระภิกษุ สามเณรและคณะกรรมการวัด ศิษย์วัด					
๖	พระสังฆาธิการได้มีการยกย่องและชมเชย พระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและกิจวัตร อย่างสม่ำเสมอ					
๗	ได้มีการดูแลพระภิกษุสามเณรภายในวัดอย่าง ทั่วถึงเท่าเทียมกันและเป็นธรรม					
๘	พระสังฆาธิการได้มีการออกกฎระเบียบสำหรับ พระภิกษุ สามเณรภายในวัด					
๙	พระสังฆาธิการได้มีการสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณรได้เรียนปริยัติสามัญ,ปริยัติธรรม-แผนก ธรรมและบาลี					
๑๐	พระสังฆาธิการได้มีการจัดกิจกรรมวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง					

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพทั่วไป สภาพปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ
แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนยี่ จังหวัดศรีสะเกษ

๑. ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย

๑.๑) สภาพทั่วไป สภาพปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

๑.๒) ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์

๒.๑) สภาพทั่วไป สภาพปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

๒.๒) ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

๓. ด้านการปกครองภายในวัด

๓.๑) สภาพทั่วไป สภาพปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

๓.๒) ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้เมตตาตอบแบบสอบถาม

พระชัย สมนต์กาโย
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง   แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ
 ขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์.....พระราชา/อายุ.....
 วุฒิทางการศึกษานักธรรม.....วุฒิทางการศึกษาเปรียญธรรม.....
 วุฒิทางการศึกษาสามัญ.....
 ตำแหน่งทางการปกครอง.....
 ผู้สัมภาษณ์.....วันที่สัมภาษณ์.....
 สถานที่.....

ตอนที่ ๒ แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุขันธ์ จังหวัด
 ศรีสะเกษ

๑. แนวทางแก้ไขการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ
 ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ควรทำอย่างไร

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

๒. แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ
 ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ควรทำอย่างไร

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

๓. แนวทางแก้ไขปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอขุนซัน จังหวัดศรีสะเกษ
ด้านการปกครองภายในวัดควรทำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

พระชัย สมนตกาโย
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
ภาพกิจกรรมในการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูพิศิษฐ์ธรรมานุศาสตร์
เจ้าคณะอำเภออุ้มผาง จังหวัดน่าน

สัมภาษณ์ พระครูสุตธรรมวิวัฒน์
รองเจ้าคณะอำเภออุ้มผาง จังหวัดน่าน

สัมภาษณ์ พระมหามังกร กนตปุญโญ
รองเจ้าคณะอำเภออุซันต์ วัดโคกโพธิ์

สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธธีรรมนิมิต
คณะตำบลห้วยสำราญ วัดไทยเทพนิมิต

สัมภาษณ์ พระครูโสภณวิมลกิจ
เจ้าคณะตำบลใจดี

สัมภาษณ์ พระมหาสุขสัณญา กตปุญโญ

เจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น

สัมภาษณ์ พระอธิการประดิษฐ์ วิสุทโธ เจ้าอาวาสวัดโคกเพชร

สัมภาษณ์ พระครูปลัดณัฐวุฒิ กุศลจิตโต เจ้าอาวาสวัดเสลานาก๊อ

สัณณภาพณั พระปลัดบํารุง สุวณณวณณณ
เลขานุกการเจ้าคณณะอํานอกขุขันธ์

สัณณภาพณั พระทรงกลด อภินนุโท
เลขานุกการเจ้าคณณะตํานบลใจดี

สัมภาษณ์ พระสมศักดิ์ เมธงุโร
เลขานุการเจ้าคณะตำบลห้วยสำราญ

สัมภาษณ์ พระพิศาล อภินนโท
เลขานุการเจ้าคณะตำบลสำโรงตาเจ็น

สัมภาษณ์ คุณบุญเชษฐ คำภา
ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร

สัมภาษณ์ คุณประติษฐ์ ตาตม่วง
ไวยาวัจกร วัดโคกเพชร

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ / ฉายา / นามสกุล : พระชัย สมนตกาโย (สุขเฉลิม)
- วัน / เดือน / ปี เกิด : วันศุกร์ ที่ ๒ เดือน ธันวาคม ๒๕๒๐
- สถานที่เกิด : เลขที่ ๗๒ / ๑ บ้านมะค่า ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดศรีสะเกษ
ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อุปสมบท : เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓
ณ วัดโคกโพธิ์ ตำบลกันทรารมย์ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ
- เข้าศึกษา : เมื่อ ๒๐ มิ.ย. พ.ศ. ๒๕๕๙
- สำเร็จการศึกษา : เมื่อ ๑๕ มี.ค. พ.ศ. ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดโคกเพชร ตำบลโคกเพชร อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ